

زنجیره‌ی ریتوین بو مندالان

ژیانی هاوه‌لانی

پیغمبەر ﷺ بو مندالان

منتدی اقرا الثقافی
www.igra.ahlamontada.com

نووسینن

نهاد جلال حبیب الله

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

ژیانی

هاوه لانی پیغەمبەر (ﷺ)

بۆ مندا لان

نهاد جلال حبیب الله

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ناوی کتیب: ژيانی هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بۆ مندالان.

نووسەر: نهاد جلال حبیب الله.

زنجیره: زنجیره‌ی رینۆتین بۆ مندالان (۳).

دیزاینی به‌رگ: حکیم أبوبکر.

دیزاینی ناوه‌وه: نهاد جلال.

چاپخانه: رێ نوێ.

سال و شوین و ژماره‌ی چاپ: ۱۴۳۴ کۆچی، سلیمانی، چاپی دووهم.

تیراژ: ۱۰۰۰ دانه.

نرخ: ۱۷۵۰ دینار.

ژماره‌ی سپاردن: (۱۹۱۸) ی سالی ۲۰۱۱ ی پێدراوه.

هه‌موو مافیکی پارتیزراوه بۆ نووسەر

Nihad.jalal@gmail.com

پیشک‌شه

- * به دایک و باوکی نازیزم و برا و خوشک‌ه خوشه‌ویسته‌کانم.
- * به منداله نازیز و چاوگه‌شه‌که‌م سایه‌خان و دایکی باوه‌پداری.
- * به هموو مندالیک‌ی سهر ته‌م زه‌ویه.
- * به و ماموستایانه‌ی یه‌که‌م پیتی خویندنیان فیر کردووم تا نه‌مړو.
- * به هاوړپیان‌ی نازیزم.
- * به وکه‌سه‌ی له نرای خیردا بیبه‌شم ناکات.

پیشه‌کی

سوپاس و ستایش بۆ خوای گه‌وره، خواجه هه‌موو ستایشی بۆ تو، خواجه هه‌موو سوپاسی بۆ تو به‌و جوړه‌ی شیاوی شکو و گه‌وره‌یینه، صه‌لات و سه‌لامی خوا بۆ سه‌ر پیغمبهری خوښه‌ویست و نازیزمان موحه‌مه‌د به‌ دایک و باوک‌وه به‌قوربانی بین. صه‌لات و سه‌لامی خوا له‌ ئالوبه‌یتی پیغمبهر (ﷺ) و هاوه‌لانی ده‌وری.

سوپاس بۆ خوای گه‌وره له‌ په‌مه‌زانی سێ سال له‌مه‌ویه‌ردا خوای گه‌وره‌ ویست و تواناو یارمه‌تی پی‌به‌خشین تا بتوانین له‌ خزمه‌ت ژبانی پر خێرو به‌ره‌که‌تی پیغمبهری خوادا (ﷺ) بین و به‌ شیوه‌یه‌کی په‌روه‌رده‌یی پوخته‌یه‌کی بنووسین بۆ مندالانی نازیزی موسلمان به‌ ناو‌نیشانی (ژیانی پیغمبهر (ﷺ) بۆ مندالان) که برای به‌رێزمان کاک فائق له‌ کتیبخانه‌ی نارین چاپی یه‌که‌می به‌ شیوه‌یه‌کی جوان چاپکرد و ئیستاش وا پشت به‌ خوا چاپی دووه‌می ده‌کرێته‌وه، به‌وپه‌ری دلخۆشیه‌وه پیشوازیه‌کی گه‌رم و گوپی لیکراو مامۆستای نازیز و به‌رێزیش مامۆستا فازیل هه‌ستا به‌ وه‌رگێرانی بۆ سه‌ر زمانی ئینگلیزی.

بۆ په‌مه‌زانی دووه‌م خوای گه‌وره توانای به‌م به‌نده‌ی خۆی به‌خشی تا درێژه بده‌ین به‌و پێره‌وه‌ی خوښه‌ویستانی خواو کتیبیکی ترمان نووسی سه‌باره‌ت به‌ (ژیانی خه‌لیفه‌کانی پیغمبهر (ﷺ) بۆ مندالان) که برایانی نازیزی کتیبخانه‌ی پۆشنبیر به‌ چاپیان گه‌یاند و چاپی یه‌که‌می ته‌واو بوو و پشت به‌ خوا به‌م زوانه‌ش چاپی دووه‌می ده‌کریت.

دوای ئه‌وه‌ش په‌مه‌زانێکی تر به‌ره‌که‌تی خۆی هێناو له‌ خزمه‌ت ژبانی هاوه‌لا‌دا بووین که ئه‌وه‌یان وه‌رگێرانی کتیبه‌که‌ی ئیمامی کانده‌له‌وی بوو که برایانی کتیبخانه‌ی پۆشنبیر له‌ سێ به‌رگدا به‌ چاپیان گه‌یاند.

ئەم پەمەزانەش بە پێویستمان زانی لە خزمەت ژيانى هاوه‌لاندە بێن بۆ مندالانى
خۆشەويست تا درێژەيەك بەدەين بەو زنجيرەى ژيانى خۆشەويستانى خوا، بەراستى
هاوه‌لانى دەورى پيغەمبەر (ﷺ) خۆشەويستى خوا بوون و خوا لەوان پازى و
ئەوانىش لەخوا پازى بوون، ھەر ئەوان بوون وەك پەپولە بە دەورى پيغەمبەردا (ﷺ)
دەھاتن و دەچوون و خۆيان كرد بە پردى تا ئەم ئايىنەى خوا بگەيەنن بە سەرچەم
مروڤايەتى.

ھەر ئەوان بوون پشتيان كرده چيژە كاتىەكان و بەرگەى سەختىەكانيان دەگرتن
لە پێناو پازى كردنى خواو پزگار كردنى مروڤايەتيدا.

بۆيە بەراستى پيويستە ئەوانە بگەيەن سەرمەشق بۆ خۆمان و مندال و نەوەكانمان
تا پێى سەرفرازى بگريڤ.

لێرەدا ژيانى پانزە هاوه‌لى خۆشەويستمان بە نموونە ھێناو و لەشێوەى
گێرپانەوہى ژيانيان و پرسىيار و وەلام و پەند و ئامۆزگارىدا ژيانى ھەركام لەوانمان
ھێناو، دواچارىش كۆمەلى پرسىيارمان داناون تا مندالى ئازىز بەدواى وەلامەكانياندا
بگەپى كە وەلامەكانىشان لە خودى ئەم نووسىنەدا ھەن.

بەو ھىوايەى خواى گەورە ئەم كارەى لێوەرگرتبێن و پاك و پوخت تەنھا لەپێناو
خۆيدا بێت. خەلكيش بە گشتى و مندالى موسلمان بە تايبەتى سوودى لى ببيڤن و ئەو
هاوه‌لانە بگەنە پيشەنگى ژيانيان، بە ئومىدى ئەو شەھەر كەس ئەو نووسىنە
دەخوينىتەو ئەگەر تەنھا بە يەك نزاى بێت ئەم بەندەى خوايە لە نزا بيبەش نەكات.

﴿إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا تَوْفِيقِي

إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾

نھاد جلال حبيب الله

رەمەزانی ١٤٣٢ھ.

یه‌گه‌م

سه‌لمانی فارسی

سه‌لمانی فارسی نه‌و هاوه‌له نازیز و خۆشه‌ویسته ی پیغمبه‌ری خواجه که له ولاتی ئیرانه‌وه به‌دوای پاستیدا گه‌پاو کەس و کاری خۆی به‌جیه‌یشت له پیناو په‌زنامه‌ندی خوادا تا گه‌یشت به پیغمبه‌ر (ﷺ) و باوه‌پی پی هینا، پیغمبه‌ریش (ﷺ) هینده‌ی خۆش ده‌ویست فهرمووی (سه‌لمان له ئیمه‌ی ئالویه‌ته) (سه‌لمان منا اهل البيت)، سه‌لمانی‌ش هینده ئیسلامی لا خۆشه‌ویست بوو ده‌یوت من کوپی ئیسلام.

سه‌لمان مندالیک بوو له ناوچه‌ی ئه‌سه‌به‌هان له گوندی که پپی ده‌وترا جه‌ی، مندالیکی خوین گهرم و ئیسک سووک بوو، باوکی سه‌لمان که‌سیکی ناودارو زۆر ناسراوی ناوچه‌که بوو زۆر سه‌لمانی خۆشه‌ویست و هیچکات له خۆی دووری نه‌ده‌خسته‌وه.

له‌و ناوچانه‌ی که سه‌لمانی تیدا ده‌ژیا خه‌لکی له‌جباتی خوا ناگریان ده‌پهرست، سه‌لمانی‌ش له‌گه‌ل باوکیدا ده‌چوو بۆ په‌رستگای ئاگرو له‌وی وه‌ک ئه‌وان به‌ بیباوه‌پی ده‌ژیا تا ئه‌وه‌ی سه‌رقال ده‌بوو به‌ سه‌ره‌رشتی ئاگری ناو په‌رستگا که‌وه، باوکیشی زۆر دلخۆش ده‌بوو که کوپه‌که‌ی به‌وچۆره له‌سه‌ر ئه‌و ئایینه‌یه و هه‌میشه له‌گه‌ل خۆیه‌تی.

په‌ندو ئامۆژگاری

ده‌بی سوپاسی خوا بکه‌ین که ئیمه وه‌ک سه‌لمان له‌ناو بیباوه‌راندایه‌دا له‌دایک نه‌بوین و خوای گه‌وره‌ دایک و باوک و کەس و کاری باوه‌پباری پی به‌خشیوین، ئه‌گه‌ر نا ئیمه‌ش تووشی تاوان ده‌بووین.

باوکی سەلمان سەرقالی ئیشی باخ و کشتوکالیش دەبوو و هەموو جارێک سەلمانی لە مال دادەناو خۆی دەچوو بۆ ئیشکردن لە باخەکە، رۆژێکیان ئیشی هەبوو بۆیە سەلمانی نارد بۆ ئیشێک، سەلمانیش چوو و لە پێگەدا دای بە پال کلتسیایەکی مەسیحیەکاندا، سەیری کرد ئەوان نوێژ دەکەن، سەلمان تۆر سەرسام بوو بەوە چونکە ئەوە یەکەمجاری بوو ئەو کەسانەو ئەو ئایینە بێینی، بۆیە چوو بۆ لایان و تا ئیوارە لە لایان مایەو.

پرسیار: ئایا ئایینی مەسیحیەت ئایینیکی راستە؟

وەلام: بەلێ ئایینی مەسیحیەت ئایینیکی راستەو خوا ناردوویەتی بۆ پیغمبەر عیسا (علیه السلام)، بەلام کاتێ ئایینی ئیسلام هات ئیتر نابێ هیچ کەس مەسیحی بێت و هەموو کەس دەبێ بێنە ناو ئیسلام، ئەگەریش هەرکەس ئەمڕۆ بێت بە مەسیحی ئەوە لە فەرمانی خوا دەرچوووە و دەچێتە دۆزەخ چونکە مەسیحیەکانی ئەمڕۆ دەلێن سێ خوا هەیە و عیسا کوپی خواوە کە ئەوەش کوفرە، چونکە مەسیحیەت لە سەردەمی سەلماندا بپوای بە خوای تاک و تەنها هەبوو.

سەلمان پرسیاری کرد وتی لەکوێ بە چاکی دەتوانم لە مەسیحیەت تێیگەم؟

وتیان دەبێت بچیت بۆ شام.

سەلمانیش گەڕایەووە بۆ ماله‌و.

بەلام باوکی ترسا بوو کە کوپەکە ی نەهاتۆتەووەو خەڵکی ناردبوو بە شوێنیدا و خۆیشی دەستی لە ئیش هەلگرتبوو و بەدوای سەلماندا دەگەرا.

کاتێ سەلمان چووێوەو ماله‌و بە باوکی وت کە ئەو خەڵکە ی بێنیووە و وتی تا ئیوارە لای ئەوان بوو، باوکیشی وتی پۆلەکەم ئایینەکە ی ئەوان هەڵە یە ئایینەکە ی خۆت باشترە. بەلام سەلمان وتی نا بەخوا ئایینەکە ی ئەوان باشترە، باوکیشی کە ئەوە ی بیست ترسا و سەلمانی لە ماله‌و بەند کرد تا نەچێتە دەرەو.

سه لمان به كه سێكدا هه والی نارد بۆ مه سیحیه كان و وتی هه ركات چوون بۆ شام
منیش له گه لتاندا دیم، ئه وانیش پێیان وت چه ند پۆژیکی تر ده چن.
كاتی وێستیان بچن سه لمانیش له مال ده رچوو و چوو بۆ لایان و له پێتاو ناسینی
خوای تاك و ته نهادا مال و ولات و كه سوکاری خۆی به جیهیشت.
كه چوو بۆ شام وتی چاكترین و خواناسترین كه س كێیه ؟
ئه وانیش وتیان فلانه كه سه، سه لمانیش چوو بۆ لای و وتی من هه ز ده كه م بيم به
مه سیحی و خزمه تی تۆ ده كه م تۆیش خوام پێ بناسینه.

په ندو ئامۆژگاری

په زامه ندی خوای گه و ره و به گوێكرنی خوا زۆر گرنگتره له كه سوکارو شوین و
مادده و هه رشتیکی تر وهك چۆن سه لمان له پێتاو ناسینی خوادا وازی هێنا له هه موو
شتێك.

سه لمان لای ئه و كه سه مایه وه و فێری خواپه رستی ده بوو و خزمه تی ئه و زانایه ی
ده كرد، كه چی سه یری كرد ئه و كه سه كاتی پاره ی خیر دینن بۆ لای پاره كه ده بات بۆ
خۆی، بۆیه رقی بوو له و كه سه، تا ئه وه ی ئه و كه سه مر د و مه سیحیه كان كۆبوونه وه و
ته رمه كه یان ئه سه په رده كرد.

پرسیار: ئه ی سه لمان چی كرد ؟

وه لام: سه لمان نه یه توانی راستیه كان به شارپێته وه و به خه لكه كه ی وت ئه و پیاوه دزو
خرابه كار بووه و به خه لكه كه ی وت پاره كه ی ئه و كه سه له كوێدایه، بۆیه ئه وانیش
چوون و پاره كه یان هێناو دابه شیانكرد به سه ر خه لكدا.

ئینجا سەلمان لە لای زانایەکی تری مەسیحی مایەو، سەیری کرد ئەم زانایە زۆر خواناس و باوە‌پدارو چاکەکار، بەردەوام لە لای بوو تا کاتێ سەرەمەرگی هات، لە سەرەمەرگیدا بە سەلمانێ وێ تەنھا یەک کەس دەناسم بە‌پاستی لە سەر ئایینی خوا مابێتەو، ئەویش لە شاری موسڵە برۆ بۆ لای ئەو.

ئینجا ئەو زانایە مرد و سەلمانیش چوو بۆ لای ئەو زانایە لە موسڵ و وتی من لای زاناکە‌ی شام بۆوم ئەویش پێش مردنی منی نارد بۆ لای تۆ.

پەندو ئامۆژگاری

لە پێگە‌ی ناسینی خواو پە‌زامە‌ندی خوادا نابێ ماندوو بین و دە‌بێ هەرگیز وازنە‌هێنین، هەر‌و‌هە‌ نابی‌ مردنی زاناو کە‌سە‌کان بێ‌نه‌ هۆکاری سارد‌بوونە‌وە‌مان لە ئایینی خوا.

سەلمان لای ئەو زانایە‌ی موسڵ مایەو و سەیری کرد کە‌سیکی زۆر خواناس و چاکە‌کار، بە‌لام هێندە‌ی نە‌برد ئەویش سەرە‌مەرگی هات و بە سەلمانێ وێ بڕۆ بۆ لای فلانە زانا کە لە نسیبێ.

ئینجا ئەو زانایە‌ی موسڵیش مرد و سەلمانیش چوو بۆ لای ئەو زانایە‌ی نسیبێ و لای ئەویش مایەو و سەیری کرد کە‌سیکی زۆر چاک و خواناس، بە‌لام ئەویش سەرە‌مەرگی هات، سەلمان وتی بچم بۆ‌لای کێ؟ ئەویش وتی بڕۆ بۆ لای کە‌سیک کە لە عموریە دادە‌نیشی‌ت.

سەلمانیش چوو بۆ لای ئەو کە‌سە و سەیری کرد ئەویش زانایە‌کی خواناس، لای ئەویش مایەو تا سەرە‌مەرگی هات.

ئە‌وکات سەلمان وتی دە‌بێ بچم بۆ لای کێ؟

ئەویش وتی کەس ناناسم بە تەواوی لەسەر ئایینی پاستی خوا مابی، بەلام بەم نزیکانە خوا ی گەورە کۆتا پیغه مبه‌ری خۆی دەنێری لە خاکی عەرەب (لە ولاتی مەککە و مەدینە) بڕۆ بۆ ئەوێ هەركات هات باوەری پێ بهێنە.

پەندو ئامۆژگاری

- ۱- هەموو کەسێک دەبێت بمریت وەك چۆن ئەو زانایانە ی سەلمان چوو بۆ لایان دەمردن، بەلام کەسی چاك ئەوێ بە خۆناسیە وە بمریت.
- ۲- دەبێت لەگەڵ ئەوێ مامۆستایە کمان مرد یان دوورکە و تەو لەیمان خێرا مامۆستایەکی تر پەیدا بکەین تا فیڤی پەيامی خوا و زانستان بکات.

سەلمان چەند ناو نیشانیکی لەو زانایە وەرگرت و بپاریدا. بچیت بۆ مەککە و مەدینە تا چاوە پێی هاتنی کۆتا پیغه مبه‌ری خوا بیت، لەگەڵ کاروانیکی بازرگانیدا پێککەوت و وتی چی پارەم هەیه دەیدەم بە ئێو بەلام لەگەڵ خۆتاندا بمبەن بۆ مەککە و مەدینە.

ئەوانیش پازی بوون، بەلام کە بریدیان بۆ ئەوێ سەمیان لی کرد و وەك کۆیلە فرۆشتیان بە کەسیکی جولەکە، سەلمانیش وەك کۆیلە لای ئەو کابرا جولەکەیه مایە وە ئیشی بۆ دەکرد و چاوە پێی بوو پیغه مبه‌ری خوا بیت.

پۆزێکیان ئامۆزایەکی ئەو کابرا جولەکەیه هات و سەلمانی لی کپی و لەگەڵ خۆیدا بریدی بۆ مەدینە، سەلمان کە مەدینە ی بینی زانی پیغه مبه‌ری خوا لەوێدا دەبیت.

هێندە ی نەبرد هەواڵێک هات وتیان لە مەککە کەسیک بە ناوی موحەمەد دەرکەوتوو دەلێت پیغه مبه‌ری خوام، سەلمانیش لە خۆشیدا خوریک بوو بکەوێت و بە

په‌له‌ پرسیاری لیکرد چیت وت؟ به‌لام خاوه‌نه‌که‌ی لیی تووپه‌ بوو و وتی بپۆ ئیشی خۆت بکه‌.

دواتر پیغمبه‌ر (ﷺ) که‌ هاتبوو بۆ قوبا سه‌لمان بری خواردنی برد و چوو بۆ لای و وتی بیستومه‌ تو که‌سیکی چاکیت ئینجا نه‌و نیشانه‌ی تاقیکرده‌وه‌ که‌ زانا مه‌سیحیه‌که‌ پتی وتبوو، نه‌وکات زانی نه‌وه‌ پیغمبه‌ری خوایه‌، بۆیه‌ خیرا موسلمان بوو و باوه‌شی کرد به‌ پیغمبه‌ردا (ﷺ) و ده‌گریا.

ئینجا سه‌لمان به‌سه‌ره‌اتی خۆی گتپایه‌وه‌ بۆ پیغمبه‌ر (ﷺ)، پیغمبه‌ریش (ﷺ) به‌و پووداوه‌ی سه‌رسام بوو و داوای کرد بیگتپه‌ته‌وه‌ بۆ هاوه‌لان، نه‌وانیش گوئیان له‌ به‌سه‌ر هاته‌که‌ی گرت.

ئینجا سه‌لمان چوویه‌وه‌ بۆ لای خاوه‌نه‌که‌ی و وتی ده‌مه‌وێت خۆم بکپمه‌وه‌، کابراش داوای سامانیکی زۆری کرد، پیغمبه‌ر (ﷺ) به‌ هاوه‌لانی فهرموو یارمه‌تی براکه‌تان بده‌ن، هاوه‌لانی یارمه‌تیان دا و سه‌لمان خۆی کپیه‌وه‌ و ئازاد بوو.

په‌ندو ئامۆژگاری

۱- ده‌بی که‌ پووداویکی جوان و چاکمان هه‌بوو یان بیست بیگتپه‌نه‌وه‌ بۆ که‌س و هاوپۆی چاکه‌کانمان وه‌ک چۆن سه‌لمان به‌سه‌ره‌اتی خۆی گتپایه‌وه‌.

۲- ده‌بی به‌ هه‌موو جۆریک یارمه‌تی خوشک و برا موسولمانه‌کانمان بده‌ین و هه‌ول بده‌ین له‌ سه‌ختی پزگاریان بکه‌ین وه‌ک چۆن هاوه‌لان هه‌موو پیکه‌وه‌ یارمه‌تی سه‌لمانی فارسییان دا.

هاوه‌لان مشتومریان بوو له‌سه‌ر سه‌لمان و هه‌ریه‌که‌و ده‌یوت سه‌لمان له‌ ئیمه‌یه‌، به‌لام پیغمبه‌ر فهرمووی سه‌لمان له‌ ئیمه‌ی ئالوبه‌یه‌ته‌، ئیتر هه‌میشه‌ سه‌لمان له‌گه‌ل

پیغمبه (ﷺ) بوو و زانستی وهرده‌گرت و له مزگوت ده‌ژیا، زانستی له پیغمبه وهرده‌گرت و به‌شداری هه‌موو غه‌زاو جه‌نگه‌کانی ده‌کرد.

له‌جه‌نگی خه‌نده‌قدا که بیباوه‌پان هاتن به‌روه‌مه‌دینه تا بدن له موسلمانان و له ناویان بیهن پیغمبه (ﷺ) پاویژی کرد به موسلمانان تاکو بزائن چی بکه‌ن، سه‌لمان وتی:

ئه‌ی پیغمبه‌ری خودا با به‌ده‌وری شاره‌که‌دا چالکی گه‌وره هه‌لبکه‌نین ئیتر بیباوه‌پان ناتوانن بیته ناو شاره‌که‌وه.

پیغمبه‌ریش (ﷺ) قسه‌که‌ی وهرگرت، به‌وه بیباوه‌په‌کان نه‌یانتوانی بیته ناو شاره‌که‌و خوا بیباوه‌په‌کانی شکاند.

پۆژیکیان سه‌لمان و بیلال و سوه‌یب تووپه‌ بوون له ئه‌بوو سوفیان که ئه‌وکات هیشتا موسلمان نه‌بوو بوو، ئیمامی ئه‌بووبه‌کر پئی وتن چۆن وا ده‌لێن به‌گه‌وره‌ی قوریش؟ دواتر ئه‌بووبه‌کر هات بۆ لای پیغمبه‌ (ﷺ) و به‌سه‌ره‌اته‌که‌ی بۆ گێرایه‌وه، پیغمبه‌ (ﷺ) فه‌رمووی (ئه‌ی ئه‌بووبه‌کر له‌وانه‌یه‌ ئه‌و سیانه‌ت تووپه‌ کردبن، ئه‌گه‌ر تووپه‌ت کردبن ئه‌وا په‌روه‌ردگارت تووپه‌ کردوه)

خیرا ئه‌بووبه‌کر چوویه‌وه بۆ لایان و وتی برا ئازیزه‌کانم ئایا من ئیوه‌م تووپه‌ کردوه؟ وتیان نا ئه‌ی ئه‌بووبه‌کر خوا لیت خوش بێت.

سه‌لمانی فارسی هه‌میشه‌ هاوه‌لانی بێدار ده‌کرده‌وه له‌وه‌ی ستم نه‌که‌ن و له‌ نێو خه‌لکدا دادپه‌روه‌ر بن، نۆر له‌خواترس بوو نوێژو په‌رستش و گریانێ له‌به‌ر خۆی گه‌وره‌ نۆر بوو، به‌لام له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا نۆربه‌ی کات به‌ قسه‌و هه‌لسوکه‌وته‌ جوانه‌کانی دلی هاوه‌لانی خوشده‌کرد و ده‌یخستنه‌ پێکه‌نین.

هه‌روه‌ها سه‌لمان نۆر خاکی بوو، نۆر جار به‌ ته‌نها له‌ ژێر سیبه‌ری دره‌ختیکدا ده‌خه‌وت و نانی ساده‌ی ده‌خوارد و نۆر پێزی خه‌لکی ده‌گرت.

سه‌لمان به‌وجۆره ده‌ژیا تا ئه‌و کاته‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کۆچی دوا‌یی کرد، سه‌لمان زۆر د‌لگران و بیتاقه‌ت بوو و هه‌رگیز ئه‌وه‌ی له‌بیر نه‌ده‌چوو، به‌لام به‌رده‌وام له‌سه‌ر ئایینی ئیسلام به‌رده‌وام بوو و به‌شداری غه‌زای ده‌کرد و له‌ ئازادکردنی ولاتی فارس و گه‌یاندنی ئیسلام به‌ ئێراندا به‌شداری کردو به‌رده‌وام خزمه‌تی ده‌کرد به‌ ئایینی خوا تا ئه‌وه‌ی سه‌ره‌مه‌رگ هات و له‌دوا‌ی ته‌مه‌نیکی زۆر له‌ سه‌رده‌می خه‌لافه‌تی ئیمامی عوسمانی کۆپی عه‌ففاندا کۆچی دوا‌یی کرد.

په‌ندو ئامۆژگاری

نابی‌مردنی که‌سه‌ گه‌وره‌و زانا‌کان بینه‌ هۆکاری ساردبوونه‌وه‌مان له‌ خزمه‌تکردن به‌ ئایینی خوا، به‌لکو ده‌بی‌ت هه‌تا دوا ساتی ژیا‌تمان خزمه‌ت بکه‌ین به‌ ئایینی خوا.

پرسیاره‌کان:

- ۱- سه‌لمان له‌کۆی ده‌ژیا و باوکی سه‌رقالی چی بوو؟
- ۲- ئایینی مه‌سیخه‌ت چیه‌؟ ئایا دروسته‌ ئیمه‌ بیه‌ن به‌ مه‌سیحی؟
- ۳- سه‌لمان تا گه‌یشت به‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پیشت‌ر بۆ چه‌ند شوین چوو؟
- ۴- سه‌لمان چۆن خۆی ئازاد کرد؟
- ۵- نه‌خشه‌که‌ی سه‌لمان له‌ جه‌نگی خه‌نده‌قدا چی بوو؟
- ۶- به‌سه‌ره‌اته‌که‌ی سه‌لمان له‌گه‌ڵ ئیمامی ئه‌بو‌به‌کر باس بکه‌؟
- ۷- ئه‌گه‌ر ئیستا سه‌لمانی فارسی له‌ لاتدا بوا‌یه‌ چیت پێ ده‌وت؟

دووووم

ئەببوو ھورەیرە

یەکیکی تر لە ھاوولانی خۆشەویستی پیغمبەر (ﷺ) ئەببوو ھورەیرە بوو کە پیغمبەریش (ﷺ) زۆر ئەوی خۆشدەویست و نزای بۆ خۆی و دایکیشی کرد. ئەببوو ھورەیرە یەمانی بوو، لە سەردەمی نەزانی و بێباوەڕیدا ناویان نابوو عەبد شەمس واتە بەندە ی خۆر، ئەو ناوەشی ھەر مایەوێ تا موسلمان بوو، ئەوکات پیغمبەر (ﷺ) ناوەکە ی گۆپی و ناوی نا عەبدولاً و بە (ئەببوو ھورەیرە) یش بانگی دەکرد.

ئەببوو ھورەیرە لە یەمەن لە گەڵ دایک و باوکیدا بوو و لەوێ ھەر لە مندالیەو کەسێکی گورج و گۆل بوو و ئیشی دەکرد.

ھێندە ی نەبرد باوکی کۆچی دوایی کرد، ئیتر ھێندە ی تر ژانیان سەخت بوو و بە ھەژاری و نەداری لە گەڵ دایکیدا دەژیان.

ئەببوو ھورەیرە ئیشی شوانەیی دەکرد و دەچوو مەپی دەلەوێراند بۆ خەلک تا بتوانی بەو بژێوی خۆی و دایکی دابین بکات.

پرسیار: بۆچی پێی دەوتریت ئەببوو ھورەیرە (باوکی پشیلە بچووکە)؟

وەلام: چونکە کاتی کە ئەبوو ھورەیرە لە ناو ھۆزەکە ی خۆیدا شوانی دەکرد پشیلە یەکی بچووکە ھەبوو دە یبرد لە گەڵ خۆیداو یاری لە گەڵ دەکرد و ھەمیشە ئەو پشیلە یە لە لای خۆی دەپاراست و لای خۆیشیدا دەیخوێاند.

بەوجۆرە ئەبوو ھورەیرە لە گەڵ دایکی ژانی بە سەر دەبرد تا لە خزمەت پیغمبەردا (ﷺ) موسلمان بوو و باوەڕی پێ ھێنا، ئەمەش کاتی لە گەڵ دایکیدا کۆچی کرد بۆ مەدینە، بەلام دایکی ھەر بە بێباوەڕی مابوو یەو.

ئەبووھورەیرە ھەمیشە ئىواتى ئەو ھەبوو دايكى موسلمان بىت و نزاى بۆ دەکرد، ھەرچەندە دايكى لەسەر موسلمان بوونى لىتى تۆرە دەبوو بەلام ئەبوو ھورەیرە لەگەڵدا نەرم و نىان بوو و چاکەى لەگەڵ دەکردو نزاى خىرى بۆ دەکرد.

پەندو ئامۆژگارى

- ۱- دەبىت ناوى جوان بنىين لە منال، ئەگەر شى ناوى ناشرين و خراپ ھەبوو خىرا ناوھەكى بگۆرپن وەك چۆن پىغەمبەر (ﷺ) ناوى ئەبوھورەیرەى گۆرپى.
- ۲- نابى لە بەردەم سەختیەکانى ژياندا چۆك دابەدين وەك چۆن ئەبو ھورەیرە لەگەڵ ھەژارى و مردنى باوكيشيدا دەستبەردار نەبوو و كارى شوانى دەکرد.
- ۳- ھەرچەندە دايك و باوكمان لەگەڵماندا توندبن نابىت بەرامبەريان خراپە بكەين و دەبىت لەگەڵياندا چاك بىن و پىزيان بگريين و ھەمیشە نزاى خىريان بۆ بكەين.

ئەبووھورەیرە زیاتر لە مزگەوتدا دەژیاو زۆریەى كاتەكانىشى لە خزمەت پىغەمبەردا (ﷺ) بوو و ھەرموودەى لى وەردەگرت و لەبەرى دەکردن، ھەرچەندە توانای نووسینی نەبوو بەلام بە چاکی ھەرموودەکانى لەبەر دەکردن و بۆ خەلكى دەگێڕا نەو.

جاریکیان ئەبووھورەیرە ھەستى کرد ھەندى جار ھەرموودەى بىر دەچىتەو، بۆیە چوویە خزمەت پىغەمبەر (ﷺ) و وتى: ئەى پىغەمبەرى خوا من ھەرموودەى زۆرت لى دەبىستم و ھەندىکیانم بىر دەچىتەو.

پىغەمبەر (ﷺ) ھەرمووى: عەباكەت بلۆ بکەرەو، ئەویش عەباكەى پراخست، پىغەمبەر (ﷺ) دەستى بەسەردا ھىناو دواتر ھەرمووى: ھەلىگەرەو، ئەویش ھەلى گرت، ئىتر دواى ئەو ھەرگیز ھەرموودەى لەبەر نەدەچوو.

ئه‌بوهوره‌یره له هه‌موو هاوه‌لان زیاتر فه‌رمووده‌ی له پیغم‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌گیرایه‌وه هه‌رچه‌نده زۆر که‌م له‌گه‌ڵ پیغم‌مبه‌ر (ﷺ) ژیا، چونکه ته‌نها چوار سال له‌گه‌ڵیدا ژیا. ئه‌وه‌بوو دوا‌ی چوار ساله‌که پیغم‌مبه‌ر (ﷺ) کۆچی دوا‌یی کرد، به‌لام له‌و ماوه‌دا ئه‌بوهوره‌یره هیچ درفه‌تی له‌ده‌ست نه‌ده‌دا و هه‌میشه له‌گه‌ڵ پیغم‌مبه‌ر (ﷺ) بوو و له‌و پێناوه‌شدا هه‌موو نا‌ره‌حه‌تیه‌کی ده‌بینی.

رۆژێکیان ئه‌بوهوره‌یره زۆر برسی بوو، له‌ برساندا له‌ سه‌ره‌په‌نگه‌دا راکشایوو، ئیمامی ئه‌بووبه‌کره‌ات و دای به‌لایدا، ئه‌بوهوره‌یره پرسیارێکی لێ‌کرد به‌و هیوا‌یه‌ی ئیمامی ئه‌بووبه‌کره‌ پێی بلێ وهره‌ با برۆینه‌وه‌ بۆ ما‌له‌وه‌. به‌لام ئیمامی ئه‌بووبه‌کره‌ نیزانی مه‌به‌ستی ئه‌وه‌یه، بۆیه‌ وه‌لامی پرسیاره‌که‌ی دایه‌وه‌ و چوو.

ئینجا ئیمامی عومه‌ر هات و دای به‌لایدا به‌هه‌مان شێوه‌ ئه‌ویش چوو. دواتر پیغم‌مبه‌ر (ﷺ) هات و دای به‌لایدا، که‌ ئه‌بوهوره‌یره‌ی بینی زانی زۆر برسیه‌تی، بۆیه‌ هه‌ڵسه‌ند هه‌ر پێ و بردیه‌وه‌ بۆ ما‌له‌وه‌ی خۆیان، سه‌یری کرد قاپی شیر له‌ ما‌لیاندا هه‌یه، به‌ ئه‌بوهوره‌یره‌ی فه‌رموو بۆ هاوه‌لانی صوفه‌ بانگ بکه‌. پرسیار: هاوه‌لانی صوفه‌ کێ بوون؟

وه‌لام: ئه‌وانه‌ بوون که‌ هه‌زار بوون و له‌ناو مزگه‌وتدا ده‌ژیان و به‌رده‌وام زانستیان وهرده‌گرت و خواردنیان له‌لایه‌ن موس‌لمانانی تهره‌وه‌ دا‌بین ده‌کرا.

ئه‌بوهوره‌یره‌ چوو بۆ مزگه‌وت و ئه‌و هاوه‌لانه‌ی بانگ کردن، ئه‌وانیش چوون بۆ ما‌لی پیغم‌مبه‌ر (ﷺ) له‌وێ پیغم‌مبه‌ر (ﷺ) یه‌که‌ یه‌که‌ تێر شیرێ پێ‌دان، ئینجا هه‌موویان چوونه‌وه‌.

پیغم‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی ئه‌ی ئه‌بوهوره‌یره‌ ئیستا من و تۆ ما‌وینه‌ته‌وه‌، وتی به‌لێ، پیغم‌مبه‌ری (ﷺ) بزه‌یه‌کی کرد و فه‌رموی بخۆره‌وه‌، ئینجا شیره‌که‌ی پێ‌دا

.....
ئەبوھورەیرەش خواردیەو، پیغمه مبه (ﷺ) هەمتری پێدا، ئەویش خواردیەو،
پیغمه مبه (ﷺ) بەردەوام شیرێ پێدەدا تا ئەبو ھورەیرە تێر بوو و وتی ئەو
پیغمه مبه (ﷺ) وخوا (ﷺ) نێتر ناتوانم. ئینجا پیغمه مبه (ﷺ) خۆشی لە شیرەکە ی
خواردەو.

پەندو ئامۆژگاری

۱- لە پێناو وەرگرتنی زانست و پەزەمانەندی خوادا دەبێ هەموو سەختیەك قبوڵ
بکەین وەك چۆن ئەبوھورەیرە بەرگە ی ھەزاری و برسیتی دەگرت لە پێناو وەرگرتنی
فەرموودە ی زیاتردا.

۲- دەبێ بەردەوام لە خزمەت فەرموودەکانی پیغمه مبه (ﷺ) ببن و لێیان
تییگەین و لەبەریان بکەین.

۳- دەبێ لەگەڵ دەورووبەرمان چاک بین و خاکی بین و ھەژار و برسی تێر بکەین
و ەك چۆن پیغمه مبه (ﷺ) وایکرد.

.....
جاریکیان ئەبوھورەیرە لەگەڵ ئیمامی عومەردا بوو، زۆر برسی بوو، فەرموودە ی
دەگێڕایەو ەو ئیمامی عومەر و لەگەڵیدا پێی دەبێ تا گەشتەو مالهەو، بەلام کە
گەشتنەو مالهەو ئیمامی عومەر سەیری کرد هیچیان نەبوو تا پێکەو بێخۆین.

ئەبو ھورەیرە ھەمیشە پرسیاری دەکرد لە پیغمه مبه (ﷺ)، پۆژیکیان پرسیاری
لێکرد ئەو پیغمه مبه (ﷺ) خوا چ خەلکی لە پۆژی دوایدا باشترین شەفاعەتی تۆیان
بەردەکەوئ؟

پیغمه مبه (ﷺ) فەرمووی: ئەو ئەبو ھورەیرە دلتیابووم پێش تۆ هیچ کەس نەو
پرسیارەم لێناکات چونکە دەبینم زۆر سووریت لەسەر وەرگرتنی فەرموودە، ئەوێ لە

پۆژی دوایدا زیاتر شه فاعه تی منی بهرده که وی که سیکه به پاک و پوختی له دلیه وه
یان له دهرونیه وه بلی (لا اله الا الله)

په ندو ئامۆژگاری

پرسیارکردن له شته چاکه کان به تاییهت سه بارهت به هۆکاره کانی پرگار بوونمان
له پۆژی دوایدا کاریکی زۆر چاکه و هیچ عیب نیه له و باره وه هه رچه ند پرسیار بکهین
له کهسی زانا و شارهزا.

ئهبوهورهیره چهزی ده کرد دایکی موسلمان بیت، بۆیه زۆرجار داوای له دایکی
ده کرد موسلمان بی.

پۆژیکیان داوای کرد موسلمان بی که چی دایکی توو په بوو و قسه ی ناشیرینی
به رامبه ر به پیغه مبه ر (ﷺ) کرد، ئهبوهورهیره ش به گریان وه هات بۆ لای پیغه مبه ر
(ﷺ) و وتی ئه ی پیغه مبه ر (ﷺ) من دایکم بانگ ده که م تا موسلمان بی که چی پازی
نابی، ئه مپۆش که پینموت قسه ی ناشیرینی به رامبه ر به تو کرد.

ئه ی پیغه مبه ری خوا (ﷺ) نزا بکه بۆ دایکم به لکو خوا پینمونی بکات،
پیغه مبه ریش (ﷺ) نزای بۆ کرد و فهرمووی (خوایه دایکی ئهبوهورهیره پینمونی
بکه) ئهبوهورهیره ش به خۆشیه وه چوویه وه بۆ ماله وه تا به دایکی بلی، که چوویه وه
ته قه ی دا له ده رگا به لام دایکی ده رگای بۆ نه کرده وه.

پرسیار: بۆچی دایکی ده رگای بۆ نه کرده وه؟

وه لام: چونکه دایکی موسلمان بوو بوو و خۆی ده شۆرد تا له تاوانه کانی پاک
ببیته وه و به پاکی بچیته ناو ئایینی خواوه.

دایکی له خۆشۆردن بوویه وه هات و ده رگا که ی کرده وه و شایه تومانی هینا،
ئهبوهورهیره ش له تاو خۆشیدا به گریان وه چوویه وه بۆ لای پیغه مبه ر (ﷺ) و هه والی
موسلمان بوونی دایکی دا به پیغه مبه ر (ﷺ).

پیغمبهریش (ﷺ) سوپاس و ستایشی خوای کرد، ئینجا ئەبو هورهیره وتی ئەو پیغمبهری خوا نزا بکه بۆ خۆم و دایکم تا له بهنده باوه‌پداره‌کانی خوا بین و باوه‌پدارانمان لا خۆشه‌ویست بکات. پیغمبهریش (ﷺ) نزای بۆ کردن و فرمووی: (خواهه‌م به‌نده‌ی خۆت - واته‌ ئەبو هورهیره - و دایکی ئەو لای به‌نده‌کانت خۆشه‌ویست و ئەو باوه‌پدارانه‌ش لای ئەوان خۆشه‌ویست بکه)

ئیتەر هەر باوه‌پداری باس و ناوی ئەبو هورهیره‌ی بییستایه‌ خۆشی ده‌ویست.

په‌ندو ئامۆژگاری:

۱- داوای نزای خێر بکه‌ین له‌ که‌سانی خواناس و چاکه‌کاری زیندوو نه‌که‌سانی مردوو.

۲- ده‌بی ئەبو هورهیره‌مان خۆش بوی، ئەوانه‌ش ئەویان خۆش نه‌وی ئەوه‌ پێگه‌ی هه‌له‌یان گرتۆته‌به‌ر.

به‌وجۆره‌ ئەبو هورهیره‌ له‌سه‌ر خواپه‌رستی و هاو‌ده‌می پیغمبهر (ﷺ) به‌رده‌وام بوو تا کاتی کۆچی دوایی پیغمبهر (ﷺ)، ئیتەر ئەبو هورهیره‌ ته‌واو دلگران و خه‌مبار بوو و داوی ئەوه‌ هه‌رکات فرمووده‌ی ده‌گێڕایه‌وه‌ ناوی پیغمبهر (ﷺ) ده‌برا له‌تاو خۆشه‌ویستی بۆ پیغمبهر ده‌ستی ده‌کرد به‌ گریان.

ئەبو هورهیره‌ که‌سیکی نه‌رم و نیاو و له‌سه‌رخۆو خاکی و دنیانه‌ویست بوو، هه‌زی به‌ ده‌سه‌لات نه‌ده‌کرد، هه‌میشه‌ سه‌رقالی گه‌یاندنی فرمووده‌کانی پیغمبهر (ﷺ) بوو، تا ئەوه‌ی له‌ ته‌مه‌نی په‌نجاو نۆ سالی‌دا کۆچی دوایی کرد.

له‌ نزای سه‌ره‌مه‌رگیدا ده‌یوت خوا به‌ دیداری تۆیه‌ ده‌ی تۆش دیداری منت پێ خۆش بی.

پرسیارەکان

- ۱- ژبانی مندالی ئەبووهورەیرە چۆن بوو؟
- ۲- بۆچی پێی دەوترا ئەبووهورەیرە؟
- ۳- هاوولانی صوففە کێ بوون؟
- ۴- دایکی ئەبووهورەیرە چۆن موسڵمان بوو؟
- ۵- ئەبووهورەیرە زیاتر خۆی سەرقالی چی دەکرد؟
- ۶- بەسەرھاتەکە ی ئەبووهورەیرە و ئیمامی عومەر چۆن بوو؟
- ۷- ئایا ئەبووهورەیرە تەبەبەت چەندە خۆش دەوێ؟

پىغەم

موھازى كوپى چەپەن

يەككە لە ھاۋەلانى ئازىز و خۆشەيىستى تىرى پىغەمبەر (ﷺ) موھازى كوپى جەبەل بوو، موھاز ئەو ھاۋەلە گەۋرەيە بوو كە زۆر زوو مۇسلمان بوو و پىغەمبەرىش (ﷺ) سۆيىندى خوارى ئەي موھاز سۆيىند بە خوا من تۆم خۆشەدەۋىت، موھازىش تەۋاۋ پىغەمبەرى خۋاى لا خۆشەيىست بوو و ھەردەم لە خىزمەتيدا بوو. موھازى كوپى جەبەل لە مەدىنە دەژيا دورۇ لە شارى لە دايىكبوونى رىپىغەمبەر (ﷺ).

موھاز بالابەرز و مەلەكەتە و جوان و بۆن خۆش بوو، پەنگى سېى و چاۋەكانى گەۋرە بوون، كوپكى زۆر نەرم و نىيان بوو.

لە مەدىنەدا سەرقالى ئىش و كار بوو تا ئەۋەي جارىكيان ھەۋالى پىغەمبەرى (ﷺ) بىيىست، بۆيە كاتى لەگەل خەلگدا چوون بۇ مەككە بۇ حەج، لەۋى لە مەككە لە شاخى عەقەبەدا پىغەمبەرى خۋاى (ﷺ) بىيى و لەگەل ھاۋپىكانىدا مۇسلمان بوون و بەيىعتيان دا بە پىغەمبەر (ﷺ).

دواتر گەپانەۋە بۇ مەدىنە، ئىتر لەۋى موھاز بەردەۋام بانگەۋازى دەكرى بۇ ئىسلام و ھەۋلى دەدا خەلكى لە بىباۋەپىيەۋە بەرەۋلاى خوا پاكىشىت.

پىاۋىك ھەبوو كە گەۋرەيە ھۆزەكەي موھاز بوو ناۋى عەمىر بوو، كوپى ئەم پىاۋەش ناۋى موھاز بوو، ئەۋىش لەگەل موھازدا مۇسلمان بوو بوو.

عەمىر لە مالەكەي خۇيدا بىتكى دانا بوو و دەپپەرىست و زۆر خىزمەتى ئەۋەتەي دەكرى و پۇژانە دەيشۆرد و بۆنى خۆشى لىدەدا و دەپپەرىست، ناۋى ئەۋەتەي نابوو (مەنات).

موعازی کوپی جه بهل له گه‌ل موعازی هاوپی و چند گه‌نجیکی تری موسلماندا شه و چون و بته‌که‌یان برد و فریاندایه ناو شه‌خه‌له‌وه تا عه‌مر بزانی شه و بته هیچی به‌ده‌ست نیه و ئیتیر شه و بته نه‌په‌رستی.

به‌یانی که پۆژ بوویه‌وه عه‌مر هات سه‌یری کرد بته‌که‌ی دیار نه‌ماوه، بۆیه خیرا چو تا بگه‌پئ به‌داوی بته‌که‌دا.

سه‌یری کرد له‌ناو شه‌خه‌لدا فری دراوه، خیرا هه‌لیگرت و شۆردی و بۆنی خوشی به‌سه‌ردا کرد و چو له‌ناو شه‌لکه‌که‌دا تووچه‌ بوو و وتی کئ هی‌رشى بردۆته سه‌ر خواکه‌مان.

بۆ سبه‌ی شه‌و هه‌مان شت پوویداویه و به‌یانی سه‌یری کرد له‌ناو پی‌ساییداویه هه‌متر شۆردی و بۆنی خوشی پی‌ادا‌کرد و پیتی وت من نازانم کئ وات لیده‌کات ده‌ی نه‌گه‌ر پاسته‌ تۆ خوایت و سوودت هه‌یه‌ خۆت بپاریزه.

شه‌و موعاز و هاو‌پیکانی چون بته‌که‌یان بردو به‌ستیانه‌وه به‌ سه‌گیکی تۆپیوه‌وه و فری‌یان دایه‌ ناو شه‌خه‌ل.

پرسیار: ئه‌ی نه‌مجار عه‌مر چی کرد؟

وه‌لام: به‌یانی عه‌مر سه‌یری کرد بته‌که‌ نه‌ماوه، بۆیه خیرا چو به‌داویدا گه‌را تا دۆزییه‌وه، که سه‌یری کرد وا پی‌س کراوه و نه‌یتوانیوه خۆی بپاریزئ وازی له‌ بته‌که‌ هی‌ناو زانی شه‌و بته‌ خوا نیه و ئایینی ئیسلام پاسته، بۆیه چو موسولمان بوو.

ئینجا که‌وته‌ قسه‌ کردن بۆ هۆزه‌که‌ی و پیتی وتن شه‌و موسولمان بووه و داوای کرد نه‌وانیش موسلمان بن، هۆزه‌که‌شی هه‌مویان موسلمان بوون.

په‌ندو ناموژگاری:

۱- ژیری و زانایی به گه‌ورده‌یی و بچوکی نییه، ئه‌وه‌تا ئه‌و گه‌نجان به ژیری و لی‌زانی توانییان بینه هژی به‌هۆش هاتنه‌وه‌و موسلمان بوونی عه‌مر که له‌وان زۆر به‌ته‌مه‌نتر بوو.

۲- پی‌ویسته به‌رده‌وام بانگه‌واز بکه‌ین بۆ پێی خواو بۆ ئه‌وه‌ش به‌لگه‌ی جوان و ژیرانه به‌کار به‌ئین، هه‌روه‌ها هه‌ول بده‌ین له‌ بانگه‌واز و هه‌ر کارێکی چاکدا سوود وه‌ریگرین له‌ هاو‌پێ چاکه‌کانمان وه‌ک موعاز و هاو‌پێکانی.

موعاز به‌رده‌وام به‌وجۆره بانگه‌وازی ده‌کرد بۆ ئایینی خواو چاوه‌پێ بوو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بێت بۆ مه‌دینه، کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات بۆ مه‌دینه موعاز زۆر دلخۆش بوو و به‌رده‌وام له‌گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو و زانستی لی وه‌رده‌گرت تا ئه‌وه‌ی بوو به‌ زانایه‌کی ناو‌داری ناو هاوه‌لان.

ته‌نانه‌ت هی‌نده جوان فیری قورئانی پیرۆز بوو بوو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌یفه‌رموو (قورئان له‌ چوار که‌سه‌وه وه‌ریگر، ئیبن مه‌سعودو موعازی کوپی جه‌هل و ئوبه‌ی و سالمی مه‌ولای ئه‌بو حزه‌یفه‌) هه‌روه‌ها هی‌نده شاره‌زای شه‌ریعه‌تی ئیسلام بوو بوو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌یفه‌رموو (له‌ ناو ئومه‌ته‌که‌مدا شاره‌زاترین که‌س به‌ حه‌لال و حه‌رام موعازه‌)

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر پێزی موعازی ده‌گرت و هه‌میشه له‌ خۆی نزیک ده‌کرده‌وه، ته‌نانه‌ت جاری وا هه‌بوو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که‌ سواری گوێدریژ ده‌بوو له‌ دوا‌ی خۆیه‌وه موعازی سوار ده‌کرد و قسه‌ی بۆ ده‌کرد.

جاریکیان پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ ناو هاوه‌لانیدا بوو وه‌سفی موعازی ده‌کرد و فه‌رموی (به‌ پاستی موعاز پیاوێکی زۆر چاکه‌).

ئیتەر خوْشه‌ویستی نیوان موعاز و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ناسراو و به‌رچاو بوو.

موعاز که‌سیکی زۆر خواناس و له‌خواترس بوو، زۆر به‌چاکی ئەمانەت و سپاردە‌ی ده‌پاراست. هه‌روه‌ها زۆر شه‌رمی ده‌کرد له‌ په‌روه‌ردگاری، ته‌نانه‌ت له‌ کاتی موسلمان بوونیه‌وه تا مردنی بۆ یه‌کجاریش له‌لای راستیدا تفی نه‌ده‌کرد، هه‌میشه‌ زیکری خوای ده‌کرد و ده‌م به‌ زیکر بوو.

کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بپاری دا که‌سیک بنیتریت بۆ یه‌مه‌ن تا فتری ئیسلامیان بکات موعازی کوپی جه‌به‌لی هه‌لبژارد، چونکه‌ زۆر زاناو شاره‌زا بوو، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) موعازی پاسپارد تا بجی و سواری و لاخیکی کرد و خویشی به‌ پی له‌گه‌لیدا چوو تا ده‌ره‌وه‌ی مه‌دینه تا مالتاواپی له‌گه‌ل بکات.

موعاز ده‌یزانی تا ئەو بپته‌وه پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کوچی دواپی ده‌کات بۆیه زۆر دلگران بوو، چونکه‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پپی فهرموو

(ئە‌ی موعاز له‌وانه‌یه‌ سالتیکی تر دوا‌ی ئە‌مه‌ به‌ من نه‌گه‌یته‌وه و له‌وانه‌یه‌ بده‌یت به‌ پال ئە‌م مزگه‌وته‌م و گۆپه‌که‌مدا)

ئیتەر موعاز ته‌واو دلگران و خه‌فه‌تبار بوو.

له‌سه‌رده‌می ئیمامی عومه‌ردا کاتی موعاز له‌ مه‌دینه ده‌ژیا ئیمامی عومه‌ر چوار سه‌د دیناری ئارد بۆ موعازی کوپی جه‌به‌ل، موعازیش هه‌مووی دابه‌شکرد به‌سه‌ر خه‌لکی هه‌ژاردا و ته‌نها دوو دیناری بۆ خو‌ی هیشته‌وه.

دوا‌ی ئە‌وه‌ موعاز له‌ هه‌موو جه‌نگ و غه‌زاکاندا به‌شداری ده‌کرد و به‌رامبه‌ر به‌ بپاوه‌پان ده‌جه‌نگا به‌تایبه‌ت دژ به‌ پۆمه‌کان له‌ پۆژی جه‌نگی یه‌رمووکدا موعاز سه‌رکرده‌ی لای راستی سوپای ئیسلام بوو و به‌سه‌ختی دژ به‌ پۆمه‌کان جه‌نگاو خو‌پاگرانه به‌رامبه‌ریان وه‌ستا.

دواتر موعاز کۆچی کرد بۆ شام و کهوتە بلاوکردنەوه‌ی زانست و گەیانندی ئیسلام به خەلک، خەلیفە عومەر بریاریدا موعاز بکات به ئەمیری شام تا کاروباری ئەوی بەرپۆه ببات، بەلام هێندە‌ی نەبرد تووشی نەخۆشی تاعوون بوو و خۆراگرو سوپاس گوزار بوو لەسەری تا ئەوه‌ی شەویکیان تەواو نارەحەت بوو و کۆچی دوایی کرد و بۆ بەیانیه‌که‌ی تەرمەکه‌ی ئەسپەردە کرا.

پەندو ئامۆژگاری:

- ۱- سامان تەنها بەشی خۆمان نییه و دەبێ بەشی پێویست هەلگیرین و بەوی تریشی یارمەتی خوشک و براکانمان بدەین.
- ۲- هەرنەخۆشی و نارەحەتیه‌ک دێت دەبێت سوپاسی خۆی لەسەر بکەین.

پرسیارەکان:

- ۱- موعازی که‌ی موسلمان بوو؟
- ۲- موعاز چی کرد تا عەمر موسلمان بێت؟
- ۳- پێغه‌مبەر (ﷺ) بەرامبەر به موعاز چی دەفەرموو؟
- ۴- تا ئیستا پێشتر ژبانی موعازت خوێندوه‌تەوه؟
- ۵- بۆچی موعاز کۆچی کرد بۆ شام؟
- ۶- چۆن موعاز دەیزانی که چوو بۆ یەمەن ئیتر پێغه‌مبەر (ﷺ) نابینی؟
- ۷- دەتوانیت چیرۆکی موعاز بگێڕیتەوه بۆ که‌سیکی خوشەویستی خۆت؟

چوارده

سوهه‌یی پۆمی

یه‌کیکی ترله هاوه‌لانی خۆشه‌ویستی پیغمبه‌ر (ﷺ) ناوی سوهه‌یب بوو که پیتی ده‌وتر سوهه‌یی پۆمی، ئەمە ئێه هاوه‌له بوو له پیناو خوادا وازی هێنا له هه‌موو سامانی خۆی تا خۆی بگه‌یه‌نیت به پیغمبه‌ری خوا، پیغمبه‌ریش (ﷺ) پیتی ده‌فهرموو سوهه‌یب براوه بوو، سوهه‌یب براوه بوو.

سوهه‌یب کوپی یه‌کێک له‌و ده‌سه‌لاتدارانه بوو که له عێراقدا ده‌ژیا و ده‌سه‌لاتیکی زۆری هه‌بوو و کاربه‌ده‌ستی کیسرای فارس بوو، باوکی سوهه‌یب له ناوچه‌ی ئوبله ده‌سه‌لاتدار بوو، نیت به‌و هۆیه‌وه سوهه‌یب به‌رده‌وام له خۆشیدا ده‌ژیاو سه‌ختی و ناپه‌هه‌تی نه‌هاته پیتی.

پرسیار: ئەگەر سوهه‌یب له عێراقدا ژیاوه ئه‌ی بۆچی پیتی ده‌لێن پۆمی؟
وه‌لام: چونکه هه‌رچه‌نده سوهه‌یب له عێراقدا له دایک بوو به‌لام دواتر ماوه‌یه‌کی زۆر له ناو پۆمیه‌کاندا ژیاوی برده‌سه‌ر.

پۆتیکیان سوهه‌یب له‌گه‌ڵ دایکی‌دا هاو‌ده‌م به‌چه‌ند پاسه‌وان و چه‌ند خزمه‌تگوزاریک له ناوچه‌ی خۆیان چوونه ده‌ره‌وه و چوون بۆ ناوچه‌یه‌کی تر، که‌چی له‌و کاته‌دا پۆمه‌کان هێرشیان برده سه‌ر ئه‌و ناوچه‌و هه‌رچی پاسه‌وان و پیاوه‌کان هه‌بوون کوژران و ژن و منداله‌کانیش به‌کۆیله گیران.

سوهه‌یبیش یه‌کێک بوو له‌و منداله‌نێ که پۆمه‌کان گرتیان و بره‌یان بۆ بازارو وه‌ک کۆیله فرۆشتیان، نیت هه‌رجاره‌و سوهه‌یب لای که‌سیک کۆیله بوو و خزمه‌تی ده‌کرد و دواتر ده‌فرۆشرا به‌ که‌سیکی تر، به‌وجۆره ژیا‌نیکی ناخۆشی کۆیلایه‌تی به‌شی ئه‌و منداله هه‌ژاره بوو.

جاریکیان صوه‌یب ته‌واو له ده‌ست سته‌می یه‌کێک له گه‌ره‌کانی بێزار بوو و بریاری دا خۆی پزگار بکات، بۆیه پای کردو چوو بۆ شاری مه‌که‌کو له‌وێ له‌گه‌ڵ که‌سێکدا پێک که‌وت و که‌وته ئیش کردن و دا‌بین‌کردنی بژێوی ژیا‌نی خۆی و له‌ مه‌که‌که‌دا به‌ره‌به‌ره گه‌وره ده‌بوو.

جاریکیان صوه‌یب له‌ده‌می یه‌کێک له زانا مه‌سیحیه‌کانه‌وه بیستبووی کاتی ئه‌وه‌یه له‌ناو عه‌ره‌به‌دا له‌ مه‌که‌که‌ پیغمه‌به‌ری کۆتا زه‌مان ده‌ره‌به‌که‌وێ، بۆیه صوه‌یب به‌ تامه‌ زړۆیی‌وه چاوه‌پێی بوو ئه‌و پیغمه‌به‌ره ده‌ریکه‌وێت تا خێرا باوه‌پی پی به‌ی‌نێت. ه‌ینده‌ی نه‌برد هه‌والی هاتنی پیغمه‌به‌ری خ‌وای بیست، بیستی ده‌یان‌وت مه‌مه‌دی کو‌پی عه‌بدولاً بانگه‌واز ده‌کات بۆ ئایینیکی نوێ و بر‌وای نیه به‌ بته‌کان و ده‌لێت ده‌بی‌ت ته‌نها یه‌ک خوا بیه‌رستیت. بۆیه به‌یانی زوو پێش ئه‌وه‌ی خه‌لکی بی‌نه‌ ده‌ر صوه‌یب که‌وته پێ به‌ره‌و ما‌لی ئه‌رقه‌م.

پرسیار: ما‌لی ئه‌رقه‌م چی بوو؟

وه‌لام: ئه‌و ما‌له‌ بوو که‌ له‌ مه‌که‌که‌دا تیایدا هاوه‌لان به‌ نه‌هینی کۆده‌بوونه‌وه‌و پیغمه‌به‌ری خ‌وایان ده‌بینی و له‌وێ پیغمه‌به‌ر (ﷺ) باسی ئایینی خ‌وای بۆ ده‌کردن. صوه‌یب به‌ نه‌هینی چوو بۆ ما‌لی ئه‌رقه‌م و سه‌یری کرد عه‌مما‌ری کو‌پی یاسر له‌ به‌رده‌رگایه‌، که‌می وه‌ستاو دواتر لێی نزیک بوویه‌وه‌و وتی

ئه‌ی عه‌مما‌ر لێره چی ده‌که‌یت؟

ئه‌ویش وتی ئه‌ی تۆ چی ده‌که‌یت؟

صوه‌یب وتی ده‌مه‌وێ بچم بۆ لای موحه‌مه‌د و ته‌کانی ببیستم بزانم چی ده‌لێت.

عه‌مما‌ریش وتی منیش بۆ هه‌مان شت هاتووم

بۆیه پێکه‌وه‌ چوونه‌ ژووره‌وه‌، له‌وێ گو‌ییان گرت له‌ پیغمه‌به‌ر (ﷺ) و تامه‌ زړۆی ئیسلام بوون و خێرا له‌وێ موس‌لمان بوون و وازیانه‌هێنا له‌و بته‌رستیه‌ی له‌ مه‌که‌که‌دا باو

بوو، هه‌موو پۆژه‌که لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) مانه‌وه تا شه‌و داهاات، ئه‌و کات به نه‌یانی
چوونه‌وه بۆ مالی خۆیان.

په‌ندو ئامۆژگاری:

* ده‌بێ به چاکی بچین به‌ دوای پاستی و وه‌رگرتنی زانستدا وه‌ك چۆن صوه‌ه‌یب
چو بۆ مالی ئه‌رقه‌م.

دوای ئه‌وه صوه‌ه‌یب زۆر به‌خۆشی و به‌خته‌وه‌ریه‌وه ژیا‌نی ده‌برده سه‌ر و وا
هه‌ستی ده‌کرد به‌و مو‌سل‌مان بوونه‌ی تازه له‌دایك بووه.

هه‌نده‌ی نه‌برد بێباو‌ره‌كان زانیان صوه‌ه‌یب مو‌سل‌مان بووه، ئیتر كه‌وتنه گالته
پێ‌كردن وقسه پێ‌وتن و سزادانی، ئیتر له‌ گه‌رمای ناو مه‌ككه‌دا به‌سه‌ر به‌ردو خاكدا
پایانده‌كیشاو به‌ قامچی لێیان ده‌داو به‌ردی گه‌وره‌یان له‌ سه‌ر سکی داده‌ناو هه‌ر
سزایه‌کی سه‌ختیان بۆ به‌كار ده‌هێنا، به‌لام صوه‌ه‌یب ئاماده نه‌بوو به‌ هیچ جو‌ری
ده‌ستبه‌رداری ئایینه‌كه‌ی بێت.

پاش ماوه‌یه‌ك پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بریاریدا مو‌سل‌مانان كۆچ بکه‌ن بۆ مه‌دینه، به‌لام
صوه‌ه‌یب پێی لێگه‌را كۆچ بکات، بێباو‌ره‌كان پێیان وت ده‌بێ هه‌موو پاره‌و
سامانه‌كه‌ت دا‌بنی‌ت ئینجا بچیت بۆ مه‌دینه.

پرسیار: ئایا ئه‌و کات پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌کۆی بوو؟

وه‌لام: ئه‌و کات پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) كۆچی کردبوو بۆ مه‌دینه.

صوه‌ه‌یبیش بریاریدا چی سامان و پاره‌ی هه‌یه بیدات به‌وان تا پێی بده‌ن
خۆی بگه‌یه‌نێته پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئه‌مه‌ی بیست فه‌رمووی
ئه‌بویه‌حیا (صوه‌ه‌یب) برديه‌وه، ئه‌بویه‌حیا برديه‌وه.

ببیاوه‌په‌کان به‌ره‌شه‌وه وازیان نه‌هینا له صوه‌ه‌یب و که‌وتنه شوینی، صوه‌ه‌یب‌یش
تبرو که‌وانه‌که‌ی ده‌رکردو پی‌ی وتن به‌خوا ناهیلّم بگه‌نه لام تا به‌م چل تیره‌ی پی‌مه چل
که‌ستان نه‌کوژم، دوا‌ی نه‌وه‌ش به شمشیر لی‌تان نه‌ده‌م.

ناچار نه‌وانیش ترسان و گه‌پانه‌وه‌و وازیان لی‌ هینا، ئی‌تر صوه‌ه‌یب که‌وته پی‌ تا
گه‌یشته مه‌دینه و به دیداری پی‌ڤه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) شادبوویه‌وه.

صوه‌ه‌یب که‌سی‌کی زۆر به‌خشنده‌و ده‌ست کراوه بوو، هه‌روه‌ها که‌سی‌کی زۆر
خاکی و نه‌رم و نیان و رووخۆش و قسه خۆش بوو، به قسه خۆشه‌کانی دلی هاوه‌لانی
خۆش ده‌کرد. هه‌رگیز که‌سی توو‌په نه‌ده‌کرد.

صوه‌ه‌یب به‌رده‌وام له‌گه‌ل پی‌ڤه‌مبه‌ردا (ﷺ) بوو و به‌شداری غه‌زا‌کانی ده‌کرد و له
جه‌نگی به‌دردا به‌شداری کرد، ئی‌تر تا کۆچی دوا‌یی پی‌ڤه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌میشه له‌گه‌ل
پی‌ڤه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو و له‌یه‌ک جه‌نگه دوا نه‌ده‌که‌وت.

پی‌ڤه‌مبه‌ر (ﷺ) که کۆچی دوا‌یی کرد زۆر له صوه‌ه‌یب پازی بوو و هاوه‌لانی‌ش
صوه‌ه‌یب‌یان زۆر خۆش ده‌ویست.

ئیمامی نه‌بوه‌کرو ئیمامی عومه‌ریش له کاتی ده‌سه‌لاتیاندا پاوی‌زیان پی‌ ده‌کرد،
ته‌نانه‌ت کاتی ئیمامی عومه‌ر له‌لایه‌ن دوژمنی‌کی ئیسلامه‌وه بریندار کرا فه‌رمانی کرد
صوه‌ه‌یب به‌رنو‌پژی بکات بۆ خه‌لک، له کاتی نه‌سپه‌رده‌کردنی ته‌رمی ئیمامی
عومه‌ریشدا صوه‌ه‌یب له‌گه‌ل ئیمامی عوسماندا چوونه ناو گۆڤه‌که‌و ته‌رمی ئیمامی
عومه‌ریان داگرت و دانا.

ئیمامی عوسمانیش به هه‌مان شیوه له سه‌رده‌می ده‌سه‌لاتی خۆیدا زۆر پۆزی
صوه‌ه‌یبی ده‌گرت، به‌لام هینده‌ی نه‌برد ئیمامی عوسمانیش کۆچی دوا‌یی کرد.

صوه‌یب له سه‌رده‌می ئیمامی عه‌لیشدا به هه‌مان شیوه‌ ژیا، تا ئه‌وه‌ی دوا‌ی ته‌مه‌نیکی زۆری هه‌ول و خزمه‌ت کردن به ئیسلام له سالی (۳۸) ی کۆچیدا له شاری مه‌دینه‌دا کۆچی دوا‌یی کردو له‌ویش تهرمه‌که‌ی نه‌سه‌رده‌ کرا.

په‌ندو ئامۆژگاری:

باوه‌ر و ئیمان له هه‌موو شتی‌ک به بایه‌خ و گرانبه‌هاتره وه‌ک چۆن بینیمان صوه‌یب له پێناو پاراستنی ئیمان‌ه‌که‌یدا ئاماده‌بوو ده‌ستبه‌رداری هه‌موو سامانی خۆی بیه‌یت.

پرسیاره‌کان:

- ۱- بۆچی به صوه‌یب ده‌وترا پۆمی؟
- ۲- صوه‌یب چۆن کرا به کۆیله‌و چۆن خۆی له کۆیلایه‌تی پرگار کرد؟
- ۳- باسی موس‌لمان بوونی صوه‌یب بکه‌؟
- ۴- پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) چی فه‌رموو به صوه‌یب؟
- ۵- ژيانی صوه‌یب دوا‌ی وه‌فاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) چۆن بوو؟
- ۶- کاتی بی‌باوه‌پان پێیان گرت به صوه‌یب بۆ کۆچکردن صوه‌یب چی کرد؟
- ۷- بزانه‌ دایک و باوکت یان برا و خوشکه‌کانت وه‌ک تۆ چیرۆکی صوه‌یب ده‌زانن؟

پىنچەم

عەبدولاي كوپى عەباس

عەبدولاي كوپى عەباس ھاۋەلىكى تازىزو خۆشەيىستى پىغەمبەرى خوا و ئامۇزاي پىغەمبەرى خوا بوو، لەگەل ئەۋەي تەمەنى كەم بوو بەلام ھىندەي زانايان زياتر زانستى پى بوو، پىغەمبەر (ﷺ) نزاى زانستى بۇ دەکرد و ھەمىشە ئامۇزگارى دەکرد، ئەۋىش زۆر پىغەمبەرى خۋاي خۆشەيىست.

عەبدولاي كوپى عەباس بوو، عەباسىش مامى پىغەمبەرى خوا (ﷺ) بوو، ئەۋان لە مەككە دەريان و لاي خەلكى بەپىزبون.

پىغەمبەر (ﷺ) عەباسى مامى خۋاي زۆر خۆشەيىست، عەباسىش بەھەمان شىۋە، ھەرۋەھا عەباس پىش فەتھى مەككە مۇسلمان بوو بوو، بەلام كۆچى نەکرد بۇ مەدېنە و لە مەككە مايەۋە و نەپەشت كەس بە مۇسلمان بوونى بزانى.

پرسىار: بۆچى عەباس كۆچى نەکرد بۇ مەدېنە؟

ۋەلام: تا ھەۋالى بىباۋەپەكان بزانى و بىگەيەنەت بە پىغەمبەر (ﷺ).

پۇرۇتكيان پىغەمبەر (ﷺ) ژەكەي عەباسى بىنى و پىي و تۇ سكت دەبىت و لەو سكەش مىندالىكى زىرەك و ژىرت دەبى، ھەركات ئەۋ مىندالەت بوو خىرا بىھىنن بۇ لام، ئەۋە بوو پاش ماۋەيەك ئەۋ ئافرەتە مىندالىكى بوو و مىندالەكەيان برد بۇ لاي پىغەمبەرى خوا (ﷺ)، پىغەمبەرىش (ﷺ) ناۋى نا عەبدولا و شىرىنى دا لە لىۋى و بە دايكى عەبدولاي فەرمو: بىبە دەبىنەت ئەم مىندالەت ژىرو زىرەك دەرەدەچىت.

ئافرەتەكەش خىرا چۈۋەۋە بۇ لاي عەباسى مېردى و بەسەرھاتەكەي بۇ

باسكرد.

ئین عه‌بباس له‌گه‌ل دایکیدا ده‌ژیاو به‌ره به‌ره گه‌وره ده‌بوو و ئه‌ویش له‌گه‌ل دایک و باوکیدا موسلمان بوو، به‌لام هه‌موویان موسلمان بوونه‌که‌ی خۆیان شارده‌بوویه‌وه تا بی‌باوه‌په‌کان پێیان نه‌زانن.

دواتر کاتێ سهرده‌می فه‌تحی مه‌که‌که‌ هات و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) مه‌که‌که‌ی ئازاد کرد ئین عه‌بباس به‌رده‌وام له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو و زانستی لیوه‌رده‌گرت، پیغه‌مبه‌ری خوایش (ﷺ) زۆر عه‌بدولای خوش ده‌ویست و نزای خێرو دانایی و زیره‌کی و زانستی بو ده‌کرد.

شه‌ویکیان پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ مائی یه‌کی له‌ خێزانه‌کانی خۆی بوو، عه‌بدولای له‌وێ له‌لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو، عه‌بدولای ته‌شتی ئاوی بو ده‌ستنوێژی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دانابوو چونکه‌ ده‌یزانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) شه‌و هه‌له‌ستیت بو شه‌و نوێژکردن.

کاتێ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌ستا سه‌یری کرد ئاوی ده‌ستنوێژی بو دانراوه، خێزانه‌که‌ی پێی وت ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ئه‌و ئاوه عه‌بدولای بۆی داناویت پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) نزای کرد بو عه‌بدولای و فهرمووی

(خوایه شاره‌زای ئایینی بکه‌و فیری لیکدانه‌وه‌شی بکه‌).

شه‌ویکیان عه‌بدولای له‌ مائی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو، شه‌و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هه‌ستا بو شه‌و نوێژ، عه‌بدولایش هه‌ستا و له‌گه‌لیدا بوو، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ویستی نوێژ بکات و عه‌بدولای له‌ پال خۆیه‌وه دانا تا له‌گه‌لیدا نوێژ بکات.

به‌لام کاتێ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌ستی کرد به‌ نوێژ عه‌بدولای له‌به‌ر زۆر شه‌رم کردنی له‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) گه‌رایه‌وه دواوه، کاتێ پیغه‌مبه‌ر له‌ نوێژه‌که‌ی بوویه‌وه لێی پرسى بۆچی واتکرد؟ وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا چۆن ده‌کرێ من له‌ پال تۆوه نوێژ بکه‌م له‌ کاتی‌که‌ تۆ پیغه‌مبه‌ری خوایت؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌و قسه‌ی سه‌رسام بوو و نزای خێرو

زانستی بۆ کرد، ئینجا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پاکشاو خەوت، بەلام عەبدولاهەر سەیری پیغه‌مبه‌ری خۆی دەکرد و نەخەوت تا بانگی بەیانی.

*پەندو ئامۆژگاری:

۱- دەبێت هەول بەدەین زۆر لە خزمەت زانایان و خواناساندا بین وەك چۆن دەبینین عەبباس زۆرجار بەشەو دەچوو بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ).

۲- هەول بەدەین لە گەڵ دایك و باوكماندا هەستین بۆ شەونۆیژ با تەنها دوو پكاتیشت بۆ ئەوه لای خوا زۆر گەورەیه.

۳- پێویستە زۆر پێزی زاناو كەسە خواناسەكان بگڕین و بە پێزەوه سەیریان بكەین.

عەبدولاه زۆر گۆیی دەگرت لە ئامۆژگاریەكانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و لە بیری نەدەکردن، جارێکیان پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئامۆژگاری دەکرد پێی فرموو:

(ئەي مندال من چەند وشە یەكت فێر دەكەم، سنوری خوا بپاریزە خواش تۆ دەپاریزیت، سنوری خوا بپاریزە دەبینیت خوات لە گەڵ دەبیت، ئەگەر داوای شتیكت كرد لە خوا داوا بكە، ئەگەر ویستت پشت و پەنا بگرت تەنها پشت بە خوا ببەستە، ئەوێش بزانە ئەگەر هەموو خەلك كۆبێنەوه و بیانەوێت سودیكت پێ بگەیهنن هەرگیز ناتوانن هیچ سودیكت پێ بگەیهنن مەگەر خوا خۆی بۆی داینا بێت، ئەگەریش هەموو خەلك كۆبێنەوه تا زیانت پێ بگەیهنن ناتوانن هیچ زیانت پێ بگەیهنن مەگەر خوا لە سەری نوسی بێت، بزانە ئەگەر لەسەر شتە سەخت و ناخۆشەكان خۆپاگرییت خێرو چاكەى زۆرى تیا یە بۆت، سەرکەوتن بە خۆپاگریەوه دەبێ، لەگەڵ ناپەهەتیدا دەروكردنەوه هەیه، لەگەڵ سەختیدا ئاسانی دێ).

په‌ندو ئاموژگاری:

- ۱- ده‌بی له‌وه دلتیابین هه‌موو شتی به‌ده‌ست خواجه‌و به‌نده‌کان به‌بی ویستی خوا هیچیان پی ناکری.
- ۲- ئه‌گه‌ر سه‌ختی و ناخوشیه‌کمان هاته‌پێ خۆپاگر و سوپاسگوزار بین، چونکه به دلتیاییه‌وه به‌دوایدا خۆشی دی.

ته‌نانه‌ت عه‌بیاس جبره‌ئیلی فریشته‌ی خواجه‌ی بینی، جارێکیان له‌گه‌ل باوکیدا چون بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پشتی تیکردبوون و سه‌رقال بوو، عه‌بیاس وتی ئه‌وه بۆ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وایکرد؟

عه‌بدولا وتی باوکه‌ گیان ده‌ی که‌سیکی تری له‌لا بوو سه‌رقال بوو، عه‌بیاس ووتی کوپم من که‌سم نه‌دی له‌لای بی.

هه‌ردووکیان چوونه‌وه بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و به‌سه‌رهاته‌که‌یان بۆ گێترایه‌وه، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌عه‌بدولای فهرموو

ئه‌و که‌سه‌ت بینی؟

وتی به‌لی.

فهرمووی ده‌ی ئه‌وه جویرئیل بوو له‌به‌ر ئه‌وه سه‌رقال بووم و نه‌هاتم بۆ لای ئیوه.

به‌وجۆره‌ عه‌بدولا هه‌میشه له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ردا (ﷺ) بوو و زانستی لێوه‌رده‌گرت تا ئه‌وه‌ی کاتی وه‌فاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات و پیغه‌مبه‌ری خوا دنیا‌ی به‌جیه‌شت.

عه‌بدولا ته‌واو دلگران و بیتاقت بوو، ئه‌وکات ته‌مه‌نی سیانزه سال بوو، که‌چی هینده‌ی که‌سه به‌ته‌مه‌نه‌کان زیاتر زانستی له‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وه‌رگرتبوو.

ئىبن عەبباس دواى ئەو بەردەوام لەگەڵ هاوێڵە گەرەو بەپێژەکانى
پیغمبەردا (ﷺ) دەژیا تا زانست لەوانیش وەرگیرى، هەرۆه‌ها زانستیشى فێرى
خەلکى دەکرد. ئێتر زیرەکی و زانایى عەبدوللا لەناو خەلکدا دیار بوو.

لەسەردەمى ئىمامى عومەر و ئىمامى عوسماندا ئەو ئىمامە گەرەو بەپێژانە
هەمیشە بۆ مەسەلەکان پراوێژیان دەکرد بە عەبدوللا و قسەى ئەویان لا گێرنگ بوو،
ئەویش پراستىرینى شتەکانى پێ دەوتن.

عەبدوللا زۆر لەخواترس و خواناس بوو، پەرستىشی زۆرى دەکرد، کەسێکی نەرم و
نیان و پووخواش و سادە بوو، لەگەڵ خەلکى چوارەدەوریدا زۆر چاک بوو، تەنانەت
جاریکیان کەسێک بە توندی قسەى ناشىزینى وت بە ئىبن عەبباس کەچى ئەو زۆر بە
نەرم و نیانى وەلامێکی جوانى دایەو و لەبرى تورە بوون لێ شتێ لە زانستى فێر
کرد.

بەلام لەو شتەنەدا کە بەزاندنى سنورى خوا بوايە زۆر توند بوو و بە سەختى پێى
لێ دەگرتن.

پۆژانە خەلکى دەهاتن بۆ لای و پرسىاریان لێدەکرد و ئەویش وەلامى دەدانەو،
هاوێڵانىش پۆژ بە پۆژ زیاتر ئەویان خۆشەویست.

بەو جۆرە ژیا تا دواجار ئەویش ژيانى دنیای بەجێهێشت و گەپایەو بۆ لای
پەرۆردگارى خۆی.

پەندو ئامۆژگارى:

۱- دەبێ لەسەرخۆ نەرم و نیان بین، ئەگەریش کەسێ خراپەى بەرامبەرمان هەبوو
ئێمە لەگەڵیدا چاک بین.

۲- پراوێژکردن شتێکی زۆر پێویستە وەك چۆن هاوێڵان لەنیو خۆياندا لەسەر
مەسەلەکان پراوێژیان دەکرد.

پرسیاره کان:

- ۱- عه بدولا چ خزمایه تیه کی له گه ل پیغه مبه ره بوو؟
- ۲- عه بدولا که ی موسلمان بوو؟
- ۳- ده وتوانیت ئامۆزگاریه که ی پیغه مبه (ﷺ) بۆ عه بدولا باس بکهیت؟
- ۴- پیغه مبه (ﷺ) زیاتر چ نزایه کی ده کرد بۆ عه بدولا؟
- ۵- بۆچی عه بباس کۆچی نه کرد بۆ مه دینه؟
- ۶- ئه م چیرۆکه باس بکه بۆ که سێکی زۆر خوشه ویستی خۆت.

شەشەم

فاتیمە کچی موحه‌مه‌د (ﷺ)

فاتیمە کچی پیغمبه‌ری خوا و گه‌وره‌ی ژنانی به‌ه‌شت و خوشه‌ویستی خوا و پیغمبه‌ری خوا و موسلمانان، فاتیمە ژنی عەلی کوپی ئەبوتالیبی خەلیفە‌ی چواره‌می موسلمانان و ئامۆزای پیغمبه‌ری خوا، فاتیمە دایکی دوو خوشه‌ویستی پیغمبه‌ری خوا حەسەن و حوسەینە، ئافره‌تێک که پیغمبه‌ر (ﷺ) ئاماژە‌ی پێدا به‌که‌م که‌سیه‌تی دوا‌ی مردنی پیغمبه‌ر (ﷺ) به‌ دیداری پیغمبه‌ر (ﷺ) شاد ده‌بێته‌وه‌.

فاتیمە کچی موحه‌مه‌دی پیغمبه‌ری خوا له‌ مه‌ککه‌ له‌ دایک بوو و کچه‌ بچکۆله‌ی پیغمبه‌ری خوا بوو، دایکی فاتیمه‌ش خه‌دیجه‌ی کچی خوه‌یلید بوو، واته‌ دایکی باوه‌رداران دایکی فاتیمه‌ بوو، ئیتیر فاتیمه‌ له‌ کۆشی گه‌وره‌ترین و چاکترین دایک و باوکدا په‌روه‌رده‌ بوو، باوکی پیغمبه‌رو دایکیشی دایکی باوه‌رداران و ئافره‌تێک بوو که‌ موژده‌ی به‌ه‌شتی پێدرا بوو، براکانیشی به‌ مندالی کۆچی دوا‌ییان کرد بوو، خوشکه‌کانیشی بریتی بوون له‌ زه‌ینه‌ب و پوقیه‌.

فاتیمه‌ کاتێ زانی موحه‌مه‌دی باوکی بووه‌ به‌ پیغمبه‌ر خێرا موسلمان بوو و ئیتیر به‌رده‌وام هه‌موو زانیاریه‌کی ئایینی ئیسلامی له‌ باوکی وه‌رده‌گرت و له‌گه‌ڵ باوکیدا نوێژی ده‌کرد و به‌رده‌وام په‌رستشی خوای ده‌کرد.

فاتیمه‌ هه‌میشه‌ هه‌ستی ده‌کرد که پیغمبه‌ری خوا له‌ پێناو گه‌یاندنی په‌یامی خوادا زۆر ماندوو ده‌بێت، بۆیه‌ هه‌میشه‌ هه‌ولی ده‌دا یارمه‌تیده‌ری باوکی بێ و به‌ ده‌میه‌وه‌ بوو و ده‌یویست ئەگه‌ر به‌ قسه‌ یان به‌ پێکه‌نین و بزه‌یه‌کیش بێت ئازاری سه‌رشانی پیغمبه‌ر (ﷺ) نه‌هێت.

هه‌روه‌ها پیغمبه‌ر (ﷺ) وه‌ک یارمه‌تیدانی ئەبوتالیبی مامی که‌ پیر بوو بوو عەلی ئامۆزای خۆی هێنا بۆ مالی خۆیان و خۆی په‌روه‌رده‌ی ده‌کرد، ئیتیر عه‌لیش تا ته‌واو

گه‌وره بوو له‌گه‌ل فاطیمه‌دا له مالۍ پیغه مبه‌ری خوا دا ده‌ژیا به‌بی ئه‌وه‌ی هیچ مه‌له‌یه‌کی بچووکیش پووبدات، به‌لکو ئه‌ویش خیرا موسلمان بوو و له خزمه‌تی پیغه مبه‌ری خوادا (ﷺ) بوو.

پوځیکیان فاطیمه چوپیه ده‌ره‌وه، باوکیشی له مرگه‌وتی که‌عبه‌دا نوږژی ده‌کرد، ببیاوه‌پانیش گالته‌یان پیده‌کردو نازاریان ده‌دا، ئه‌وه بوو پیسایۍ ناو سکی وشتریان هیناو کاتۍ پیغه مبه‌ر (ﷺ) چوو به سوجه‌دا ببیاوه‌په‌کان ئه‌و ناوسکه‌یان کرد به‌سه‌ر پیغه مبه‌ری خوادا، فاطیمه که ئه‌وه‌ی بینۍ ته‌واو تووړه بوو و خیرا پیسیه‌که‌ی له‌سه‌ر شان و سه‌ری پیغه مبه‌ر (ﷺ) لا برد و له‌گه‌ل باوکیدا به‌ره‌و مال‌وه‌ که‌پایه‌وه.

به‌وجوړه فاطیمه زوړ بیتاقت ده‌بوو که ده‌بیینی به‌و شیوه‌یه باوکی له‌لایه‌ن که‌سه پیس و خراپه کاره‌کانه‌وه نازار ده‌دریت، به‌لام ده‌یزانی که‌یاندنی په‌یامی خوا به‌بی نازار و ناپه‌حه‌تی ناگاته نه‌نجام.

ئه‌وه‌بوو دواچار پیغه مبه‌ر (ﷺ) برپاریدا ه‌موو موسلمانان کوچ بکه‌ن بڼو مه‌دینه تا له ده‌ست نه‌و ستمه زوړه پزگاریان بی و بتوان خیراتر له مه‌دینه‌دا بانگه‌وازی خوا بگه‌یه‌نن و ده‌وله‌تی ئیسلام دابمه‌زیتن.

کاتۍ پیغه مبه‌ر (ﷺ) و موسلمانان چوون بڼو مه‌دینه و به‌هیزبوون له‌گه‌ل ببیاوه‌پاندا جه‌نگان و ه‌ردوو جه‌نگۍ به‌در و ئوحدیش پوویاندا، ه‌روه‌ها له مه‌دینه‌دا فاطیمه‌ی کچی پیغه مبه‌ر (ﷺ) شووی کرد.

پرسیار: فاطیمه شووی به‌کی کرد؟

وه‌لام: فاطیمه شووی کرد به‌علی کوږی نه‌بوتالیب که‌ ئاموزای پیغه مبه‌ر (ﷺ) بوو.

ئیمامی علی خوی پووی نه‌بوو بچیته داوای فاطیمه، بویه که‌سټکی تری نارد بڼو داوای فاطیمه و پیغه مبه‌ریش (ﷺ) رازی بوو و ئیمامی علی بانگ کرد و فاطیمه‌ی لی ماره‌کرد، به‌وه‌ش خیزانیکۍ نوټی باوه‌پداریان پیکه‌ینا.

به‌لام له‌په‌وی ئابووریه‌وه زۆر هه‌ژار بوون و زۆر جار نان و خواردنیان نه‌بوو تا نان بیخۆن و به‌برسیتی ده‌خه‌وتن، جاریکیان چه‌ند پۆژیک نانی وایان نه‌خواردبوو، ئه‌وه‌ بوو بری گۆشت هات بو فاتیمة، ئه‌ویش ئاماده‌ی کردو هه‌لیگرت تا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات بو مالیان تاكو له‌گه‌ڵ باوکیشیدا پێكه‌وه بیخۆن، چونكه ده‌یزانی باوکیشی وه‌ك ئه‌وان زۆریه‌ی جاره‌كان برسیه‌و نانێکی وا نیه‌ بیخوات، چونكه له‌و ماوه‌دا موسلمانان هه‌ژار و كه‌مه‌ست بوون.

له‌و ماوه‌شدا خوای گه‌وره‌ مندالێکی جوان و نازداری پی به‌خشین كه‌ ئه‌ویش چه‌سه‌ن بوو، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) خۆی ناوی ئه‌و منداله‌ی نا (چه‌سه‌ن) و بانگی فهرموو به‌ گوێیدا و خورمای دا له‌ لیوی و نزیای بو کرد، هه‌روه‌ها مه‌پێکی بو کرد به‌ خێر.

پاش چه‌سه‌نیش خوای گه‌وره‌ مندالێکی تری پێبه‌خشین كه‌ ئه‌ویش حوسه‌ین بوو، ئه‌م دوانه‌ دوو په‌یچانه‌كه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوون، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌یفه‌رموو چه‌سه‌ن و حوسه‌ین گه‌وره‌ی گه‌نجانی به‌هه‌شتن، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر خوشی ده‌ویستن و زۆر جار ده‌یگرتنه‌ باوه‌ش و ده‌یبردنه‌وه‌ بو ماله‌وه‌ و دواتریش ده‌یبردنه‌وه‌ بو لای دایکیان.

ئێتر پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پۆژانه‌ سه‌ردانی مالی فاتیمة‌ی ده‌کرد و سه‌ردانی عه‌لی و فاتیمة و چه‌سه‌ن و حوسه‌ینی ده‌کرد و هه‌ندی جاریش به‌یه‌كه‌وه‌ نانیان ده‌خوارد، له‌و ماوه‌دا یه‌كێك له‌ خوشكه‌ ئازیزه‌كاني فاتیمة كه‌ ژنی ئیمامی عوسمان بوو به‌ نه‌خۆشی كۆچی دواپی کرد.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- هه‌ول به‌دین ئازار و نا‌په‌چه‌تی سه‌رشانی كه‌سانی چواره‌و‌رمان نه‌هێلین به‌تایبه‌ت ئازار و نا‌په‌چه‌تی دایك و باوكمان چونكه زۆر ماندوو بوون بو ئێمه‌ و هه‌رچاكه‌یه‌کیان له‌گه‌ڵ بکه‌ین هێشتا كه‌مه‌.

۲- ده‌بی له پیتاوا ئیسلامدا به‌رگه‌ی هه‌ر سه‌ختیه‌ک بگه‌ڕین وه‌ک چۆن پیغه مبه‌ر (ﷺ) به‌رگه‌ی سه‌ختیه‌کانی ده‌گرت.

۳- پێویسته فاتیمه و عه‌لی و حه‌سه‌ن و حوسه‌ینمان خۆش بوین چونکه پیغه مبه‌ری خوا خۆشی ویستون و نژای بۆ کردون.

جارێکیان هه‌ریه‌ک له فاتیمه و عه‌لی له‌تاو زۆر ماندوو بوونیان چوون تا لای پیغه مبه‌ر (ﷺ) سکاڵا بکه‌ن له‌سه‌ر ناوه‌حه‌تی ماندوو بوونیان، به‌لام پیغه مبه‌ر (ﷺ) له‌بری ئه‌وه‌ی خزمه‌تکاریان بۆ دابنێ نژای خێری فێرکردن، ئه‌وه‌ بوو له‌دوای ئه‌وه‌ ئیتر سه‌ختی و ناوه‌حه‌تیان له‌سه‌ر نه‌ما چونکه به‌رده‌وام ئه‌و نژایه‌یان ده‌کرد.

به‌وجۆره فاتیمه له‌ناو ده‌وله‌تی ئیسلامی ناو مه‌دینه‌دا ژیاانی ده‌برده سه‌رو نزیک بوو له‌ باوکی و به‌رده‌وام سه‌ردانی به‌کتریان ده‌کرد تا ئه‌وه‌ی دواچار پۆژی ناخۆشی پووی کرده فاتیمه، ئه‌ویش ماوه‌ی نه‌خۆشی و پۆژی کۆچی دوایی پیغه مبه‌ر (ﷺ) بوو.

ئه‌وه‌ بوو پیغه مبه‌ر (ﷺ) نه‌خۆش که‌وت، ئیتر فاتیمه به‌رده‌وام له‌لای بوو و خزمه‌تی ده‌کرد و خه‌فه‌تی بۆ ده‌خوارد، له‌ پۆژی وه‌فاتی پیغه مبه‌ر (ﷺ) دا فاتیمه که‌ نزیک بوو له‌ پیغه مبه‌ره‌وه (ﷺ) کاتی ده‌گه‌ڕیا پیغه مبه‌ر (ﷺ) چه‌یه‌کی بۆ کردو پێی فهرموو که‌ ده‌مریت، ئیتر فاتیمه ته‌واو ده‌ستی کرد به‌ گه‌ڕان، ئینجا پیغه مبه‌ر (ﷺ) چه‌یه‌کی تری بۆ کرد و پێی فهرموو له‌ که‌سوکارمدا تۆ به‌که‌م که‌سیت پێمه‌ده‌گه‌یه‌وه، فاتیمه‌ش بزه‌یه‌کی کرد و پێکه‌نی، ئه‌وه‌ بوو دوا‌ی وه‌فاتی پیغه مبه‌ر (ﷺ) هێنده‌ی نه‌برد دوا‌ی شه‌ش مانگ له‌ وه‌فاتی باوکی فاتیمه‌ش نه‌خۆش که‌وت.

ئیمامی عه‌لی خزمه‌تی فاتیمه‌ی ده‌کرد، هه‌روه‌ها ئیمامی ئه‌بووبه‌کریش ژنه‌که‌ی خۆی نارد بۆ لای فاتیمه تا له‌و ماوه‌یه‌دا خزمه‌تی فاتیمه بکات و ئاگای لێی بێت،

.....
 ئیمامی ئەبووبەکر کە خەلیفە بوو خۆیشی دەچوو بۆ لای و سەردانی دەکرد،
 موسڵمانانیش سەردانیان دەکرد، بە لām دای چەند پۆژیک لە نەخۆشیەکی فاتیما
 کۆچی دایبی کرد و گەرایەوه بۆ لای پەرەردگاری.

پەند و ئامۆژگاری

- ۱- هەرچەندە کەسە نزیکە کانمان بمرن و بەجێمان بهێڵن بە لām ئەگەر کردەوه مان
 چاک بیت لە پۆژی دوایدا پشت بە خوا پێیان دەگەینەوه.
 - ۲- مردن راستیە کە هیچ کەس ناتوانێت لە دەستی پابکات.
-

پرسیارەکان:

- ۱- دایک و باوک و خوشک و برای فاتیما کێ بون؟
- ۲- فاتیما چۆن موسڵمان بوو؟
- ۳- نای مندالەکانی فاتیما چی بوون؟
- ۴- پۆژی ناپەرەتیەکی فاتیما کە ی بوو؟
- ۵- باسی مردنی فاتیما بکە.
- ۶- ئەگەر ئێستا لای فاتیما بوویتایە چیت پێ دەوت؟

چەوتەم: ئەنەسی کۆری مالیک

ئەنەسی کۆری مالیک ئەو هاوه‌لە خوۆشە‌ویستە‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) بوو کە ماوه‌یه‌کی زۆر خزمە‌تی پیغه‌مبه‌ری خوای دە‌کرد، پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) نزای بۆ کرد خوایە سامان و مندالی زیاد بکە و بە‌ره‌کە‌تی تێبخە بۆی، ئیتر یە‌کپارچە شارە‌زای چرکە ساتە‌کانی ژایانی بوو و بە‌ تاسە‌وه سوننە‌تە‌کانی وەر‌ده‌گرت.

ئەنەس مندالێکی بچوک بوو، باوکی ناوی مالیک بوو، مالیک کە‌سیکی بی‌باوه‌پو خوانە‌ناس بوو، زۆر پە‌ق و توند بوو و لە‌گە‌ڵ ئیسلامدا نە‌ده‌گوتجا.

دایکی ئەنەسیش ناوی ئوم سوله‌یم بوو، ئەم ئا‌فرە‌تە موس‌لمان بوو بوو، بە‌لام مالیکی مێ‌ردی زۆری لێ‌ده‌کرد تا واز به‌ی‌تی لە‌ ئیسلام، بە‌لام ئەو ئا‌فرە‌تە لە‌سەر ئایینی ئیسلام بە‌رده‌وام بوو و ئامادە نە‌بوو وازی‌به‌ی‌تی.

پۆ‌زێکیان مالیک تو‌وپە بوو بوو و لە‌خۆ‌یه‌وه بە‌ ژن و مندالدا هە‌ل‌ده‌شاخا، بە‌و تو‌وپە‌یی‌یه‌وه چو‌ویه‌ دەر‌ه‌وه، لە‌ پێ‌گە‌یدا تووشی بوو بە‌ تووشی یە‌کێ لە‌ دو‌ژمنە‌کانی‌ه‌وه و لە‌گە‌ڵیدا بووی بە‌ شە‌پۆ‌ئە و دو‌ژمنە‌ش مالیکی کوشت، بە‌وه‌ش ئەنەس هە‌تیو کە‌وت.

بە‌لام دایکی لە‌بەر‌ئە‌وه‌ی ژیر و با‌وه‌پ‌دار و خواناس بوو هێ‌ندە ئا‌گای لە‌ ئەنەس بوو نە‌یدە‌هێشت بۆ سات‌یک‌یش ئەنەس هە‌ست بە‌ بی‌باوکی بکات، بە‌ل‌کو بە‌رده‌وام فی‌ری ئیسلامی دە‌کرد و خوۆشە‌ویستی خوا و پیغه‌مبه‌ری خوای لە‌ دل‌یدا دە‌چاند.

ئ‌یتر ئەنەس تە‌واو تامە‌زۆری دیداری پیغه‌مبه‌ری خوا بوو، بە‌ل‌کو خوا‌زیا‌ر بوو کە‌مێک گە‌وره‌ بی‌ت و بچ‌یت بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و بە‌رده‌وام لە‌ خزمە‌ت‌یدا بی‌ت.

هێ‌ندە‌ی نە‌برد هە‌وال گە‌یش‌تە مە‌دینە کە پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فەرمانی داوه بە‌ هاوه‌لان کۆچ بکە‌ن بۆ مە‌دینە، ئ‌یتر ئەنەس لە‌ خو‌شیدا نە‌یدە‌زانی چی بکات، چون‌کە دە‌یزانی ئ‌یتر پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) د‌یت بۆ مە‌دینە.

پۆژانه ئه‌نه‌س له‌گه‌ڵ خه‌لگه‌که‌دا ده‌چوویه ده‌ره‌وه‌ی مه‌دینه و چاوه‌پێی هاتنی پیغه‌مبه‌ری خوای ده‌کرد، تا ئه‌وه‌ی پۆژی هاتنی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات، ئیتر هه‌موان به‌ تاسه‌وه‌ چاویان له‌ پێ بوو، ئه‌وه‌ بوو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات و خه‌لگی به‌ جوانی پیشوازییان لێکرد.

دوای ئه‌وه‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ مه‌دینه نیشته‌جێ بوو ئوم سوله‌یم ده‌ستی ئه‌نه‌سی گرت و هات بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و سه‌لامی کرد و وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ئه‌م کوپه‌مم هه‌تاوه‌ تا خزمه‌ت بکات ده‌ی نزای خێرشێ بۆ بکه‌، پیغه‌مبه‌رش (ﷺ) نزای بۆ کرد و فه‌رمووی (خوایه‌ سامان و مندالی زیاده‌ بکه‌) ئه‌وکات ئه‌نه‌س ته‌مه‌نی بیست ساڵ بوو.

ئێتر به‌رده‌وام ئه‌نه‌س له‌ خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا بوو و هه‌ر ئه‌رك و کارێکی پیغه‌مبه‌ری خوا هه‌بوایه‌ ئه‌و پرایده‌ په‌پاند.

ئه‌نه‌س زۆر سه‌رسامی بۆن و په‌نگ و کردار و گوشتاری پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو، جار هه‌بوو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌گه‌ڵ ئه‌نه‌س ده‌چوو بۆ مالی دایکی ئه‌نه‌س و سه‌ردانیان ده‌کرد.

پۆژێکیان پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئه‌نه‌سی نارد بۆ ئیشیک، ئه‌نه‌س چوو و ئیشه‌که‌ی کرد، دواتر چووویه‌وه‌ بۆ لای دایکی، دایکی پرسیا‌ری لێکرد بۆچی دواکه‌وتی؟ وتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئیشی پێم هه‌بوو، وتی ئیشه‌که‌ی چی بوو؟ وتی ئه‌وه‌ نه‌یتنی پیغه‌مبه‌ری خوایه‌ و باسی ناکه‌م، دایکی وتی ئافه‌رین کوپم هه‌رگیز نه‌یتنی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) باس نه‌که‌یت.

ئه‌نه‌س باسی ژبانی خو‌ی له‌گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ده‌کرد و ده‌یوت ده‌ ساڵ له‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا ژیا‌م ته‌نها یه‌ك جاریش لێم توو‌په‌ نه‌بوو، به‌ لکو هه‌میشه‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌ پووی خو‌ش و به‌ نه‌رم و نیانی قسه‌ی له‌گه‌ڵ ئه‌نه‌س کردووه‌،

ئەگەریش ئەنەس هەلەیه کی هەبوا یە پیغه مبه‌ر (ﷺ) تەریقی نە دە کردە وە بە لکو بە نەرمونیانی تییدە گە یاند.

پەند و ئامۆژگاری:

۱- پێویستە بە خۆشحالیە وە خزمەتی زانا و خواناسان بکەین و زانستیان لێوە رگرین.

۲- پێویستە هەمیشە نەیتنی و شتە تاییبە تیه‌کانی دەورو بەرمان بپارێزین بە تاییبەت نەیتنی زانا و مامۆستا کانمان وە ک چۆن ئەنەس بە چاکی نەیتنی پیغه مبه‌ری (ﷺ) دە پاراست.

بە و جۆرە ئەنەس بەردەوام لە مال و لە دەروە و لە سەردان و شوێناندا لە گەڵ پیغه مبه‌ر (ﷺ) دا بوو تا ئەو کاتە ی پیغه مبه‌ر (ﷺ) کۆچی دوا یی کرد، ئیتر ئەو پۆژە سەختترین پۆژی ژیا نی ئەنەس بوو.

دوا ی وە فاتی پیغه مبه‌ر (ﷺ) ئەنەسی کوپی مالیک هەشتاو ئەو ئەندە سال ژیا، چونکە پیغه مبه‌ر (ﷺ) نزای تەمەن درێژی بۆ کرد بوو، ئەمەش بۆ موسلمانان سوودی نۆر بوو، چونکە هەرکات موسلمانان کێشە یەکیان هەبوا یە یان پرسیا ریکیان بهاتایە تە پێ خێرا دە چوون و پرسیا ریا ن دە کرد لە ئەنەس.

لە و ماوه‌ی ژیا نیدا هەرکات باسی هاتنی پیغه مبه‌ر (ﷺ) بۆ مە دینه بکرایە ئەنەس دلخۆش دە بوو، بە لام کاتی باسی کۆچی دوا یی پیغه مبه‌ر (ﷺ) دە کرا دەستی دە کرد بە گریان و تەواو دلگران دە بوو.

نۆر بە ی کات و ژیا نی ئەنەس بریتی بوو لە پەرستش و یاد ی خوا، نۆر جار هێندە نۆیژی دە کرد تا قاچە کانی دە ئاوسان، بەردەوام خەتمی قورئانی دە کرد و ژن و مەناله‌ کە ی خۆی کۆ دە کرد نە وە و نزای بۆ دە کردن.

۳- ده بیئت نۆر پیزی بچوو کتر له خۆمان بگرین، ئه وه تا پیغه مبه (ﷺ) که گه وه‌ی مرقایه تیه له گه‌ل منداالاندا وه ستاوه و سه لامی بۆ کردون و هه والی پرسییون و قسه‌ی بۆ کردون.

پرسیاره‌کان

- ۱- باوکی ئه نه‌س چۆن بوو؟ ئه‌ی چۆن مرد؟
- ۲- ئه نه‌س چۆن چوو به خزمه‌ت پیغه مبه (ﷺ)؟
- ۳- نزا که‌ی پیغه مبه (ﷺ) بۆ ئه نه‌س چی بوو؟
- ۴- نه‌ینی پاراستنه که‌ی پیغه مبه (ﷺ) له لایه‌ن ئه نه‌سه وه باس بکه.
- ۵- ئه نه‌س چه‌ند سا‌ل له گه‌ل پیغه مبه (ﷺ) بوو؟
- ۶- ئه نه‌س دوا‌ی وه فاتی پیغه مبه (ﷺ) چۆن ده‌ژیا؟
- ۷- ئه گه‌ر ئه نه‌س ئیستا لای تۆ بوا به پرسیا‌ری چیت لیده کرد؟

هه‌شتم: خه‌پیاپی کۆری ئه‌ره‌ت

هاوه‌لێکی به‌رز و به‌پێزی پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) خه‌ببایی کۆری ئه‌ره‌ت بوو، ئه‌و
هاوه‌له‌ به‌پێزه‌ی که‌ له‌ پێناو ئایینی خوادا چه‌ندین ناره‌حه‌تی و سزای چه‌شت و به‌
ئاسنی گه‌رم داخ ده‌کرا.

خه‌باب مندالێکی جوان و پۆخ سوک بوو، له‌ نێو که‌سوکاریدا ژبانی ده‌برده‌ سه‌رو
ده‌هات و ده‌چوو، له‌ نێو هۆزی به‌نی ته‌مبیدا ده‌ژیا، له‌ گه‌ڵ مندالان ده‌چوو به‌ ده‌رو
یاری ده‌کرد، له‌ گه‌ڵ باوکی ده‌هات و ده‌چوو، لای دایک و باوکی خوشه‌ویسته‌کی زۆری
هه‌بوو.

پۆژێکیان خه‌باب چوو به‌ ده‌ره‌وه‌ و له‌ گه‌ڵ هاوڕێکانیدا یاری ده‌کرد، که‌چی له‌
ناکاو دا نه‌گه‌ته‌ پووی کرده‌ ناوچه‌که‌یان و دوژمنان هێرشیان بۆ هێنان و ژن و مندال و
ناژه‌له‌کانیان بردن، خه‌بابیش یه‌کێ بوو له‌و مندالانه‌ی که‌ دوژمنان بردنیان و وه‌ک
کۆیله‌ له‌ بازاری کۆیله‌ فرۆشاندا هه‌رزان فرۆشیان کردن.

ئێتر خه‌باب هه‌ر جاره‌و کۆیله‌ی که‌ سێک بوو و خزمه‌تی به‌ که‌سێک ده‌کرد و زۆر
ماندوو ده‌کرا، جارێکیان گه‌وره‌که‌ی خه‌باب به‌یاری دا بیبات بۆ مه‌که‌که‌ و بیفرۆشیت،
خه‌بابیش ته‌نها ده‌بوو ملکه‌چی فه‌رمانی بیته‌، ئه‌وه‌ بوو خه‌بابی برد و له‌ مه‌که‌که‌ دا
هه‌رزان فرۆشی کرد.

پرسیار: کێ خه‌بابی کۆری؟

وه‌لام / ئافه‌ه‌ته‌ی هه‌بوو ناوی ئوم ئه‌نمار بوو چوو بوو ده‌یویست کۆیله‌یه‌ک بکڕیت،
کاتێ خه‌بابی بینی سه‌یری کرد له‌ شێ ساغه‌ و ژیر دیاره‌، بۆیه‌ کۆری و برده‌یه‌وه‌ بۆ
ماله‌وه‌ و بۆ کار و خزمه‌تی خۆی به‌کاری ده‌هێنا.

ئوم ئەنمار ئافره‌تیکی خوانه‌ناسی بته‌رستی ژۆر خراپ بوو، ئیشی سه‌ختی ده‌کرد به‌ خه‌باب، کاتی که‌مێ خه‌باب گه‌وره‌ بوو ئەو ئافره‌ته‌ چوو بۆ لای ئاسنگه‌ریک و داوای لێکرد خه‌باب وه‌ك شاگرد وه‌ریگریت، ئەویش پازنی بوو.

ئێتر خه‌باب پۆژانه‌ ده‌چوو بۆ لای ئەو ئاسنگه‌ره‌و لای ئەو فیتری دروست کردنی شمشیر بوو، هێنده‌ به‌ جوانی فیتر بوو که‌ دروست کردنی شمشیری خه‌باب له‌ناو خه‌لکیدا باس ده‌کرا، ئەمه‌ وایکرد ئوم ئەنمار بیر له‌وه‌ بکاته‌وه‌ دووکانیکی تایبه‌ت بۆ خه‌باب دابنێ تا پاره‌ی زیاتری بۆ په‌یدا بکات، ئەمه‌ش هێنده‌ی تر ئیشه‌که‌ی ئەو کوپه‌ی قورستر کرد.

هه‌ر له‌ سه‌ره‌تای ده‌رکه‌وتنه‌وه‌ خه‌لکی ژۆر سه‌رسام بوون به‌ ئاکاری جوان و ژیری و قسه‌ جوانی خه‌باب و ژۆر متمانه‌یان پێی هه‌بوو، به‌وه‌ش ژۆبه‌ی خه‌لک بۆ پێویسته‌کانیان ده‌چوون بۆ لای ئەو.

کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات ده‌نگ و باس له‌ناو خه‌لکدا بلایبوویه‌وه‌ که‌ گه‌نجێ ده‌رکه‌وتوو به‌ ناوی موچه‌مه‌د و ده‌لێت پیغه‌مبه‌رم، خه‌باب که‌ ئەمه‌ی بیست ته‌زوو هات به‌ له‌شیدا و هه‌ستی کرد ئەمه‌ قسه‌یه‌کی گالته‌ نیه‌.

ئیمامی ئەبویه‌کر بوو به‌ پێنیشاندهری خه‌باب، خه‌بابیش خێرا چوو بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و له‌ خزمه‌تیدا دانیشته‌، که‌ پیغه‌مبه‌ری خوای بیینی و گوئی لێگرت چاوه‌کانی پر بوون له‌ فرمێسک و ده‌ستی خسته‌ ده‌ستی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و موسلمان بوونی خۆی پاگه‌یاند، به‌وه‌ش خه‌باب بوو به‌ شه‌شهم موسلمانێ سه‌ر زه‌وی خوا.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- ده‌بێ به‌ ته‌مه‌لی دانه‌نیشین و چالاکانه‌ ئیش بکه‌ین و یارمه‌تی دایک و باوک و که‌سه‌کانمان بده‌ین.

۲- ده‌بی هینده ئاکار و په‌وشتمان جوان بی ه‌موان تامه‌زروی ئه‌وه بن ه‌ئسوک‌ه‌وتمان له‌گه‌ل بکه‌ن و لایان خو‌شه‌ویست بین.

به‌ره‌به‌ره ه‌ه‌والی موسلمان بوونی خه‌باب بل‌اوبوویه‌وه، ه‌هر که ئوم ئه‌نمار ئه‌وه‌ی بیست خیرا چوو بۆ لای سیبایی برای، ئه‌ویش به‌ کۆمه‌لی گه‌نجه‌وه له‌گه‌ل ئوم ئه‌نماردا که‌وته پئی و ه‌اتن بۆ لای خه‌باب، به‌ توندی لییان ده‌دا و سزایان ده‌دا، جلی ئاسنینیان له‌به‌ر ده‌کرد و له‌به‌ر خۆردا دایانده‌نا، ئاویان پینه‌ده‌داو زۆر سزایان ده‌دا و داویان لی ده‌کرد قسه‌ بلی به‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، به‌لام خه‌باب ئاماده نه‌بوو به‌ گوینان بکات.

هینده به‌ سه‌ختی سزای خه‌بابیان ده‌دا تا جارێکیان خه‌باب له‌ پئی ئیشه‌که‌یه‌وه چوو بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ئایا نزای سه‌رکه‌وتنمان بۆ ناکه‌یت؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پئی فهرموو (پیش ئیوه که‌س ه‌ه‌بووه چالی بۆ ه‌لکه‌نراوه و خراوته ناوی و دواتر مشار هینراوه و به‌ مشار له‌سه‌ره‌وه تا خوار له‌تیاں کردووه، به‌خوا خوای گه‌وره ئه‌م ئایینه‌ سه‌رده‌خات... به‌لام ئیوه په‌له‌ ده‌که‌ن) بۆیه خه‌باب گه‌پایه‌وه و بریاری دا دووباره خۆپاگر بی تا خوای گه‌وره سه‌ریان ده‌خات.

جارێکیان خه‌باب شمشیریکی دروست کرد بۆ کابرایه‌کی بی‌باوه‌پ که ناوی عاسی کوپی وائیل بوو، کاتی عاس هاته‌وه و شمشیره‌که‌ی برد خه‌باب داوی پاره‌که‌ی کرد، عاص وتی پارته‌ پئی ناده‌م تا وازنه‌هینی له‌ ئایینه‌که‌ی موحه‌مه‌د، خه‌بابیش وتی تا مردنیش به‌ ته‌مای ئه‌وه بیت من ه‌هرگیز واز ناهینم له‌ ئایینی موحه‌مه‌د.

هینده‌ی نه‌برد خوای گه‌وره سزای خۆی نارد بۆ ئوم ئه‌نمارو حه‌قی خه‌بابی سه‌نده‌وه، ئه‌وه بوو ئوم ئه‌نمار تووشی ژانه‌ سه‌رێک بوو که نمونه‌ی وا له‌ که‌سدا نه‌بینرا بوو، ده‌بوو بۆ که‌مکردنه‌وه‌ی ئازاری سه‌ری ئاسن داخ بکرایه‌و بدرایه‌ له‌سه‌ری،

کوپ و کهسه‌کانی به‌رده‌وام بۆ پزیشک ده‌گه‌پان، به‌لام هه‌موو پزیشکه‌کان ده‌یانوت ته‌نها چاره‌سه‌ری ئه‌وه‌یه به‌ئاسنی گه‌رم سه‌ری داخ بکه‌ن، به‌وه‌ش خوای گه‌وره تۆله‌ی خه‌بابی له‌و ئافه‌رده‌سه‌نده‌وه.

په‌ندو ئاموژگاری:

- ۱- ده‌بی له‌پێناو خوادا به‌رگه‌ی هه‌موو سه‌ختی و ئازاریک بگرین و له‌وه‌شدا منه‌ت نه‌که‌ین به‌لکو ئه‌وه ئه‌رکی ئیغه‌یه، وه‌ك چۆن پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پێی پراگه‌یان‌دین پێش ئیغه‌خه‌لكی زۆر به‌سه‌ختی له‌سه‌ر پێبازی خوا سزا دراوین.
- ۲- خوای گه‌وره تۆله له‌سته‌مکار ده‌کاته‌وه و مافی سه‌ته‌ملیکراو وه‌رده‌گرێته‌وه، به‌لام ده‌بی په‌له‌ نه‌که‌ین.

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که‌ بینی هاوه‌لانی زۆر سزا ده‌درین بپاریدا هاوه‌لان کۆچ بکه‌ن بۆ مه‌دینه، خه‌بابیش ویستی کۆچ بکات به‌لام له‌به‌ر نه‌خۆشی ئوم ئه‌نمار ناچار مایه‌وه و ده‌بوو پۆژانه ئاسن گه‌رم بکات و سه‌ری ئه‌و ئافه‌رده‌ داخ بکات.

به‌لام دواى ماوه‌یه‌کی که‌م کۆچی کرد بۆ مه‌دینه و له‌ ده‌ست ئه‌و که‌سه‌ خراپ و ناپاکانه‌ پزگاری بوو، ئیتر به‌رده‌وام له‌ خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا ده‌بوو و زانستی لێوه‌رده‌گرت و به‌ بینینی پوختساری پیرۆزی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ئازاره‌کانی بیر نه‌ده‌مان.

له‌گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا به‌شداری غه‌زاکانی ده‌کرد، له‌ جه‌نگی به‌درو ئوحو‌دیشدا به‌شداری کرد، له‌ جه‌نگی ئوحو‌ددا بینی سیبایى برای ئوم ئه‌نمار که‌ سزای ئه‌وی ده‌دا له‌سه‌ر ده‌ستی پالّه‌وانی ئیسلام هه‌مزه‌ی مامی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کوژدا.

به‌وجۆره‌ خه‌باب هه‌موو ماوه‌ی ژیا‌نی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ مه‌دینه‌دا له‌ خزمه‌تیدا بوو، چ له‌ غه‌زاکان چ له‌ مزگه‌وت و کاتی نوێژ و جه‌ژنه‌کان و کاته‌کانی تریشدا، تا ئه‌و

کاته‌ی پۆژی وه‌فاتی پیغه مبه (ﷺ) هات ئیتر به‌کپارچه ئازار و دلگرانی خه‌بابی داگرت، به‌لام خۆپاگرانه برۆی به‌وه هه‌بوو ده‌بی هه‌موومان بگه‌پینه‌وه بو لای خوا. خه‌باب له‌ سه‌رده‌می خه‌لیفه‌کانی پیغه مبه (ﷺ) دا ژیا و خه‌لیفه‌کان و هاوه‌لانی‌ش ندر پزیزان ده‌گرت، جارێکیان چوو بو لای عومه‌ری کورپی خه‌تتاب، باسی به‌سه‌رهاتی خۆی بو کرد که ببیاوه‌پان ئاگرێکیان بو کردۆته‌وه و خستووێانه‌ته سه‌ر ئاگره‌که و ببیاوه‌پێک قاجی له‌سه‌ر سنگی داناوه تا به‌ته‌واوی پشته‌ی بسووتی، دواتر پشته‌ی خۆی نیشانی ئیمامی عومه‌ردا و ئیمامی عومه‌ریش ده‌ستی کرد به‌گریان. دوا‌ی ته‌مه‌نێکی زۆری پر له‌ خزمه‌تکردن به‌ ئایینی خوا خه‌باب به‌ نه‌خۆشی له‌ ته‌مه‌نی هه‌فتا و سێ سالی‌دا له‌ کووفه‌ مرد و ئیمامی عه‌لی نوێژی له‌سه‌ر کرد و له‌ کووفه‌ ته‌رمه‌که‌ی ئه‌سه‌په‌رده‌ کرا.

په‌ند و ئامۆژگاری:

- ۱- خوا ناهێڵێت سته‌مکار بێ تۆله له‌ ژيان ده‌رچێت وه‌ك چۆن به‌ به‌رچاوی خه‌بابه‌وه سزای ئه‌بێن سیبای دا.
- ۲- گه‌وزه‌ترین خه‌فته و ئازاری هه‌ر موسڵمانێ ده‌بی مردنی پیغه مبه (ﷺ) بێ.

پرسیارەکان:

- ۱- خەباب چۆن کرا بە کۆیلە؟
- ۲- ئوم ئەنمار کێ بوو؟
- ۳- خەباب چۆن موسڵمان بوو؟
- ۴- چۆن خوا مافی خەبابی سەندەوہ؟
- ۵- باسی سزای خوا بۆ سەر ئوم ئەنمار بکە.
- ۶- چیڕۆکە کە ی خەباب بۆ عومەر چی بوو؟
- ۷- دەتوانیت وەك خەباب خۆراگر بیت؟

فهرست

همزه‌ی کوری عه‌بدولموت‌ه‌لیب

حه‌مزه مامی پیغه‌مبه‌ری خوا و گه‌وره ه‌اوه‌لی خو‌شه‌ویست و برای شیری پیغه‌مبه‌ری خوا و شیری خواو پیغه‌مبه‌ره‌کی و گه‌وره‌ی شه‌میدانه، نه‌و که‌سایه‌تیه خو‌شه‌ویستی پیغه‌مبه‌ری خوابه (ﷺ).

حه‌مزه کوری عه‌بدولموت‌ه‌لیب و برای عه‌بدولا بوو، عه‌بدولاش باوکی پیغه‌مبه‌ری خوا بوو، واته هه‌مزه مامی پیغه‌مبه‌ری خوا بوو، هه‌روه‌ها یه‌ک ئافره‌ت شیری داوه به هه‌مزه و پیغه‌مبه‌ری خواش که ناوی نه‌و ئافره‌ته سه‌ویه بوو، به‌و پییه هه‌مزه و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) برای یه‌کترن، هه‌روه‌ها ته‌مه‌نی هه‌مزه له‌گه‌ل ته‌مه‌نی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له یه‌که‌وه نزیک بوو.

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر هه‌مزه‌ی خو‌شده‌ویست و به چاوی پیز و گه‌وره‌یه‌وه سه‌یری ده‌کرد، هه‌مزه‌ش به هه‌مان شیوه زۆر پیغه‌مبه‌ری خوای خو‌ش ده‌ویست.

حه‌مزه له‌ناو شاری مه‌که‌که‌دا که‌سیکی ناودار بوو و زۆر ئازا و دلیر بوو، هه‌ر که ناوی هه‌مزه بهاتایه که‌س نه‌یده‌ویزا به‌رامبه‌ری بوه‌ستیت، هه‌روه‌ها زۆر پیزی لیده‌گیرا و قسه‌ی لای هه‌موان گرنگ بوو، ئیتروک سه‌رکرده‌یه‌کی دیاری ناو‌نه‌و شاره‌ وابوو.

هه‌روه‌ها هه‌مزه له تیره‌هایشتندا ناویانگی هه‌بوو و زۆر هه‌زی له پاوکردن بوو، زۆریه‌ی پۆژه‌کان ده‌چوو بۆ دهره‌وه‌ی شار بۆ پاوکردن و تا ئیواره له‌وی سه‌رقالی پاوکردن ده‌بوو ئینجا ئیواره ده‌گه‌رایه‌وه.

پۆژان ده‌چوون و ژیان له مه‌که‌که‌دا به‌و شیوه به‌رده‌وام بوو تا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که‌وته گه‌یاندنی په‌یامی خوا به خه‌لک و بب‌اوه‌پانیش به سه‌ختی دژایه‌تییان ده‌کرد، هه‌مزه‌ش ئاگاداری بوو نه‌ک زیانیکی پی بگه‌یه‌نن، به‌لام هیشتا موسلمان نه‌بوو بوو،

به‌لام خوای گه‌وره دواجار هۆکاریکی په‌خساند تا چه‌مزه موسلمان بێ، پۆژیکیان
چه‌مزه وه‌ك جاران خۆی ئاماده‌ كرد و چه‌كى هه‌لگرت و چووێه ده‌ره‌وه بۆ پاوكردن.

پرسیار: چه‌كه‌كه‌ی چه‌مزه چی بوو؟

وه‌لام/ چه‌مزه تیروكه‌وانی پێ بوو چونكه بۆ پاو ده‌چوو نه‌ك بۆ جه‌نگ.

چه‌مزه چوو بۆ پاو و تا دره‌نگانی سه‌رقالی پاوكردن بوو، له‌و كاته‌دا
پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌ شوێنێك بوو كه پێی ده‌وتری (صه‌فا)، ئه‌بو جه‌هل هات و دای به
لای پیغه‌مبه‌ری خواداو قسه‌ی ناشیرینی پێ وت و به‌ قسه‌ی نابه‌جێ پیغه‌مبه‌ری خوای
ئازارد، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هیچ وه‌لامی نه‌دایه‌وه و به‌ دلگرانی به‌ره‌و ماله‌وه
چووێه‌وه.

له‌و كاته‌دا ئافره‌تێکی كۆیله هه‌بوو گۆیی له‌و قسانه‌ بوو، كاتێ چه‌مزه گه‌پایه‌وه
وه‌ك جاری جاران چوو بۆ لای كه‌عبه‌ تا ته‌وافی كه‌عبه‌ بكات، له‌ پێگه‌یدا سه‌ردانی
كوپی دانیشتنی خه‌لكی قوپه‌یشی كرد، له‌وێ له‌ لایه‌كه‌وه ئه‌و ئافره‌ته‌ی بینی،
ئافره‌ته‌كه‌ وتی ئه‌ی چه‌مزه ئه‌گه‌ر ئه‌تبینی چۆن ئه‌بو جه‌هل له‌ صه‌فادا موچه‌مه‌دی
ئازار ده‌دا و قسه‌ی پێ ده‌وت و موچه‌مه‌دیش وه‌لامی نه‌دایه‌وه و چووێه‌وه بۆ ماله‌وه.

چه‌مزه تووچه‌ بوو و زۆر به‌ تووچه‌یی چووێه‌وه ده‌ر تا خۆی گه‌یاند به‌ لای
كه‌عبه‌ و سه‌یری كرد له‌ دووره‌وه ئه‌بو جه‌هل دانیشتووه، چه‌مزه به‌ره‌و پووی چوو و به‌
كه‌وانه‌كه‌ی به‌توندی دای به‌سه‌ری ئه‌بو جه‌هلدا و دواتر وتی قسه‌ به‌ موچه‌مه‌د
ده‌لێیت؟ مه‌گه‌ر نازانیت من له‌سه‌ر ئایینی ئه‌وم و ئه‌و چی ده‌لێت من وا ده‌لێم؟ ده‌ی
ئه‌گه‌ر بپاویت و هیچت پێ ده‌كرێ شتی بكه‌.

به‌وجۆره‌ چه‌مزه له‌ به‌رچاوی هه‌مواندا موسلمان بوونی خۆی پاگه‌یاند و خوای
گه‌وره‌ش هێنده‌ی تر به‌هۆی چه‌مزه‌وه ئایینی ئیسلامی سه‌رخست و بێباوه‌پانیش
نه‌یان توانی به‌رامبه‌ر به‌ چه‌مزه هیچ شتی بكه‌ن.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- ده‌بێ هه‌ول بده‌ین ئازا و دلێر و نه‌ترس بین تا بتوانین ئه‌وه بۆ خزمه‌تی ئیسلام به‌کار بهێنین وه‌ك چۆن هه‌مزه به‌رامبه‌ر بێباوه‌پان دلێری نواند و موسڵمانانی سه‌رخست.

۲- نابێ به‌ هیچ جوۆی پێ بده‌ین كه‌س به‌ خراپه‌ ناوی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بهێنێ و هه‌ر كه‌س وایكرد ده‌بێ تێی بگه‌یه‌نین ئه‌گه‌ر به‌رده‌وام بوو ده‌بێ به‌ توندی پێی لێبگرین.

پاش ماوه‌یه‌کی زۆر مانه‌وه‌یان له‌ مه‌ككه‌ به‌هۆی ئه‌وه‌ی بێباوه‌پان وازیان نه‌ده‌هێنا له‌ ئازاردانی موسڵمانان بۆیه پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بریاریدا موسڵمانان كۆچ بکه‌ن بۆ مه‌دینه تا بتوانن له‌وێ به‌بێ ئازاردان بژین و ده‌سه‌لاتێك دروست بکه‌ن و له‌وێهه بانگه‌وازی ئیسلامی بڵاوبکه‌نه‌وه.

له‌نیۆ ئه‌و موسڵمانانه‌شدا كه‌ كۆچیان كرد هه‌مزه‌ش كۆچی كردو هاتن له‌ مه‌دینه نیشه‌جێ بوون و چاوه‌پێی هاتنی پیغه‌مبه‌ری خویان ده‌كرد، كاتێ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هات به‌ گه‌رموگۆری و خوشحالیه‌وه پێشوازییان لێكرد.

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) خه‌لكه‌ موسڵمانه‌كه‌ی مه‌ككه‌ و مه‌دینه‌ی كردن به‌ بڕای یه‌كتر، به‌وجۆره‌ هه‌مزه و زه‌یدی كۆپی حارسه‌ بوون به‌ بڕای یه‌كتر و هه‌موو شتیکیان بۆ یه‌كتر ده‌بوو، پێكه‌وه ئیشیان ده‌كرد و پێكه‌وه به‌ره‌مه‌یان دا به‌ش ده‌كرد.

دوا‌ی ماوه‌یه‌ك پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بریاریدا تۆله‌ بکاته‌وه له‌ قوربه‌یش و هێزیان لاواز بکات، ئه‌وه‌ بوو کاروانێکی قوربه‌یشه‌كان له‌ شامه‌وه ده‌گه‌ڕایه‌وه و ئه‌بووجه‌هلێش له‌ناو ئه‌و کاروانه‌دا بوو، بێباوه‌په‌كان سێ سه‌د كه‌س بوون، كاتێ گه‌یشته‌ ناوچه‌یه‌ك

که پیتی دهوترا سه یفولبه حر پیغه مبه‌ر (ﷺ) چه مزه‌ی کوپی عه بدولموته لیبی له گه‌ل کومه‌لی موسلماندا نارد تا پئی نه‌دهن بیباوه‌ره‌کان بگه‌رینه‌وه بۆ مه‌ککه .

پرسیار: ئه‌مه له چ کاتی‌کدا بوو؟

وه‌لام: ئه‌مه له مانگه‌ ره‌مه‌زانی یه‌که‌م سالی کوچ کردنی پیغه مبه‌ر (ﷺ) دا بوو. چه‌مزه و موسلمان‌ه‌کان پێیان گرت به‌ ئه‌بووجه‌هل و بیباوه‌ره‌کانی قوهریش، به‌لام که‌سێک به‌ ناوی مه‌جدی هات و که‌وته‌ نێوانیان و نه‌یه‌شت جه‌نگ بکه‌ن، بۆیه‌ هه‌ر کامیان به‌ پیتی خۆیاندا چوون.

به‌لام چه‌مزه داخی دلی به‌رامبه‌ر بیباوه‌ران زۆر بوو و چاوه‌پێی ده‌رفه‌تی بوو تا تۆله‌ی ئه‌و سه‌مه‌یان لی بکاته‌وه، ئه‌وه‌بوو جه‌نگی به‌درهاته‌ پئی و پیغه مبه‌ر (ﷺ) له‌گه‌ل ژماره‌یه‌که‌ له‌ هاوه‌لآندا له‌ به‌دردا به‌رامبه‌ر به‌ بیباوه‌ران وه‌ستانه‌وه، ئه‌وه‌ش یه‌که‌م جه‌نگی راسته‌وخۆی نێوان موسلمانان و بیباوه‌ران بوو.

پیغه مبه‌ر (ﷺ) سوپای موسلمانانی به‌ چاکی ئاماده‌ کرد و نزای خیری بۆ کردن، بیباوه‌رانی‌ش ژماره‌یان سێ به‌رامبه‌ری موسلمان‌ه‌کان بوو، بیباوه‌ره‌کان داویان کرد سه‌ره‌تا سێ موسلمان به‌رامبه‌ر به‌ سێ بیباوه‌ر به‌ج‌ه‌نگن، ئه‌وه‌ بوو پیغه مبه‌ر (ﷺ) چه‌مزه و عوبه‌یده‌ی کوپی حارس و عه‌لی کوپی ئه‌بو تالیبی نارد، بیباوه‌ره‌کانیش بریتی بوون له‌ عوتبه‌ و شه‌یبه‌ و وه‌لید.

خێرا چه‌مزه هه‌له‌ته‌ی برد و شه‌یبه‌ی گوشت، ئه‌مه‌ش یه‌که‌م سه‌رکه‌وتنی موسلمانان بوو، ئینجا عه‌لیش هه‌له‌ته‌ی برد و وه‌لیدی گوشت، ئه‌مه‌ش بوو به‌ دووه‌م سه‌رکه‌وتنی موسلمانان، ئینجا ئه‌بووعوبه‌ده‌ و عوتبه‌ یه‌که‌تریان بریندار کرد، خێرا چه‌مزه و عه‌لی دایان له‌ عوتبه‌، به‌مه‌ش موسلمانان سه‌رکه‌وتن، ئینجا جه‌نگ پوویدا و تیایدا چه‌مزه دلیرییه‌کی بیۆینه‌ی نواند و له‌ئه‌نجامدا موسلمانان سه‌رکه‌وتن و بیباوه‌ران شکان.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- دروست کردنی ده‌سه‌لاتی ئیسلامی بۆ په‌یره‌وکردنی فه‌رمانی خوا ئه‌رکی هه‌موانه وه‌ك چۆن هاوه‌لان و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) كۆچیان كرد بۆ مه‌دینه تا له‌وێوه فه‌رمانی خوا بچه‌سپێنن.

۲- موسڵمان ویستی جه‌نگ و سته‌می نیه، به‌لام ئه‌گه‌ر سته‌می لێكراو لێیدرا ده‌بێ زۆر به‌هیزانه‌ دوژمن تێكشكێنی وه‌ك چۆن پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و هاوه‌لان له‌ به‌دردا وایانكرد.

بیباه‌پان ئه‌م شكسته‌یان له‌ بیر نه‌چوو، بۆیه خۆیان كۆكرده‌وه و هه‌متر هاتنه‌وه بۆ جه‌نگ، ئه‌وه بوو جه‌نگی ئوحد له‌نیوان موسڵمانان و بیباه‌پاندا پوویدا. ئافره‌تی كه‌سیكی به‌ناوی وه‌حشی دانا‌بوو تا هه‌مزه بكوژیت، هه‌مزه له‌ سه‌ره‌تاوه زۆر دلێرانه جه‌نگاو ژماره‌یه‌ك بیباه‌ه‌پی كوشت و گورزی سه‌ختی وه‌شاند له‌ بیباه‌ه‌پان. به‌لام وه‌حشی پرمێکی وه‌شاند و دای له‌سه‌ر سنگی هه‌مزه و شه‌هیدی كرد، ئینجا دوا‌ی جه‌نگه‌كه ئافره‌ته‌كه‌ چوو و سکی هه‌مزه‌ی هه‌لدپی و جگه‌ر و دلی ده‌ركرد و ته‌رمه‌كه‌ی شیواند، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر به‌وه‌ دلگران و بی‌تاقه‌ت بوو و هه‌مزه‌ی به‌ كه‌وره‌ی شه‌هیدان دانا.

په‌ند و ئامۆژگاری:

ده‌بێ له‌ پیناو ئیسلامدا هه‌موو شتی‌كمان بکه‌ین به‌ قوربانی ته‌ئانه‌ت ئه‌گه‌ر شه‌هید بوونیشتمان بێ له‌ پیناو خوادا.

پرسیاره‌کان

- ۱- خزمایه‌تی حه‌مزه و پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) چی بوو؟
- ۲- حه‌مزه چۆن موسلمان بوو؟
- ۳- موسلمانان یۆچی کۆچیان کرد یۆ مه‌دینه؟
- ۴- باسی پۆلی حه‌مزه بکه له جه‌نگی به‌دردا.
- ۵- حه‌مزه چۆن شه‌هید کرا؟
- ۶- ده‌توانیت به‌سه‌ره‌اتی حه‌مزه یۆ که‌سیک باس بکه‌یت؟

ده‌یه‌م: نه‌سمای کچی نه‌بوویه‌گر

ئه‌سما ئه‌و ئافره‌ته‌ هاوه‌له‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا و ژنه‌ خواناسه‌ بوو که کچی خوشه‌ویستی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و خوشکی دایکی باوه‌رداران و ژنی یه‌کێ له‌ گه‌وره‌ هاوه‌لان و دایکی یه‌کێ له‌ گه‌وره‌ هاوه‌له‌ خواناسه‌کان بوو، ئه‌و ئافره‌ته‌ بوو که لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) زۆر به‌ریز بوو و پیغه‌مبه‌ری خوا موژده‌ی به‌هه‌شتی پێدا کاتی فرموی له‌بری ئه‌و دوو پشتینه‌ت له‌ به‌هه‌شتدا خوا پاداشتت ده‌داته‌وه‌.

ئه‌سما کچی ئه‌بوویه‌کری صدیق بوو، ئه‌بوویه‌کری صدیقش هاوڕێی نزیك و خوشه‌ویستی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و دواتریش خه‌لیفه‌ی یه‌که‌می موسلمانان بوو، ئه‌و ئه‌بوویه‌کری که له‌ قورئاندا باسی کراوه‌ و پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) موژده‌ی به‌هه‌شتی پێداوه‌وه‌ هاوه‌لانی ئه‌و به‌ گه‌وره‌ی خۆیان سه‌ریان ده‌کرد.

کاتی ئه‌بوویه‌کری صدیق هه‌والی بیست پیغه‌مبه‌ری خوا بووه‌ به‌ پیغه‌مبه‌ر به‌ی دوودلی و پارایی باوه‌ری پێهێنا و بوو به‌ یه‌کێ له‌ گه‌وره‌ترین بانگه‌وازه‌ران بۆ ئایینه‌که‌ی خوا، ئیتر چه‌ندین که‌س له‌سه‌ر ده‌ستی ئیمامی ئه‌بوویه‌کر موسلمان ده‌بوون، یه‌کێ له‌و که‌سانه‌ش که موسلمان بوو نه‌سمای کچی بوو.

ئه‌بوویه‌کر ده‌ستی نه‌سمای گرت و بردی بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا ئه‌مه‌ نه‌سمای کچه‌ هێناومه‌ ده‌یه‌وێت موسلمان بێت، ئه‌سماش له‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا موسلمان بوو و به‌وپه‌ڕی خوشحاله‌یه‌وه‌ بوو به‌ یه‌کێ له‌ به‌رگریکارانی ئیسلام.

ئیمامی ئه‌بوویه‌کر که‌سیکی ناودارو ناسراوی ناو مه‌ککه‌ بوو و سامانی زۆریشی هه‌بوو، بۆیه‌ ئه‌سماو خوشک و مال و منالیشیان له‌ خوشیدا ده‌ژییان، هاوکات باوکی ئه‌بوویه‌کر هێشتا مابوو و نه‌مردبوو، ئه‌سمایش زۆر به‌ چاکی خزمه‌تی ده‌کرد چونکه‌ باپیری بوو، ده‌یزانی پۆژی دێ ئه‌ویش ده‌چی به‌ته‌مه‌ندا و به‌ ئه‌رکیکی ئایینی ده‌زانی تا خزمه‌تی باپیری بکات هه‌رچه‌نده‌ باپیری موسلمان نه‌بووبوو.

پیغمبه‌ر (ﷺ) پۆژانه جارێ یا دووجار ده‌چوو بۆ مائی ئیمامی ئەبووبه‌کر تا ببینی، به‌وه‌ش ئەسما پۆژانه پیغمبه‌ری خوای ده‌بینی، ئیتر ئەسما هه‌میشه‌ نزیك بوو له‌ دوو که‌سی زۆر گه‌وره‌ و خواناسه‌وه‌، یه‌که‌میان پیغمبه‌ری خوا (ﷺ)، دووه‌میشان ئەبووبه‌کری باوکی.

به‌مجۆره‌ پۆژان ده‌هاتن و ده‌چوون تا ئەو کاته‌ی پیغمبه‌ر (ﷺ) مۆله‌تی دا به‌ موسلمانان کۆچ بکه‌ن بۆ مه‌دینه‌، دواتر پیغمبه‌ر (ﷺ) و ئیمامی ئەبووبه‌کر بریاریاندا کۆچ بکه‌ن، له‌و کاته‌دا ئەسما که‌وته‌ ئاماده‌کردنی تویشوو و که‌لوپه‌ل بۆیان، دوا‌یی ویستی که‌لوپه‌له‌که‌یان بۆ بپنجێته‌وه‌ هه‌چی بۆ ئەوه‌ شک نه‌برد، بۆیه‌ پشتوینه‌که‌ی خۆی لێکرده‌وه‌و کردی به‌ دوو له‌ته‌وه‌ و هه‌ردوو تویشوو‌ه‌که‌ی پێچایه‌وه‌، ئیتر ئەسما به‌ خاوه‌ن دوو پشتوینه‌که‌ ناسرا چونکه‌ پیغمبه‌ر (ﷺ) مۆژده‌ی پێدا له‌بری ئەوه‌دا خوای گه‌وره‌ له‌ به‌هه‌شتدا دوو پشتوینی پێ ده‌به‌خشێ.

کاتێ پیغمبه‌ر (ﷺ) و ئیمامی ئەبووبه‌کر کۆچیان کرد، بێباوه‌پان ده‌گه‌پان به‌ شوێنیاندا تا بیانگرن، به‌لام ئەوان تازه‌ له‌ شار ده‌رچوو‌بوون، ئەبووجه‌هل و بێباوه‌په‌کان هاته‌ن به‌رده‌رگای مائی ئەبووبه‌کر و ته‌قه‌یان دا له‌ ده‌رگا، ئەسما هاته‌ده‌ر و وتی چیتان ده‌وی؟ وتیان کوا باوکت؟ وتی من چووزانم؟ خێرا ئەبووجه‌ه‌لی گومرا زلله‌یه‌کی توندی لێدا، ئەمه‌ له‌ کاتی‌که‌دا ئەوکات ئەسما سکی پێ بوو به‌ عه‌بدو‌لای مندالیه‌وه‌.

پرسیار: ئایا ئەوکات ئەسما شووی کردبوو؟

وه‌لام/ به‌لێ ئەسما پێشتر شووی کرد بوو به‌ یه‌کێ له‌ هاوه‌له‌ به‌رێزه‌کان که‌ زوبه‌یری کوپی عه‌وام بوو، له‌و می‌رده‌ی سکی کرد به‌ عه‌بدو‌ل‌اوه‌ که‌ دواتر عه‌بدو‌لا بوو به‌ هاوه‌لێکی زۆر گه‌وره‌ و خواناس و دوا‌ی خه‌لیفه‌کان بوو به‌ سه‌رکرده‌ی موسلمانان.

دوا‌ی ئەوه‌ ئەسما له‌ مال باوکی بوو، باپیری که‌ هه‌شتا موسلمان نه‌بوو‌بوو وتی ئەسما ئەبووبه‌کر که‌ چووه‌ هه‌چ پاره‌ی بۆ به‌جیه‌شتووین، ئەسما ده‌یزانی ئەبووبه‌کر هه‌چی به‌جینه‌هه‌شتوووه‌ به‌لام بۆ ئەوه‌ی باپیری بیتا‌قه‌ت نه‌بی و قسه‌ به‌ باوکی نه‌لێ

وتی به لئی، بریږ ورده به ردی کرده ناو تووره که یه ک و وتی ئه وه پاره یه بوی به جیهیشتوین، باپیریشی له به رته وه ی کوږ بوو بیده نگ بوو و وتی باشه .
 ئه سما پاش ماوه یه ک بریاری کوچی داو به سکی پر وه کوچی کرد یو مه دینه، له مه دینه عه بدولای کوږی له دایک بوو، ئه وه ش یه که م مندالی کوچه ران بوو که له مه دینه له دایک بوو.

پرسیار: ئه سما دوا ی چه ند که س موسلمان بوو؟
 وه لام/ ئه سما حه قده هم که س بوو که موسلمان بوو بوو.
 به وجوره ئه سما له مه دینه شدا به باوه یو خواناسیه وه ژیا نی ده برده سهرو هرده م خزمه تی ده کرد به ئایینی خواو ترسی نه بوو له سه ختیه کانی ژیان، به لکو هر سه ختیه کی ژیا نی قبول ده کرد ته نها له پیتناو ته وه ی په زامه ندی خوا به ده ست بیتی.
 هه روه ها ئه سما خوشکی دایکی باوه پداران عایشه بوو، عایشه ژنی پیغه مبه (ﷺ) و دایکی باوه پداران و خوشکی ئه سما و کچی ئیمامی ئه بوبه کر بوو، ئه مه ش گه وره ییه کی تر بوو یو ئه سما که خوشکیکی وای هه بی.

ئه سما ژور به جوانی عه بدولای په روه رده کرد و فیری بنه ماکانی ئیمان و خواناسی ده کرد، راستیه کانی ژیان و گه وره یی ئیسلامی فیرده کرد، قورثانی پیروزی پی ده خویند و پی له به رده کرد، عه بدولای ده برده خزمه ت پیغه مبه (ﷺ) و به هه موو شیوه یه ک هه ولیده دا به جوړی ئه و کوږه ی په روه رده بکات که که سیکی خواناس و چاک و گه وره ی لی ده ریجیت.

ئه سما به وجوره ژیا تا پیغه مبه ی خواش (ﷺ) کوچی دوا یی کرد.
 له سه رده می خه لیفه ئه بوبه کری باوکیشیدا ژیا و هه ولی دها یارمه تیده ری باوکی بی، دواتر باوکیشی کوچی دوا یی کرد، له سه رده می ئیمامی عومر و ئیمامی عوسمان و ئیمامی عه لی و ئیمامی حه سه نیشدا به هه مان شیوه ژیا.

ئیترا به‌ره‌به‌ره که‌سه ئازیز و به‌پیزه‌کانی به‌جیان ده‌هیش و ئه‌ویش به‌ره‌و پیری ده‌چوو، عه‌بدولای کورپشی بوو به‌ پیاویکی نمونه‌یی و خواناس و له‌پیناو خوادا هه‌ولای دهدا، عه‌بدولا بوو به‌ سه‌رکرده‌ی موسلمانان له‌ مه‌ککه و مه‌دینه‌دا. به‌لام دواچار له‌ جه‌نگینکا عه‌بدولای کورپی شه‌هید بوو، دایکیشی ته‌واو دلگران بوو، چاوه‌کانیشی له‌ده‌ستدا بوون و کویر بووبوو، ئه‌وه‌بوو دواي ده‌ شه‌و له‌ کوژرانی کورپه‌که‌ی ئه‌ویش له‌ ته‌مه‌نیکی دوور و دریزی سه‌د سالی‌دا کۆچی دوايي کرد.

په‌ند و ئامۆژگاری:

- ۱- ده‌بێ له‌پیناو ئیسلامدا به‌رگه‌ی هه‌موو سه‌ختی و ناره‌حه‌تیه‌کان بگرین.
- ۲- ده‌بێ به‌ چاکی و جوانی خزمه‌تی دایک و باوک و باپیر و دایه‌گه‌وره‌مان بکه‌ین چونکه‌ ئه‌وه‌ فه‌رمانی خوايه‌.
- ۳- پێویسته‌ کاتی که‌سه‌ ئازیزه‌کانمان ده‌مرن خۆراگر و سوپاسگوزار بین وه‌ک چۆن ئه‌سما وای ده‌کرد.

پرسیاره‌کان:

- ۱- ئه‌سما کچی کئی بوو؟
- ۲- ئه‌سما که‌ی و چۆن موسلمان بوو؟
- ۳- ناوی می‌رده‌که‌ی ئه‌سما چی بوو؟
- ۴- کۆچکردنی ئه‌سما بۆ مه‌دینه‌ باس بکه‌.
- ۵- باسی مردنی ئه‌سما بکه‌.
- ۶- ئایا هه‌ز ده‌که‌یت هینده‌ی ئه‌سما ته‌مه‌نت دریز بێ؟

پاڤزه ههم. ئه‌بووزهری غیفاری

یه‌کێ له‌ گه‌وره‌ هاوه‌ لانی خۆشه‌ ویستی پیغه‌ مبه‌ر (ﷺ) ئه‌بووزهری غیفاری بوو، هه‌نده‌ له‌ خوا ترس و دنیانه‌ ویست بوو پیغه‌ مبه‌ر (ﷺ) ده‌یفه‌رموو کێ ده‌یه‌وێ سه‌یری خاکییوونی عیسا بکات با سه‌یری ئه‌بووزهر بکات، ئه‌بووزهریش هه‌رده‌م له‌ خزمه‌ت پیغه‌ مبه‌ر (ﷺ) دا بوو و پشتی کردبوویه دنیا و له‌ وپه‌ری خواپه‌رستیدا بوو. ئه‌بووزهر له‌ ناو هۆزی غیفاردا ده‌ژیا، ئه‌و هۆزه‌ له‌ ناو خه‌لکدا ناویانگیان باش نه‌بوو و زۆربه‌ی خه‌لک له‌و هۆزه‌ بێزار بوون و به‌ چاوی خراپه‌وه‌ سه‌یریان ده‌کردن.

پرسیار: بۆچی هۆزی غیفار ناویانگیان باش نه‌بوو؟

وه‌لام/ چونکه‌ ئه‌و هۆزه‌ ناسرا بوون به‌ پێ و جه‌رده‌، له‌ سه‌ر پێدا ده‌وه‌ستان و هه‌ر کاروانێک به‌هاتایه‌ پێیان لیده‌گرت و شتیکیان لێ ده‌سه‌ندن، ئه‌گه‌رنا هه‌رچییان پێبووایه‌ لێیان ده‌بردن.

به‌لام ئه‌بووزهر وه‌ک هۆزه‌که‌ی نه‌بوو و ئه‌و کاته‌ش له‌ سه‌ر ئایینی جاران خواپه‌رستی ده‌کرد و به‌ ته‌نها داده‌نیشت و سه‌رقالی بیرکردنه‌وه‌ بوو، هه‌ولێ ده‌دا به‌ دوا‌ی جیهانیکی تردا بگه‌پێ، جیهانی پێر له‌ ئاسایش و ئاشتی و خۆشه‌ویستی و براهه‌تی، جیهانی تیایدا خۆشه‌یه‌کان جێی ئازاره‌کان بگره‌وه‌، براهه‌تی جێی پێگری بگریته‌وه‌.

هه‌نده‌ی نه‌برد ئه‌بووزهر هه‌والی بیست که‌سێک به‌ ناوی موحه‌مه‌د له‌ مه‌که‌که‌ بانگه‌شه‌ی پیغه‌ مبه‌راهه‌تی ده‌کات، ئه‌بووزهریش دله‌خۆش بوو و هه‌ستی کرد ئه‌مه‌ ئه‌و جیهانه‌یه‌ که‌ ئه‌و ئاواتی بۆ ده‌خوازێت، خه‌را ئه‌بووزهر براهه‌ی خۆی نارد بۆ مه‌که‌که‌ تا له‌ گه‌ل پیغه‌ مبه‌ر (ﷺ) قسه‌ بکات. ئه‌ویش چوو بۆ لای و قسه‌ی له‌ گه‌ل کرد و دواتر گه‌راهه‌وه‌ بۆ لای ئه‌بووزهر.

ئه‌بووزهر وتی براهه‌م چیت بینی؟ پیاویکی چۆن بوو؟ چی ده‌وت؟

براکه‌شی وتی به‌خوا پیاویکی زۆر باش بوو، فه‌رمانی ده‌کرد به‌ خه‌لک تا چاکه بکه‌ن و خراپه نه‌که‌ن.

به‌لام ئه‌بوزه‌ر به‌وه دلی نه‌حه‌سایه‌وه و بپی ئاو و گۆچانیکی گرتنه ده‌ست و به‌ره‌و مه‌که‌که‌ که‌وتنه پئی تا گه‌یشه‌ مه‌که‌که، له‌وێ حه‌زی نه‌کرد لای هه‌ر که‌سه‌ی پرسیار له‌باره‌ی پیغه‌مبه‌ره‌وه (ﷺ) بکات.

بۆیه له‌ که‌عبه‌ مایه‌وه‌و له‌ ئاوی زه‌مه‌می ده‌خواردوه‌وه، له‌وێ مایه‌وه‌ تا ئه‌وه‌ی عه‌لی کوپی ئه‌ببوتالیب هات بۆ ئه‌وێ و ئه‌بوزه‌ری بیینی، وتی ئه‌مه‌ که‌سیکی بیگانه‌یه، پرسیا‌ری کرد وتی تو خه‌لکی ئیره‌ نیت؟

وتی نا خه‌لکی ئیره‌ نیم،

ئیمامی عه‌لی برديه‌وه بۆ مائی خۆیان و خزمه‌تی ده‌کرد بۆ ئه‌وه‌ی پرسیا‌ری لیپکات.

بۆ به‌یانی به‌ هه‌مان شێوه‌ چوویه‌وه بۆ که‌عبه‌ و پرسیا‌ریشی له‌ که‌س نه‌ده‌کرد، دووباره‌ ئیمامی عه‌لی دای به‌لایدا، پرسیا‌ری لی‌کرد بۆچی نه‌گه‌پاویته‌ته‌وه، ئایا لی‌ره ئیشت هه‌یه؟

ئه‌بوزه‌ر وتی ئه‌گه‌ر ئاشکرام نه‌که‌یت پیت ده‌لێم ئیشم چیه، عه‌لی وتی باشه، ئه‌بوزه‌ریش وتی بیستومه‌ لی‌ره پیغه‌مبه‌رێ ده‌رکه‌وتوه‌وه، ده‌مه‌وێ هه‌والی بزانه‌م، ئیمامی عه‌لی وتی زۆر باش بوو له‌منت پرسی، ده‌ی به‌دوای مدا وهره‌ ئه‌گه‌ر بینیم مه‌ترسیه‌ک هه‌یه و خه‌لکێ چاوی لی‌مانه‌ من ده‌وه‌ستم به‌ بیانووی چاککردنی نه‌عه‌که‌م و تۆیش بپۆ تا پیمان نه‌زانن، ئه‌بوزه‌ریش وتی باشه.

پێکه‌وه به‌دوای به‌کتردا که‌وتنه پئی تا چوونه‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، ئه‌بوزه‌ر وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا باسی ئیسلامم بۆ بکه، پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) بۆی باسکرد، ئه‌بوزه‌ر هی‌نده شه‌یداو سه‌رسامی فه‌رمووده‌کانی بوو به‌که‌سه‌ر له‌ویدا موس‌لمان بوو.

پێغه‌مبەر (ﷺ) فەرمووی ئەو ئەبوزەر موسڵمان بوونت ئاشکرا مە‌که و بگه‌ڕێ‌وه بۆ ناو هۆزه‌که‌ت هه‌رکات بیست ئێمه‌ ده‌رکه‌وتوین وه‌ره‌، ئەبوزەر هێنده‌ شه‌یدای ئایینه‌که‌ی بوو و‌تی ئەو پێغه‌مبەری خوا سوێند به‌خوا له‌ناو ئەو بی‌باوه‌پانه‌دا هاوار ده‌که‌م که‌ موسڵمان بووم، ئەبوزەر چوویه‌ که‌عه‌و له‌ناو هه‌موو بی‌باوه‌پانه‌دا هاواری کرد و و‌تی ئەو قورپه‌یشیه‌کان بزانی من موسڵمانم، ئەوانیش که‌وتنه‌ لێدانی و هێنده‌ ئازاریاندا خه‌ریک بوو بیکوژن تا ئەوه‌ی خێرا عه‌باسی مامی پێغه‌مبەر (ﷺ) چوو فریای که‌وت و خۆی دا به‌سه‌ر ئەبوزه‌ردا و به‌ قورپه‌یشیه‌کانی و‌ت قورپان به‌سه‌ر ئەتانه‌وێ که‌سێ له‌ هۆزی غیفار بکوژن؟ مه‌گه‌ر نازانی هه‌رچی کاروانی ئێوه‌یه‌ به‌ناو هۆزی غیفاردا دێته‌وه‌؟ ئەوانیش ئەوه‌یان بیست یه‌کسه‌ر وازیان لێهێنا.

ئەبوزەر شه‌و له‌ مه‌که‌که‌ مایه‌وه‌ و به‌یانیش دووباره‌ هه‌مان شتی کرد، بی‌باوه‌په‌کانیش که‌وتنه‌وه‌ لێدانی، به‌لام دووباره‌ عه‌باسی مامی پێغه‌مبەر (ﷺ) هاته‌وه‌ و پزگاری کرد.

ئەبوزەر چوو و خۆینه‌که‌ی سه‌ر له‌شی خۆی لا‌برد و ده‌ست و ده‌موچاوی شو‌رد و تێر له‌ ئاوی زه‌مزه‌می خواره‌وه‌، له‌و کاته‌دا پێغه‌مبەر (ﷺ) هات و ته‌وافی که‌عه‌ی کردو نوێژی کرد، دواتر ئەبوزەر سه‌لامی کرد له‌ پێغه‌مبەر (ﷺ)، پێغه‌مبەریش (ﷺ) وه‌لامی دایه‌وه‌، پێغه‌مبەر (ﷺ) فەرمووی چه‌ندیکه‌ لی‌ره‌یت؟

و‌تی سێ شه‌وو پۆژه‌ لی‌ره‌م و ته‌نها له‌م ئاوه‌ ده‌خۆمه‌وه‌، ئێمامی ئەبوبه‌کر و‌تی ئەو پێغه‌مبەری خوا پێم ده‌ من ئەمشه‌و نانی بۆ ئاماده‌ بکه‌م، ئەوه‌ بوو ئەبوبه‌کر و پێغه‌مبەر (ﷺ) و ئەبوزەر چوون و نانیان خوارد.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- ده‌بێ ئه‌گه‌ر له‌ناو كه‌سانی خراپیشدا بین ئیغه‌ و نه‌كه‌ین به‌لكو ده‌بێ هه‌ول بدیه‌ین ئه‌وان چاك بكه‌ین وه‌ك چۆن ئه‌بوزه‌ری غیفاری هه‌ولیدا دووریی له‌ خراپه‌کاری ناو هۆزه‌كه‌ی.

۲- هه‌رده‌م هه‌ول بدیه‌ین به‌دوای چاكه‌ و راستیدا بگه‌ڕێین وه‌ك چۆن ئه‌بوزه‌ر هه‌ر له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی هه‌والی پیغمبه‌ر (ﷺ) ی بیست چوو بۆ لای و له‌و پێناوه‌شدا برسیستی و ئازار و لێدانی چه‌شت و خۆپاگرانه‌ وه‌ستا.

۳- برسیستی ده‌روون و دلی مرۆف زۆر سه‌ختتره‌ له‌ برسیستی جه‌سته، بۆیه‌ ده‌بێ به‌ یادی خوا برسیستی دڵ و ده‌روومان نه‌هێلین وه‌ك چۆن ئه‌بوزه‌ر سی پۆژ نانی نه‌خوارد تا بتوانی برسیستی دڵ و ده‌روونی به‌ ئیسلام نه‌هێلی.

۴- ده‌بێ موسلمان دلێر و نه‌ترس بێ و له‌پێناو خوادا به‌رگه‌ی هه‌ر ئازار و ناچه‌یه‌كه‌ بگه‌ڕیت.

ئه‌بوزه‌ر گه‌راپه‌وه‌ بۆ ناو هۆزه‌كه‌ی و له‌گه‌ڵ براكه‌یدا كه‌وتنه‌ بانگه‌وازکردن بۆ ئیسلام تا ئه‌وه‌ی نیوه‌ی هۆزه‌كه‌یان موسلمان بوون، نیوه‌ی تریشیان وه‌ستان تا پیغمبه‌ر (ﷺ) چوو بۆ مه‌دینه‌ ئه‌وكات هه‌موویان موسلمان بوون.

ئه‌بوزه‌ر به‌ خواپه‌رستی و دنیا نه‌ویسته‌یه‌وه‌ ژیا و له‌گه‌ڵ پیغمبه‌ر (ﷺ) دا به‌شداری غه‌زاكانی به‌در و ئوحدو خه‌نده‌قی کرد.

ئه‌بوزه‌ر هه‌میشه‌ له‌ خزمه‌ت پیغمبه‌ر (ﷺ) دا بوو و پیغمبه‌ری خواش ته‌واو ئه‌بوزه‌ری خۆش ده‌ویست، هه‌میشه‌ ئه‌بوزه‌ری ده‌چواند به‌ پیغمبه‌ر عیسا، وه‌سیه‌تی کاری چاکی ده‌کرد بۆ ئه‌بوزه‌ر و فه‌رمانی پێده‌کرد هه‌ژارانی خوشبویت و چاوی له‌

کهسانی له خۆی هه‌ژارتربیی و داوای هیچ له کهس نه‌کات و په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی هه‌بی و قسه‌ی حق بکات و له‌به‌ر خوا گویتی له‌سه‌رکۆنه‌ی خه‌لک نه‌بی.

له‌غه‌زای ته‌بووکدا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و هاوه‌لان به‌گه‌رمه‌وه‌ چوون بۆ جیه‌هاد، به‌لام ئه‌بووزه‌ر دواکه‌وتبوو، به‌ته‌نها و به‌پێ که‌وته‌ پێ، که‌سی له‌ دووره‌وه‌ بینی وتی ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا واکه‌سیک به‌پێ دیت، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی به‌لکو ئه‌بوژه‌ر بێت، که‌سه‌یریان کرد وتیان ئه‌بوژه‌ره‌، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمووی (په‌حمه‌تی خوا له‌ ئه‌بوژه‌ر به‌ته‌نها ده‌چێ و به‌ته‌نها ده‌مری و به‌ته‌نهاش زیندوو ده‌بێته‌وه‌).

کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وه‌فاتی کرد ئه‌بوژه‌ر ته‌واو دلگران و بیتاقه‌ت بوو، به‌لام به‌رده‌وام بوو له‌ خواپه‌رستی و دنیا نه‌ویستی، به‌وشیوه‌ش له‌ سه‌رده‌می ئیمامی ئه‌بووبه‌کر و عومه‌ردا ژیا.

له‌ سه‌رده‌می ئیمامی عوسماندا چوو بۆ ناوچه‌یه‌ک که‌ پێی ده‌وترا (ره‌بزه‌)، له‌وێ به‌ته‌نها مایه‌وه‌ و سه‌رقالی خواپه‌رستی بوو تا ئه‌وه‌ی له‌وێ کۆچی داوی کرد، له‌کاتی مردنیدا ته‌نها ژنه‌که‌ی و منداله‌کانی له‌گه‌لیدا بوون.

له‌وکاته‌دا عه‌بدوڵای کوپی مه‌سه‌وود له‌ عێراقه‌وه‌ له‌گه‌ل کۆمه‌ڵێ هاوه‌له‌وه‌ ده‌هاته‌وه‌، نوێژیان له‌سه‌ر کرد و ته‌رمه‌که‌یان ئه‌سه‌په‌رده‌ کرد، ئیمامی عوسمانیش ژن و مناله‌کانی برد بۆ لای خۆی و سه‌ره‌پرشتی ده‌کردن، ئه‌مه‌ش واتای ئه‌وه‌یه‌ خۆشه‌ویستی له‌نیوان ئیمامی عوسمان و ئه‌بوژه‌ردا زۆر-بووه‌ و هه‌ستی به‌پرسیاریتییان به‌رامبه‌ر به‌یه‌کتر هه‌بووه‌، به‌پاستی ئه‌وانیش گه‌وره‌ترین سه‌رمه‌شقن بۆ ئێمه‌ تا هه‌رده‌م به‌ده‌م یه‌کتری هه‌ بین و له‌ خۆشی و سه‌ختیه‌کانیشدا پێکه‌وه‌ بین.

پرسیارەکان:

- ۱- ھۆزى غىفار بە چى ناسرا بوون؟
- ۲- ئەبووزەر چۆن موسلمان بوو؟
- ۳- ھۆزى غىفار چۆن موسلمان بوون؟
- ۴- باسى خۆپاگرى ئەبووزەر لە پێناو ئىسلامدا بکە.
- ۵- ئامۆزگارىەکانى پيغەمبەر (ﷺ) بۆ ئەبووزەر چى بوون؟
- ۶- باسى مردنى ئەبووزەر بکە.
- ۷- گرنگترین ئەو شتەى لەم چیرۆکەو ھەتیریان بووێت چى؟

دوا نزهه ههم زهیدی کوری سابت

زهیدی کوری سابت مندالیکې بچووک و ژیر بوو که له گه‌ل دایک و باوکیدا له شاری مه‌دینه ده‌ژیا، زهید زور زیره‌ک بوو و زوو مه‌ستی به شته‌کان ده‌کرد و له‌به‌رکردنی زور باش بوو، دایکې زهیدیش ئافره‌تیکې ژیر و تیگه‌یشتوو بوو، باوکیشی پوژانه ده‌چوو بۆ ئیش و بژتوی ژیاڼی دابین ده‌کرد، باوکې زهید له هۆزی به‌نی نه‌جار بوو، بویه زهیدیش ده‌بوو به که‌سێک له به‌نی نه‌جار.

پوژتیکیان باوکې زهید چوویه ده‌ره‌وه و له مه‌دینه جه‌نگی پوویدا، جه‌نگه‌که هینده‌ گه‌وره بوو لای هه‌موان ناسراو بوو و پتی ده‌وترا جه‌نگی بو‌عاس.

له‌و جه‌نگه‌دا باوکې زهید کوژرا، به‌وه‌ش زهید هه‌تیوو و بی باوک که‌وت و له‌گه‌ل دایکیدا به ته‌نها ژیاڼیان به‌سه‌ر ده‌برد، به‌لام دایکې زهید هینده‌ ژیر و تیگه‌یشتوو بوو نه‌یده‌هیشته زهید هه‌ست به ته‌نیاپی بکات.

پرسیار: ئه‌ی زهید که‌ی موسلمان بوو؟

وه‌لام / کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کوچی کرد بۆ مه‌دینه ئه‌وکات زهید ته‌مه‌نی یانزه‌ سال بوو، خویشی و دایکیشی موسلمان بوون و پوویان کرده ئایینی خوا.

زهیدی مندال و ژیر خیرا ده‌که‌وته له‌به‌رکردنی هه‌ر ئایه‌تیکې قورئان که ده‌بیست، به‌مجوره زهید ماوه‌یه‌ک له مه‌دینه‌دا هه‌ولی زانستی ده‌دا.

کاتی جه‌نگی به‌دره‌اته‌پێ دایکې زهید جلوه‌به‌رگ و پتویستی بۆ زهید ئاماده کرد و وتی کورپه‌که‌م برۆ له پیناو ئایینی خوادا جیهاد بکه، زهیدیش خۆی زور تامه‌زۆی جیهادی پتی خوا بوو، چوو و تکه‌ای کرد له پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) تا پتی پبیدات به‌شداری ئه‌و جه‌نگه‌ بێ، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که سه‌یری کرد ته‌مه‌نی که‌مه دلی نه‌هات و پتی نه‌دا به‌شداری جه‌نگ بکات و ناردیه‌وه بۆ ماله‌وه، زهیدیش به

وله‌لام / پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) داوای له زهید کرد تا فیّری زمانی جوله‌که‌کان بیت چونکه دلتیا نه‌بوو له جووله‌که.

زه‌یدیش چوو ده‌ستی کرد به فیّریوونی نه‌و زمانه و له ماوه‌ی نیو مانگدا به چاکی فیّری زمانه‌که‌یان بوو، زهید ده‌لّیت پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پپی فهرمووم ئایا به چاکی زمانی سریانی ده‌زانیت؟ وتم نا، فهرمووی ده‌ی برّو فیّریه، نه‌ویش چوو و به ماوه‌ی هه‌فده برّو به چاکی فیّری زمانی سریانی‌ش بوو.

به‌مجّوره زهید له فیّریوونی زمانه‌کاندا زّور ئازا و خیرا و زیره‌ک بوو، ئیتر هه‌رچی نامه‌یه‌کی جووله‌که بهاتایه برّو پیغه‌مبه‌ری خوا (ﷺ) یان پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) برّو بناردنایه نه‌وا زهید ده‌یخوینده‌وه‌و ده‌ینووسی، به‌و جوّره گه‌وره‌ترین خزمه‌تی ده‌کرد به پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و موسلمانان.

په‌ند و ئاموژگاری:

۱- ده‌بی زّور خۆمان سه‌رقال بکه‌ین به‌ خویندنه‌وه‌و له‌به‌رکردنی قورئانی پیرۆز و لیتّیگه‌یشتنی وه‌ک چۆن زهید توانی له‌ ماوه‌یه‌کی که‌مدا هه‌فده سورته‌ی قورئانی پیرۆز له‌به‌ر بکات.

۲- پتّویسته هه‌ولّ بده‌ین تا ده‌توانین خۆمان فیّری زمانه‌کانی تر بکه‌ین وه‌ک زمانی عه‌ره‌بی و ئینگلیزی و چه‌ندین زمانی تری پتّویست وه‌ک چۆن زهید توانی به‌ ماوه‌یه‌کی که‌م خۆی فیّری زمانی جووله‌که بکات.

هینده‌ی نه‌برد تا پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) له‌به‌ر پازی بوونی له‌ زیره‌کی و ژیری و پاستگویی زهید کاریکی به‌ زهید پاسپارد که‌ نه‌ویش بریتی بوو له‌ نووسینه‌وه‌ی قورئانی پیرۆز، واته‌ کاتێ خوای گه‌وره ئایه‌تیکێ نوێی داده‌به‌زاند برّو سه‌ر

بۇ ئەم كارە زەيدى كوپى سابتە، چونكە ئەو لە سەردەمى پىغەمبەرىشدا (ﷺ) نووسەرەوھى قورئانى پىرۆز بوو و پىغەمبەرىش (ﷺ) زۆر لىتى دلتيا بوو.

كاتى ئەمەيان بە زەيد وت زەيد زۆر بىتاقەتى داىگرت چونكە ئىشىكى زۆر زۆر سەخت بوو و وتى ئەگەر ھەلگرتنى ھەموو شاخەكانيان بەسەر شاندا بدامايە ھىندەى ئەمە لەلام سەخت نەدەبوو، بەلام كاتى زانى ئەو كارە پىويستە جىبەجى بگرى زۆر بە دلسۆزانە دەستى پىكرد و بە جوانى ھەموو قورئانى پىرۆزى كۆكردەوھە ھەمووى نووسىيەوھە لە يەك بەرگى تەواودا دايە دەستى ئىمامى ئەبو بەكرى ئەركەكەى خۆى تەواو كرد، ئىتر لەو كاتەوھە ھەر كەسنىك قورئان بخوینى بەردەوام خىرىش بۇ زەيد دەنووسرىت چونكە ئەو نووسىيەتەوھە.

دواى تەمەنىكى پىر لە خزمەتكردن بە ئىسلام و موستلمانان پۆزى مردنى زەيد ھات و ژيانى دىناى بە جىھىشت و گەرايەوھە بۇ لای پەرەردىگارى، ھەموو موستلمانانىش تەواو دلگران بوون بە مردنى.

پەند و ئامۆزگارى:

۱- دەبى بەردەوام لە خزمەتى قورئانى پىرۆزدا بىن چونكە ئەو گەرەتەرىن چاكەيە.

۲- ئەگەر ئەركىكى دروست و چاكمان پى سپىردا دەبى لىتى نەترسىن و دلترانە لىنەوين و بە چاكى ئەنجامى بدەين.

پرسیاره‌کان

- ۱- ژبانی پیش موسلمان بوونی زهید چۆن بوو؟
- ۲- بۆچی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌یه‌تشت زهید به‌شدارى جه‌نگى به‌در بکات؟
- ۳- گرنگ‌ترین ئه‌رکه‌کانی زهید که پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پیی پاسپارد چی بوون؟
- ۴- زهید له‌ سه‌رده‌می ئیمامی ئه‌بویه‌ک‌دا چ ئه‌رکیکی به‌جیگه‌یاند؟
- ۵- پۆژانه‌ چه‌ندی قورئان له‌به‌ر ده‌که‌یت؟
- ۶- ئایا ئاماده‌یت وه‌ک زهید ده‌ست بکه‌یت به‌ له‌به‌رکردنی قورئانی پیروژ؟

سیافزەھەم . کەعبی کۆری مالیک

ئەمجارەیان لە خزمەت هاوہ‌لانی خۆشەویستی پیغه‌مبه‌ری خوادا (ﷺ) دەژین
کە ئەویش کەعبی کۆری مالیک بوو، کەعب پیاویک بوو لە پشتیوانان و شاعیریکی
بەھیزی پیغه‌مبه‌ری خواش بوو، ئەو کەسە بوو کە ھەلەبەکی کرد بەوہی لە جەنگێکدا
دواکەوت تا خوای گەرە ئایەتی لەسەر دابەزاندو لێی خۆش بوو، پیغه‌مبه‌ری خواش
خۆشی دەویست و کەعبیش تا مرد دلی پر بوو لە خۆشەویستی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ).

کەعب کۆری مالیکی خەزرجی بوو، ئەم پیاوہ لە شاری مەدینەدا دەژیا،
شاعیریکی زۆر بەھیز و زمانپاراو بوو، خەلکی سەرسامی شیعەرەکانی دەبوون.

جاریکیان کەعب لەگەڵ ژمارەبەک لە خەلکی مەدینەدا چوو بۆ مەککە تا حەجی
سەردەمی خۆیان لەسەر ئایینی خۆیان ئەنجام بدەن، لەوێ ھەوایی ھاتنی پیغه‌مبه‌ری
خوایان بیست، بۆیە لە شوێنێک کە پێی دەوتریت عەقەبە لەگەڵ پیغه‌مبه‌ری خوادا
دانیشتن و لەوێ موسڵمان بوون و بەیعتیان پێدا، بەوجۆرە کەعب یەکی بوو لەو
حەفتا کەسە مەدینە کە لەپیش خەلکی تری مەدینە موسڵمان بوون.

دوای ئەوہی کەعب گەراپەوہ بۆ مەدینە بە گەرم و گۆرپەوہ کەوتە بانگەواز کردن
بۆ ئایینی خوا، دەچوو بۆ لای دۆست و کەسەکانی و باسی ئیسلامی بۆ دەکردن،
شیعەری بەھیزو جوانی لەسەر پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و ئیسلام دەوت و شیعەرەکانی دەبوونە
ھۆی موسڵمان بوونی خەلکی، تەنانەت جار ھەبوو بە یەک دێرە شیعەر کە دەیوت
کەسێک دەھاتوہ ھۆش و موسڵمان دەبوو.

کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کۆچی کرد بۆ مەدینە کەعب چوویە خزمەتی و بەردەوام
دەچوو بۆ مزگەوتەکە پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و دواجار بوو بە یەکیک لە ئەندامانی صوففەو
بەردەوام لە مزگەوتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا دەبوو.

که‌عب له شیعره‌کانیدا زۆر به جوانی باسی جیهادی پۆی خوای ده‌کرد، هاوکات دوو شاعیری تریش له‌گه‌ڵ که‌عبدا شیعیان ده‌وت بۆ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) که ئه‌وانیش بریتی بوون له‌حه‌سانی کوپی سابیت و عه‌بدوڵای کوپی په‌واحه، ئه‌م سیانه به‌رده‌وام به شیعره‌کانیان به‌رگریان ده‌کرد له ئیسلام.

زیاترینی شیعره‌کانی که‌عب سه‌باره‌ت به‌ جه‌نگ و جیهاد بوون، به‌لام‌حه‌سان زیاتر باسی که‌موکورتی دوژمنانی ئیسلام و گه‌وره‌یی ئیسلامی ده‌کرد، عه‌بدوڵاش زیاتر له‌سه‌ر گه‌ژه‌یی عه‌قلی بێباوه‌پان شیعی ده‌وت و سه‌رکۆنه‌ی ده‌کردن له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی که بێباوه‌پن.

که‌عب له‌ جه‌نگی ئو‌خوددا به‌شدارییه‌کی دلێرانه‌ی کرد و ئه‌وپه‌ری توانا و هی‌زی خۆی به‌کاره‌ینا بۆ لێدانی دوژمنان، کاتێ له‌ جه‌نگه‌که‌دا مو‌سڵمانان شکان و هه‌والّ بلا‌بوویه‌وه و تیان پیغه‌مبه‌ری خوا کوژراوه‌یه‌که‌م که‌س که پیغه‌مبه‌ری خوای بینی که‌عب بوو و هه‌والّی دل‌خۆشکه‌ری دا به‌ مو‌سڵمانان و وتی موژده‌بێ پیغه‌مبه‌ری خوا زیندوو‌ه و نه‌کوژراوه، ئیتر وزه‌ که‌وته‌وه ئه‌ژنۆی مو‌سڵمانان و سه‌ر له‌نوێ لێنه‌وین، که‌عب که‌وته به‌رگریکردن له پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و هی‌نده به‌ سه‌ختی جه‌نگا تا ئه‌وه‌ی له‌حه‌فده شوینه‌وه برینداربوو.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- پێویسته به‌رده‌وام بانگه‌واز بکه‌ین بۆ ئایینی خوا با ته‌نانه‌ت ته‌نها به‌یه‌ک ئامۆژگاریش بێ، چونکه زۆرجار به‌ ئامۆژگارییه‌کی تۆ که‌سی‌ک سوو‌دمه‌ند ده‌بێ و له‌ خراپه‌ دوور ده‌که‌وێته‌وه.

۲- هه‌ر که‌س ده‌توانێ له‌ چ بواره‌کدا به‌هێزه‌ له‌و بواره‌دا خزمه‌ت بکات به‌ ئیسلام، هه‌یه به‌ شیعر هه‌یه به‌ نووسین هه‌یه به‌ کردار هه‌یه به‌ وتار، هه‌یه به‌ پاره، هه‌یه به‌ هی‌ز، هه‌یه به‌ نزا یا نه‌.....هتد.

۲- به‌رگه‌گرتنی ناره‌حه‌تیه‌کان له‌پیناو خوادا پاداشتی پۆژی دوا‌یی هه‌یه‌ وه‌ک
چۆن که‌عب له‌ جه‌نگی ئو‌خوددا له‌ حه‌قده‌ لاوه‌ بریندار کرابوو.

که‌عب به‌رده‌وام له‌ غه‌زاو جه‌نگه‌کاندا له‌گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ری خوا دا (ﷺ) به‌شداری
ده‌کرد و دوا نه‌ده‌که‌وت تا ئه‌وه‌ی ئه‌مجاره‌یان جه‌نگیکی نو‌ی هاته‌ پێ که‌ سه‌خت‌ترین
جه‌نگ بوو و به‌ پۆژی سه‌ختی ناوده‌برا، ناوی ئه‌و جه‌نگه‌ش بریتی بوو له‌ جه‌نگی
ته‌بووک، کاتێ ئه‌م جه‌نگه‌ پوویدا که‌ به‌رووبووم تازه‌ پێده‌گه‌یشته‌، گه‌رمایه‌کی نۆر
سه‌خت بوو، پێگه‌که‌ش ته‌واو دوور بوو.

پرسیار: بۆچی ئه‌و جه‌نگه‌ پوویدا؟

وه‌لام / چونکه‌ پۆمه‌کان ده‌یانویست هه‌رش به‌ئینه‌ سه‌ر پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و
موسڵمانان و له‌ناویان به‌ن، پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) بپاریدا به‌ریان پێ بگرێ.
ئه‌وه‌ بوو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رمانی کرد هه‌موو موسڵمانان خۆیان ئاماده‌ بکه‌ن تا
بچن بۆ ئه‌و جه‌نگه‌، موسڵمانانیش به‌وپه‌ڕی خۆشحاله‌یه‌وه‌ خۆیان ئاماده‌کرد،
دوو‌په‌وه‌کانیش ده‌چوون و بیانوویان ده‌هه‌تیایه‌وه‌ و ده‌یانوت ناتوانین بێین،
پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) پێی ئی نه‌ده‌گرتن.

هه‌ندێ له‌ موسڵمانانیش له‌به‌ر نه‌بوونی چه‌ک و هه‌یج پتویسته‌یه‌ک نه‌یانده‌توانی بچن
و له‌به‌ر ئه‌وه‌ش له‌ دل‌گرانی‌دا ده‌ستیان ده‌کرد به‌ گریان، ئیمامی عوسمان و چه‌ند
که‌سیکی تر هه‌ولیاندا پێداوێستی بۆ هه‌ندیکیان دا‌بین بکه‌ن.

به‌لام له‌و نێوه‌نده‌دا که‌عب ته‌مه‌له‌ی نواند و له‌گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا نه‌چوو،
هه‌روه‌ها دوو که‌سی تریش له‌ موسڵمانه‌ راست‌گۆکان وه‌ک که‌عب ته‌مه‌لییان نواند و
نه‌چوون.

پرسیار: ئه‌و دوو که‌سه‌ی تر کێ بوون؟

وه لām: ئەو دووانه بریتی بوون له میراره‌ی کۆری پهبیع و هیلالی کۆری ئومه‌یه. کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) هاته‌وه که‌عب ویستی بچۆ بۆ لای پیغه‌مبه‌ر (ﷺ)، هه‌رچی کرد نه‌یتوانی له خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا درۆ بکات و وتی ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا هیچ بیانویه‌کم نه‌بوو له ته‌مبه‌لیدا نه‌هاتم، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرمووی ئە‌و قسه‌ پاسته، ده‌ی هه‌سته بچۆ تا خوا بپاریت له‌سه‌ر بدات.

پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرمانی کرد موسلمانان له‌گه‌ڵ ئە‌و سێ که‌سه‌دا قسه‌ و تیکه‌لی نه‌که‌ن تا خوا بپاریان له‌سه‌ر بدات، چونکه‌ ئە‌وانه‌ له‌ کاتی ناره‌حه‌تیدا له‌ فهرمانی خواو پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ده‌رچوو‌بوون، ئیتر ئە‌و سێ که‌سه‌ به‌رده‌وام له‌و باره‌دا بوون و ده‌گریان و بی‌تاقه‌ت و دل‌گران بوون و ده‌پارانه‌وه‌ تا خوا لی‌یان خۆش بی‌ت.

که‌عب به‌رده‌وام ده‌چوو بۆ مزگه‌وت و نوێزه‌کانی ده‌کرد، به‌لام ئە‌و دوانه‌که‌ی تر هه‌ر له‌ ماله‌وه‌ بوون و ده‌گریان، که‌عب ده‌چوو بۆ هه‌ر شوێنی که‌س وه‌لامی نه‌ده‌دایه‌وه، ته‌نانه‌ت پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) وه‌لامی نه‌ده‌دایه‌وه، چونکه‌ هه‌له‌که‌یان گه‌وره‌ بوو و ده‌بوو ته‌وبه‌ بکه‌ن.

له‌و کاته‌دا پاشای غه‌سان نامه‌یه‌کی نارد‌بوو بۆ که‌عب و ده‌یوت بیستوو‌مه به‌رپرسه‌که‌ت لی‌ت زیره‌ و ناتدوینی، وه‌ره‌ بۆ لای ئیمه‌ با سه‌رت بخه‌ین، به‌لام که‌عب نامه‌که‌ی خسته‌ ناو ته‌نوو‌رو سوتاندی.

په‌نجا شه‌و و پۆ‌ڵ له‌و باره‌دا بوون تا دوا‌ی په‌نجا شه‌و دوا‌ی نوێژی به‌یانی که‌سێ هاواری کرد که‌عب موژده‌ت لی‌بی خوا لی‌ت خۆش بوو، که‌عب له‌ خۆشیدا جله‌که‌ی به‌ری کرده‌ خه‌لات بۆ ئە‌و که‌سه‌و دوو کراسی تریشی لای‌بوو ئە‌وانیشی پێ‌دا، خێرا چوو بۆ مزگه‌وت و خه‌لکی پیرۆزبایان لی‌کرد.

که‌عب وتی ئە‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا له‌ بری ئە‌و ته‌وبه‌دا چی سامانم هه‌یه‌ له‌ پێ‌ی خوادا ده‌یه‌خشم، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فهرمووی هه‌ندیکی لای خۆت به‌ی‌له‌وه، به‌وجۆره‌ خوای گه‌وره‌ له‌و تاوانه‌ی خۆش بوو، ئە‌مه‌ش ته‌وبه‌ی پاست و دروسته‌.

.....

ئیتیر که عب تا پۆژی مردنی به و تهوبه پاک و دروسته وه ژیا و چی تر پژی نه ده دا
خۆشیه کانی ژیا نی دنیا زیان بگه یه نن به کاره کانی بۆ پۆژی دوا یی.
په ندو ئامۆژگاری:

- ۱- ئه گهر تاوانیکمان کرد به جوانی تهوبه بکه یی و ئیتیر لیتی نزیك نه بیینه وه.
- ۲- نابیی هیچ کات درۆ بکه یی و ئه وه ی راسته ئه وه بلّیین وه ک چون که عب ئاماده نه بوو
یه ک درۆش بکات.

پرسیاره کان:

- ۱- که عب چون موسلمان بوو؟
- ۲- که عب چون بهرگری ده کرد له ئیسلام؟
- ۳- له جهنگی ئو خوددا که عب چه ند جار بریندار بوو؟
- ۴- بۆچی که عب له جهنگی ته بوو کدا دواکه وت؟
- ۵- باسی تهوبه کردنه که یی که عب بکه.
- ۶- گرنگترین په ندو ئامۆژگاری له م چیرۆکه دا فێریان بوویت چین؟

چوارده‌هه‌م جه‌کیمی کوری حیزام

حه‌کیم ئه‌و هاوه‌له‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا بوو که له‌پال که‌عبه‌دا له‌دایک بوو و خه‌دیجی ژنی پیغه‌مبه‌ری خواش پووری بوو، حه‌کیم دره‌نگ موسلمان بوو به‌لام چاکه‌ی زوری مه‌بوو بویه‌ه‌رچه‌نده‌ه‌رفه‌تی که‌م بوو به‌لام هه‌موو کاتیکی ده‌گرته‌به‌ر بۆ‌قه‌ره‌بوو‌کردنه‌وه‌.

حه‌کیم کوری حیزام بوو، حیزام ئافره‌تیکی به‌هاوسه‌ر‌گرتیوو و له‌مه‌که‌دا ده‌ژیان، سامان و پاره‌ی زوریان هه‌بوو، زۆر به‌خۆشی ده‌ژیان و چییان بویستایه‌ له‌به‌رده‌ستیاندا ده‌بوو، له‌ناو مه‌که‌شدا به‌چاوی پێژه‌وه‌ سه‌یر ده‌کردا.

پۆژتیکیان ئه‌و ژنه‌ به‌ سکپه‌یه‌وه‌ چوو بۆ‌لای که‌عبه‌ و له‌وێ به‌ ده‌وری که‌عبه‌دا ده‌هات و ده‌چوو، له‌وکاته‌دا ژانی مندالیوونی بۆ‌هات و نه‌یتوانی بگه‌پێته‌وه‌ ماله‌وه‌ و هه‌ر له‌ پال که‌عبه‌دا منداله‌که‌ی بوو، ئه‌و منداله‌ش ناوی حه‌کیم بوو.

مندالیکی جوان و چاو‌گه‌ش و ئیسک سووک بوو، حه‌کیم له‌لای دایک و باوکی ده‌ژیا و ته‌مه‌نی ده‌برده‌ سه‌ر و فه‌قیری و نه‌بوونی نه‌ده‌چه‌شت، به‌هۆی پێزی باوکی له‌ مه‌که‌دا خه‌لکی زۆر پێزیان له‌ حه‌کیمیش ده‌گرت و حه‌کیمیش له‌گه‌ڵ باوکیدا به‌شداری کۆر و دانیشنه‌کان ده‌بوو.

حه‌کیم هه‌ر له‌ مه‌که‌دا زۆر پیغه‌مبه‌ری خۆی خۆشده‌ویست و سه‌رسامی په‌وه‌شتی جوان و گه‌وره‌یی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو، له‌و ماوانه‌دا له‌ مه‌که‌ جه‌نگێک پوویدا که‌ به‌ جه‌نگی فوجار ناسرابوو، پیغه‌مبه‌ری خۆایش (ﷺ) له‌و جه‌نگه‌دا له‌گه‌ڵ مامه‌کانیدا به‌شدار بوو، ئه‌و جه‌نگه‌ کرا بۆ‌پشتیوانی هه‌ژاران و دژایه‌تی سته‌مکاران، له‌و جه‌نگه‌دا باوکی حه‌کیمیش به‌شداری کردبوو، به‌لام باوکی حه‌کیم له‌و جه‌نگه‌دا کوژرا، به‌وه‌ حه‌کیم باوکی له‌ده‌ست دا و لای دایکی ده‌ژیا.

ده‌سه‌لاتدارانی مه‌ککەش وه‌ک پێزدانانی‌ک بۆ باوکی و له‌به‌ر به‌خشنده‌یی و چاکه‌کاری هه‌کیم بریاریاندا هه‌کیم بکه‌نه‌ به‌پررسی (ریفاده) له‌ مه‌ککه‌دا که له‌ کاتی هه‌جدا خواردن و پێویستی حاجیه‌کانی دایین ده‌کرد.

هه‌کیمیش جیا له‌و سامانه‌ی بۆ نه‌و کاره‌ خرابوویه به‌رده‌ستی له‌ سامانی تایبه‌تی خۆشی یارمه‌تی حاجیانی ده‌دا و خواردنی بۆ ئاماده‌ ده‌کردن، ئیتر هه‌کیم له‌ناو خه‌لکدا به‌ به‌خشنده و چاکه‌کار ناسرابوو.

جاریکیان هه‌کیم سه‌د و شتری کرد به‌ خێر و دابه‌شی کرد به‌سه‌ر خه‌لکدا، جاریکی تریشیان هه‌کیم بریاریدا ژماره‌یه‌ک کۆیله‌ ئازاد بکات، ده‌ستی کرد به‌ کپینی کۆیله و سه‌د کۆیله‌ی کپی و هه‌ر هه‌موو کۆیله‌کانی ئازاد کرد، ئیتر به‌وه‌ لای خه‌لک خۆشه‌ویست بوو.

به‌لام نه‌وه‌ی جێی سه‌رسوپمان بوو هه‌کیم هه‌شتا موسلمان نه‌بوو به‌وه‌رچه‌نده زۆر پیغه‌مبه‌ری خواى خوشده‌ویست، کاتیکیش پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) کۆچی کرد بۆ مه‌دینه و دواتر جه‌نگی به‌در پوویدا بپاوه‌پان هه‌کیمیان ناچار کرد تا له‌و جه‌نگه‌دا به‌شداری بکات، به‌لام تیایدا نه‌کوژرا و به‌بێ باوه‌ری نه‌مرد.

پۆزێکیان هه‌کیم له‌ مه‌ککه‌ جلیکی زۆر جوان و ناوازه‌ی کپی و وتی نه‌مه‌ ده‌که‌م به‌ خه‌لات بۆ پیغه‌مبه‌ری خوا، بۆیه له‌ مه‌ککه‌وه‌ که‌وته‌ پێ و چوو بۆ مه‌دینه و چوو بۆ لای پیغه‌مبه‌ری خوا، پیغه‌مبه‌ریش (ﷺ) پێشوازی لێکرد و پێزی گرت، هه‌کیم وتی نه‌م جله‌م کپیوه و هه‌تاومه‌ تا خه‌لاتی تزی بکه‌م، به‌لام پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) لێی وه‌رنه‌گرت و فهرمووی نه‌گه‌ر پێت باشه‌ به‌ پاره‌ لێت ده‌کپمه‌وه، هه‌رچه‌نده‌ هه‌کیم هه‌ولیدا به‌ دیاری پێی بدات به‌لام پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) وه‌رنه‌گرت، هه‌کیم زۆر هه‌زی ده‌کرد ئه‌و جله‌ جوانه‌ له‌به‌ری پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا ببینی بۆیه‌ رازی بوو و به‌ پاره‌ پێی فروشت، پیغه‌مبه‌ری خواش (ﷺ) لێی کپی و کردیه‌ به‌رو پێی چوو بۆ مزگه‌وت و به‌و جله‌شه‌وه‌ وتاری هه‌ینی فهرموو.

پرسیار: بۆچی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) نه‌و دیاریه‌ی لێ وه‌رنه‌گرت؟

وه‌لام/ چونکه‌ه‌کیم بییاوه‌ر بوو و ناماده نه‌بوو موسلمان بی.

به‌وجوره‌ه‌کیم له‌مه‌ککه‌دا ژیا و به‌و شیوازه له‌ناو خه‌لکدا ناسرابوو تا‌ئه‌و کاته‌ی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و موسلمانان شاری مه‌ککه‌یان فه‌تحرکد نه‌وکات‌ه‌کیمیش موسلمان بوو و زور به‌چاکی باوه‌ری هیئا و که‌وته‌خزمه‌تکردنی نیسلام و هه‌میشه‌خه‌فته‌تی بو‌ئه‌وه‌ده‌خوارد بوچی زووتر موسلمان نه‌بووه.

ه‌کیم وتی‌ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خوا من له‌سه‌رده‌می نه‌فامی و بیباوه‌پیدا هه‌ندی کاری چاکه‌م هه‌بوون ئایا نیستا که‌موسلمان بووم‌ئه‌و چاکانه‌م فه‌وتاون؟ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پتی‌فرموو که‌ئه‌و چاکانه‌شی نه‌فه‌وتاون و لای‌خوا بو‌ی ده‌نووسرتن، ه‌کیمیش بریاریداو وتی له‌سه‌رده‌می نه‌فامیدا چه‌ند چاکه‌م کردبن ده‌بی هینده‌ش له‌کاتی موسلمان بووندا‌ئه‌نجام بده‌م، بو‌یه‌که‌وته‌کړینی کۆیله و ژماره‌ی کۆیله‌کانی گه‌یاند هه‌ده‌کۆیله و هه‌موویانی نازاد کرد، هه‌روه‌ها له‌پتی‌خوادا سه‌د نازه‌لی کرد به‌خیر، هه‌روه‌ها جگه‌له‌وه‌ش خانوویه‌کی ناوداری ناو مه‌ککه‌ی کړی و له‌پتی‌ناو‌خوادا‌ئه‌وه‌شی کرد به‌خیر.

پرسیار:‌ئه‌و خانووه‌ناسراوه‌کامه‌بوو؟

وه‌لام/‌ئه‌و خانووه‌ناسراوه‌دا‌زونه‌دوه‌بوو که‌لای‌خه‌لکی مه‌ککه‌زور گه‌وره و گرتگ بوو و ده‌سه‌لاتدارانی قوره‌یش تیا‌یدا کۆبوونه‌وه‌یان ده‌به‌ست و بریاره‌کانیان ده‌رده‌کردن، هه‌ر له‌و خانووه‌شدا بوو پیشت‌ر بیباوه‌ران بریاریان دا‌بوو پیغه‌مبه‌ری خوا بکۆزن، به‌لام‌ه‌کیم دا‌وی موسلمان بوونی به‌پاره‌یه‌کی زور‌ئه‌و خانووه‌ی کړی و له‌پتی‌خوادا کردی به‌خیر.

جاریکیان ه‌کیم دا‌وی سامانی کرد له‌پیغه‌مبه‌ری خوا،‌ئه‌ویش پتی‌به‌خشی، هه‌متر دا‌وی کردو پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پتی‌به‌خشی، ئینجا ه‌کیم سو‌پندی‌خوارد جگه‌له‌پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) سامان له‌که‌س وه‌رنه‌گرت، ئیترا تا‌ئه‌و پۆژه‌ی مرد ته‌نانه‌ت‌ئه‌و

به‌شە‌ی خۆ‌یشی وەر‌نه‌ده‌گرت که خە‌لیفه‌کان بۆ‌یان دانابوو، هەر‌چه‌نده ئیمامی ئە‌بوبه‌کر و عومەر پێ‌یان دە‌وت به‌شە‌که‌ی خۆ‌ی وەر‌گرێ‌ ئه‌و ده‌یوت به‌لێ‌نم داوه‌ جگه‌ له‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) پاره‌ و سامان له‌ هه‌چ که‌سی تر وەر‌نه‌گرم، ئه‌و به‌لێ‌نه‌شی به‌ته‌واوه‌تی برده‌سه‌ر.

به‌وجۆ‌ره هەر‌چه‌نده حه‌کیم دره‌نگ موسڵمان بوو به‌لام نه‌یده‌هه‌شت هه‌چ کاتی له‌ده‌ست بچێ‌ و به‌رده‌وام له‌ په‌رستش و کاری چاکه‌و خزمه‌تکردن دا بوو به‌ ئیسلام و زیاتر له‌ چل سال به‌ موسڵمانی ژیا، تا ئه‌وه‌ی دوا‌ی زیاتر له‌ سه‌د سال ته‌مه‌ن له‌ جێ‌گه‌دا نه‌خۆش که‌وت و سه‌ره‌مرگی هات، له‌وکاته‌دا وتی خوايه‌ تا ئیستا ترسم له‌ تۆ هه‌بووه‌ به‌لام له‌ ئیستاوه‌ هیواو ئومێد‌م پێ‌ت هه‌یه‌ تا به‌مپاریزی، ئیتر کزچی دوا‌یی کرد.

په‌ند و ئامۆ‌ژگاری:

- ۱- کاری چاک و به‌خشنده‌یی و به‌رپزی لای خه‌لك خۆشه‌ویست و به‌رێ‌زمان ده‌کات.
- ۲- هەر‌چه‌نده له‌ پابردودا خراپ بووبین ئه‌وا ده‌رفه‌ت هه‌شتا ماوه‌ و ده‌توانین قه‌ره‌بووی پابردووش بکه‌ینه‌وه‌ و هه‌ك چۆ‌ن حه‌کیم ده‌ستی پێ‌کرد و زۆ‌ر به‌ چاکی قه‌ره‌بووی پابردووی ده‌کرده‌وه‌.

پرسیاره‌کان

- ۱- باوکی حه‌کیم چۆ‌ن مرد؟
- ۲- حه‌کیم له‌ مه‌که‌دا چ ئه‌رکیکی پێ‌ درا؟
- ۳- باسی خه‌لاته‌که‌ی حه‌کیم بۆ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بکه‌.
- ۴- بۆ‌چی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) خه‌لاته‌که‌ی حه‌کیمی وەر‌نه‌گرت؟
- ۵- حه‌کیم که‌ی موسڵمان بوو؟
- ۶- حه‌کیم له‌ سه‌ره‌مرگیدا چی وت؟
- ۷- بۆ‌چی حه‌کیم سامانی له‌ ئیمامی ئە‌بوبه‌کر و ئیمامی عومەر وەر‌نه‌ده‌گرت؟

پانزہ ہند۔ حارسہ کی گوری نویمان

حارسه کوپی نوعمان بوو و دایکیشی ناوی جه عده بوو، حارسه له گه‌ل دایک و باوکیدا له مه‌دینه‌دا ژبانی ده‌برده‌سهر و که‌سیکی ژور نه‌رم و نیان و به‌سۆز بوو، به که‌سیکی حاکه‌کار و ره‌وشت جوان ناسرابوو.

کاتێ هه‌ندی له‌ موسڵمانانی مه‌دینه له‌ عه‌قه‌به‌ی دووهم گه‌رانه‌وه و پێغه‌مبه‌ری
خوایش(ﷺ) موصعه‌بی کوپی عومه‌یری نارد تا له‌ مه‌دینه‌دا خه‌لکی فی‌ری ئیسلام
بکات حارسه‌ش خێرا چوو بو‌ لای و گوئی له‌ وته‌کانی گرت و سه‌یری کرد ئایینی
ئیسلام دروستترین ئایینه‌ و نه‌وه‌ی نه‌و بو‌ی ده‌گه‌را له‌ ئیسلامدا هه‌یه، بو‌یه خێرا له‌ویدا
باوه‌ری هه‌تاو موسڵمان بوو.

به لām حارسه هیشتا دلته‌نگیه‌کی مابوو چونکه هیشتا دایکی موسلمان نه‌بوو، بۆیه هه‌ولیدا دایکیشی موسلمان بی، چونکه حارسه به‌وه ناسرابوو که زۆر دایکی خوش ده‌ویست و هینده لای خۆشه‌ویست بوو که له هه‌موو شتێکدا به گۆی ده‌کرد ته‌نانه‌ت رووی نه‌بوو قسه‌بشی بی دووباره بکاته‌وه.

ئەو ئاۋاتەى حارسە ھاتە دى كاتى جەعدەى دايكى گوتى گرت لە پېنمايە كانى ئىسلام و باۋەپى پېھىنا، ئىتر حارسە لە ۋەپەپى خۆشى و كامەرانىدا بوو چونكە لە گەل مۇسلمانبوونى دايكىدا ھەموو ژن و مەنەلە كانى ئەو خىزانە مۇسلمان بوون، بە ۋەش خۋاى گە ۋرە ھەموويانى لە گومرايى و نەزانى رىزگار كرد.

کاتن هه والی نه وه بلامووییه وه پیغه مبهه (ﷺ) دیت بۆ مه دینه پۆژانه حارسه له گهڵ خه لکی دا ده چوویه ده ره وه بۆ پیشوازی پیغه مبهه (ﷺ) تا نه وه ی دواچار به دیداری پیغه مبهه ری خوا شاد بوو، ئیتر به ده وه ام ده چوو بۆ لای پیغه مبهه ری خوا و زانیاری و پینمایی لی وه ده گرت، پیغه مبهه ری خوایش که په وشتی به رزی حارسه ی بینی زۆر خوشی و بست و به جاوی ریزه وه سه بری ده کرد.

حارسه له گه‌ڵ پیغه‌مبه‌ری خوادا به‌شداری جه‌نگی به‌در و ئوحو‌دیشی کرد و زۆر سوور بوو له‌سه‌ر پاراستنی پیغه‌مبه‌ری خوا.

حارسه ه‌ینده‌ حه‌زی ده‌کرد هه‌موو شتی به‌ حه‌زی پیغه‌مبه‌ری خوا ب‌ئ و حه‌زی ده‌کرد خۆشی ب‌ه‌ خۆشی به‌ پیغه‌مبه‌ری خوا کاتی ئیمامی عه‌لی فاتیمه‌ی کچی پیغه‌مبه‌ری (ﷺ) به‌ هاوسه‌رگرت حارسه‌ خانووه‌که‌ی خۆی چۆل‌کرد بۆ عه‌لی و فاتیمه‌ تا له‌ نزیک پیغه‌مبه‌ری خواوه‌ بن چونکه‌ حارسه‌ ده‌یزانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) حه‌زده‌کات فاتیمه‌ و عه‌لی نزیک بن لی‌وه‌ی.

هه‌روه‌ها کاتی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) سه‌فه‌ی به‌ هاوسه‌رگرت برده‌ یه‌کێ له‌ ماله‌کانی حارسه‌ چونکه‌ حارسه‌ ئه‌و خانووه‌ی چۆل‌کرد بوو بۆ پیغه‌مبه‌ری خوا، به‌مه‌ش حارسه‌ هه‌موو توانای خۆی خستبووه‌ گه‌ڕ بۆ خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ).

پۆزیکیان حارسه‌ دای به‌ لای پیغه‌مبه‌ری خواداو سه‌یری کرد که‌ سی‌کی له‌ گه‌ڵدایه‌، حارسه‌ سه‌لامی کرد له‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و هاو‌پ‌که‌ی و ئه‌وانیش وه‌لامیان دایه‌وه‌، ئینجا حارسه‌ چوو، دوانی گه‌رایه‌وه‌و چوو بۆ لای پیغه‌مبه‌ری خوا، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی ئه‌و که‌سه‌ت ب‌ینی که‌ له‌ گه‌ڵدا بوو؟ وتی به‌ ئێ، پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموی ده‌ی ئه‌وه‌ جبه‌رئه‌یل بوو و وه‌لامی سه‌لامه‌که‌شی دایه‌وه‌.

هه‌روه‌ها پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) باس له‌وه‌ ده‌کات کاتی له‌ شه‌وی شه‌وره‌ویدا چووه‌ته‌ به‌هه‌شت له‌وێ گوتی له‌ ده‌نگی حارسه‌ بووه‌ که‌ قورئانی خو‌یندووه‌، ئه‌وه‌ش موژده‌یه‌کی گه‌وره‌ بوو بۆ حارسه‌.

ئێتر حارسه‌ هه‌میشه‌ له‌ خزمه‌تی ئایینی ئیسلامدا ل‌ینه‌و‌ییوو و ئاماده‌ بوو له‌و پ‌یناوه‌دا هه‌ر هه‌ولێک بدات، له‌ هه‌موو جه‌نگ و غه‌زاکاندا به‌شداری ده‌کرد، دواتریش که‌ جه‌نگی حونه‌ین پ‌وویدا موس‌لمانان که‌وتنه‌ بۆسه‌ی دوژمنه‌وه‌ و شکان و هه‌موو موس‌لمانه‌کان رایانده‌کرد، به‌لام سه‌د موس‌لمان له‌ ده‌وری پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا مانه‌وه‌و

پاریزگارییان لیده‌کرد، یه‌کئی له‌وانه‌ش حارسه‌بوو که به‌رده‌وام له‌ده‌وری پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا‌بوو و به‌جه‌سته و گیانیه‌وه ده‌بیاراست.

دوای جه‌نگه‌که پاش ماوه‌یه‌ک جبره‌ئیل هات بۆلای پیغه‌مبه‌ری خوا، شیوه‌ی له‌شیوه‌ی که‌سینکدا‌بوو، له‌وکاته‌دا حارسه‌دای به‌لایاندا، ویستی سه‌لام بکات به‌لام وتی له‌وانه‌یه سه‌رقال‌بن با‌کاتیان نه‌گرم، بۆیه‌چوو، له‌وکاته‌دا جوهره‌ئیل پرسپاری کرد له پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) و وتی: ئه‌ی موحه‌مه‌د ئه‌وه‌کئی‌یه؟ فه‌رمووی حارسه‌ی کوپی نوعمان، جبره‌ئیل وتی ئه‌و یه‌کئی‌که له‌سه‌د خۆپاگره‌که‌ی پۆژی حونه‌ین که‌خوای گه‌وره‌پۆزی ئه‌وانی له‌به‌هه‌شتدا‌داین کردووه، ئه‌گه‌ریش سه‌لامی بکردایه وه‌لامان ده‌دایه‌وه).

به‌وجۆره حارسه‌دووچار جبره‌ئیلی گه‌وره‌فریشته‌ی خوای گه‌وره‌ی له‌گه‌ل پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) دا‌بینی.

په‌ند و ئامۆژگاری:

۱- په‌روشتی به‌رز و پیزگرتنی که‌سه‌کان ده‌بیته‌هۆی ئه‌وه‌ی ئیمه‌ش لای هه‌موان به‌پیز و خۆشه‌ویست بین به‌تایبه‌ت له‌لای خوای گه‌وره‌.

۲- ئه‌گه‌ر فیتری کارئیکی چاک‌بووین هه‌ول بده‌ین که‌سه‌نازیزه‌کانیشمان فیر‌بکه‌ین وه‌ک چۆن حارسه‌کاتی موسلمان‌بوو هه‌ولیدا‌دایکی و ژن و منداله‌کانی فیتری ئه‌و چاکه‌ و پاستیه‌ بکات.

۳- ده‌بێ به‌مال و گیان و توانامانه‌وه له‌خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ری خوا و پێبازه‌که‌یدا‌بین.

پرسپار: گرنه‌گترین ئاکاریکی جوان که‌ حارسه‌ی پێ ناسرا‌بوو چی‌بوو؟

وه‌لام/ گرنه‌گترین ئاکاریکی جوان که‌ حارسه‌ی پێ ناسرا‌بوو بریتی‌بوو له‌چاکه‌کردن له‌گه‌ل دایکید، به‌جۆرێ دایکی هه‌رچی بوتایه‌ ده‌ست به‌جێ حارسه‌ی بۆی جێبه‌جێ ده‌کرد.

ئیر له‌گه‌ل ئیمامی عوسماندا‌ناویان ده‌رکرد‌بوو به‌وه‌ی زۆر له‌گه‌ل دایکیاندا‌چاکن، ته‌نانه‌ت جاری وا‌هه‌بوو دایکی داوای شتیکی له‌ حارسه‌ ده‌کرد، حارسه‌ش چاک‌لێی

تینه‌ده‌گه‌یشت، پووی نه‌بوو بلئی دایه گیان دووباره‌ی بکه‌روهه، به‌لکو پرسپاری له‌و که‌سانه‌ی تر ده‌کرد که له‌و کاته‌دا لای دایکی بوون ده‌یوت ئه‌وه دایکم داوای چی کرد؟ ئه‌وانیش پییان ده‌وت، ئه‌ویش خیرا ده‌چوو کاره‌که‌ی بو جیبه‌جی ده‌کرد.

حارسه به‌و شیوه‌یه هه‌موو کارێکی خیر و چاکی ئه‌نجام ده‌دا تا په‌زامه‌ندی خوا به‌ده‌ست بیتی، له‌ سه‌رده‌می خه‌لیفه‌ راشیدی نه‌کانیشدا به‌ هه‌مان شیوه‌ هه‌ولئ ده‌دا، به‌لکو له‌ سه‌رده‌می ئیمامی عوسماندا کاتی دوژمنان و یستیان هه‌رش بکه‌نه سه‌ر مالی ئیمامی عوسمان حارسه وتی پشت ده‌گرین و له‌گه‌لیان ده‌جه‌نگین.

به‌لام دواتر حارسه به‌هۆی ته‌مه‌نی ئۆر و ماندویتی وه‌ بینایی له‌ده‌ستدا و هه‌ردوو چاوی کویر بوون، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا وازی نه‌ده‌هیتا له‌کاری چاکه، به‌لکو قاپی خورمای له‌گه‌ل خۆی ده‌برده به‌ر ده‌رگای مالی خۆی و له‌وێ داده‌نیشت هه‌ر هه‌زاری به‌هاتایه خورمای پینده‌دا، هه‌رچه‌نده ژن و مناله‌کانی وتیان ئیمه له‌جیاتی تو ئه‌وه ده‌که‌ین به‌لام حارسه وتی هه‌ر ده‌بی خۆم ئه‌م کاره بکه‌م. حارسه به‌وجۆره ژیا تا له‌ سه‌رده‌می موعاویه‌ی کویری ئه‌بووسفیاند کۆچی دوایی کرد.

په‌ند و ئامۆژگاری:

نابی هه‌چ کات واز له‌ کاری چاکه به‌یتن با ته‌ناهت ده‌ست یان چاویان قاچمان ئیش نه‌کات وه‌ك چۆن حارسه له‌گه‌ل ئه‌وه‌ی کویر بوو بوو که چی وازی نه‌ده‌هیتا له‌ کاری چاکه.

پرسپاره‌کان:

- ۱- حارسه به‌ چی ناسرا بوو؟
- ۲- حارسه چۆن موسلمان بوو؟
- ۳- بینینی جهره‌یل له‌لایه‌ن حارسه‌وه باس بکه.
- ۴- پیڤه‌مبه (ﷺ) ده‌رباره‌ی حارسه چی فه‌رموو؟
- ۵- کاتی حارسه چاوی کویر بوو چی کرد؟
- ۶- ئایا تو هه‌نده‌ی حارسه دایکت خوشده‌وێت؟

به‌ر شه‌مه‌کانی نووسه‌ر

نووسینه‌کان

۱. ئیبن ته‌میمه (په‌چه‌له‌كو پۆلی له میژووی ئیسلامیدا). (چاپ‌کراوه).
۲. ناسینی هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ). (به‌رگی یه‌که‌می ئاماده‌یه بۆ چاپ).
۳. ژیا‌نی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بۆ مندالان. (چاپ‌کراوه).
۴. ژیا‌نی خه‌لیفه‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بۆ مندالان. (ئه‌م به‌ر شه‌مه‌یه).
۵. ژیا‌نی هه‌لکه‌وته‌کانی ئیسلام بۆ مندالان. (چاپ‌کراوه).
۶. پیناسی هاوه‌لان (ﷺ). (چاپ‌کراوه).
۷. هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بۆ مندالان. (چاپ‌کراوه).
۸. روانینیک بۆ میژووی ئیسلامی (ئاماده‌یه بۆ چاپ).
۹. هه‌نگاوێك به‌ره‌و هاوسه‌رگیری. (چاپ‌کراوه).
۱۰. ئیمانناسی (چیرۆك) (چاپ‌کراوه).

وه‌رگێڕانه‌کان

۱۱. چه‌ند وانه‌یه‌ك له میژووی ئیسلامی: شیخ محمد خضری بك (چاپ‌کراوه).
۱۲. پوخته‌ی میژووی ئیسلامی: د. محمد سهیل طقوش (چاپ‌کراوه).
۱۳. ده‌وله‌تی ئومه‌وی: پرۆفیسۆر دکتۆر عبدالشافی محمد عبداللطیف (چاپ‌کراوه).
۱۴. میژووی ده‌وله‌تی عه‌بباسی: د. محمد سهیل طقوش. (چاپ‌کراوه).
۱۵. ده‌وله‌تی سه‌لجوقیه‌کان: د. علی محمد الصلابی وه‌رگێڕان به‌هاوکاری شاهۆ عومه‌ر عارف (چاپ‌کراوه).
۱۶. مه‌غۆل له میژوودا: د. قۆاد عبدالمعطی الصیاد (چاپ‌کراوه).
۱۷. میژووی ئه‌ییوبی و مه‌ملوکیه‌کان: د. أحمد مختار العبادی (چاپ‌کراوه).
۱۸. ده‌وله‌تی عوسمانی: د. علی محمد الصلابی وه‌رگێڕانی به‌هاوکاری أحمد عبدالرحمان أحمد (چاپ‌کراوه).

۱۹. پوخته ی شارستانییه تی ئیسلامی، نووسینی: د.رحیم کاظم محمد الهاشمی و أ. عواطف محمد العربی شنقارو.
۲۰. جهنگه گه وره کان و فتوحاته ئیسلامیه کان: محمد سعید مرسی (ئاماده یه بۆ چاپ).
۲۱. سه رچاوه کانی ئیمامی ته به ری (نامیلکه) نووسینی: د.محمد أمحرزون، له مالبه ری ئه یووبی بلاوکراوه ته وه.
۲۲. پوخته ی میژووی شارستانییه ته کان، محمود شاکر، به هاوکاری ماموستا مووسا. (ئاماده یه بۆ چاپ).
۲۳. پوخته ی میژووی ئه ورووپا له کۆنه وه تا ئه مێژۆ: پروفیسۆر دکتۆر جفیری برۆن. (چاپکراوه).
۲۴. میژووی نوویی ئه ورووپا: چه ند نووسه رێک، وه رگێران به هاوکاری فارووق محمد محمدا مین (ئاماده یه بۆ چاپ).
۲۵. فیکری رۆژئاوا، ئه نوهر لچوندی. (چاپکراوه).
۲۶. به راوردی ئایینه کان، نووسینی أنور الجندی. (چاپکراوه).
۲۷. به راوردی له نێوان غه زالی و ئیبن ته یمیهدا: د.محمد رشاد سالم (ئاماده یه بۆ چاپ).
۲۸. ژیا نی هاوه لان (سی به رگ)، نووسینی: محمد یوسف الکانه دهلوی. (چاپکراوه).
۲۹. ره وته هه نارده کان، نووسینی: أنور الجندی. چاپکراوه.
۳۰. به گه وره دانانی خواو حوکمی ئه وه ی قسه ی پی ده لێت (نامیلکه)، نووسینی د.عبدالعزیز الطریفی، له مالبه ری ئیسلام هاوس بلاوکراوه ته وه.

زنجیره‌ی ریلوین بۆ مندالان

